

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

МАТЕРІАЛИ

**VII Міжвузівської
науково-практичної конференції
«Актуальні тенденції економічного розвитку України в сучасних умовах»**

02 квітня 2026 року

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ**

МАТЕРІАЛИ

**VII Міжвузівської
науково-практичної конференції
«Актуальні тенденції економічного розвитку України
в сучасних умовах»**

02 квітня 2026 р

Рекомендовано до друку методичною радою.

Протокол № 5 від 08 квітня 2026 року

Редакційна колегія:

Тимошенко М. М. (голова),

Можарівська І. М. (співголова),

Муляр Т. С., Магнушевська Т. М., Левченко О. Ф.

Матеріали VII Міжвузівської науково-практичної конференції "Актуальні тенденції економічного розвитку України в сучасних умовах" (м. Житомир, 02 квітня 2026 р): Збірник наукових праць. Редкол.: М. М. Тимошенко (голова) та ін. Житомир: Вид. ПП "Рута". 2026. 176 с.

У збірнику тез доповідей висвітлено результати наукових досліджень здобувачів освіти, науково-педагогічних та педагогічних працівників провідних закладів освіти, зокрема: Житомирського агротехнічного фахового коледжу, Поліського національного університету, Державного університету «Житомирська політехніка», Державного податкового університету, ВСП «Фаховий коледж геодезії та землеустрою ПНУ», Новочорторийського технолого-економічного фахового коледжу, Таращанського технічного економіко-правового фахового коледжу, Тернопільського фахового коледжу харчових технологій і торгівлі.

Матеріали друкуються в авторській редакції з мовою оригіналу. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних назв та іншої інформації несуть автори тез.

Видавничий центр "Житомирський
агротехнічний фаховий коледж", 2026

ПП "Рута", 2026

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

учасникам VII Міжвузівської науково-практичної конференції
"Актуальні тенденції економічного розвитку України в сучасних умовах"
директора Житомирського агротехнічного фахового коледжу

Миколи ТИМОШЕНКА

Заслуженого працівника освіти України, доктора економічних наук, професора

**Шановна науково-освітянська спільното, колеги,
студенти та гості нашого закладу!**

Радий вітати вас у стінах Житомирського агротехнічного фахового коледжу на відкритті нашої VII Міжвузівської науково-практичної конференції.

Сьогодні, коли українська економіка проходить через випробування безпрецедентного масштабу, роль наукової думки та фахової дискусії важко переоцінити. Тема нашої зустрічі - «Актуальні тенденції економічного розвитку України в сучасних умовах» - це не просто науковий заголовок. Це виклик часу, який вимагає від кожного з нас інтелектуальної відповідальності та пошуку нестандартних рішень.

Як доктор економічних наук та професор, я з особливим натхненням спостерігаю, як наше Економічне відділення та циклова комісія обліково-економічних дисциплін об'єднують навколо себе талановиту молодь та досвідчених практиків. Адже саме на перетині глибокої теоретичної бази та сучасних технологічних рішень народжується майбутнє нашої держави.

Сьогоднішня зустріч відбувається у складний, проте визначальний період для нашої держави. Глобальні виклики та трансформаційні процеси, що охопили світову економіку, вимагають від нас не лише адаптивності, а й глибокого наукового переосмислення парадигм розвитку. Економічна стійкість України безпосередньо залежить від синергії академічної думки, інноваційних технологій та практичного досвіду в аграрному, промисловому та фінансовому секторах.

Я щиро вдячний кожному з вас за готовність ділитися результатами своїх досліджень. Бажаю всім нам конструктивного діалогу, гострої наукової полеміки та вагомих практичних висновків. Нехай ваші знання та енергія стануть надійним фундаментом для економічного відродження України!

З повагою,
Директор ЖАТФК,
доктор економічних наук,
професор

Микола ТИМОШЕНКО

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ	9
Mykola TYMOSHENKO, . Oleksandr CHAIKIN UKRAINE NATIONAL ECONMY INCLUSIVE DEVELOPEMENT POLICY SURVEY	9
ОТТ Євгеній, науковий керівник – Муляр Т.С. АГРОБІЗНЕС УКРАЇНИ 2026: СТРАТЕГІЧНІ РИЗИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ	12
СКРИНСЬКА Уляна, науковий керівник – Магнушевська Т.М. СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	15
ЧОРНА Інна, науковий керівник – Корнієнко А. П. АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	19
СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	23
МАРЧУК Єлизавета, науковий керівник – Грабчук І.Ф. ВПЛИВ ВІЙНИ НА СВІТОВІ ЦІНИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО	23
РЯТТЕ Ярослава, науковий керівник – Грабчук І.Ф. ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ НА ЕКОНОМІКУ ПОЛЬЩІ	26
СКРИНСЬКА Уляна, науковий керівник – Магнушевська Т.М. УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ РИЗИКАМИ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ	29
СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК	33
БОНДАРЧУК Софія, науковий керівник – Дибелюк Р.О. ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГУЛЮВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	33
БАКУЛКО Анна, науковий керівник – Скрипник Г. О. ESG-ФІНАНСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ	36

КОВТУНІВСЬКИЙ Ігор, науковий керівник – Омельчук Н.О.	
ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСОВОМУ МОНІТОРИНГУ ТА БОРОТЬБИ З ШАХРАЙСТВОМ	40
ОМЕЛЬЧУК Анна, науковий керівник – Пастушенко Г.Д.	
ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВИСОКИХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ	44
РЕЗНІК Вероніка, науковий керівник – Шепиленко В. Ю.	
РОЗВИТОК ФІНТЕХ-ЕКОСИСТЕМИ ЯК ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	47
РОЗГОН Юліана, науковий керівник – Омельчук Н.О.	
СТІЙКІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРИВАЛОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	50
РУДЕНКО Юлія, науковий керівник – Шепиленко В. Ю.	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ РИНКОВИХ ПРОЦЕСІВ	53
ХОЛОДОВ Владислав, науковий керівник – Левченко О. Ф.	
ESG-СКОРИНГ: ЯК ЕКОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВПЛИВАЄ НА КРЕДИТНИЙ АНАЛІЗ	56
ШУЛЬГАТА Аліна, науковий керівник – Оліфір І. А.	
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ	58
ЯРОВА Карина, науковий керівник – Скрипник Г. О.	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСІВ ЯК ОСНОВА ПРОЗОРОГО ФІНАНСОВОГО СЕРЕДОВИЩА	63
СЕКЦІЯ 4. ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І АУДИТ	66
БОНДАРЧУК Софія, науковий керівник – Вітюк С. М.	
ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І АУДИТ: СУТНІСТЬ, ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА РОЛЬ У РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ	66
БАРОМЕНКО Софія, науковий керівник – Левченко О.Ф.	
АНАЛІТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ СТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО КЛІМАТИЧНИХ РИЗИКІВ: ОБЛІК, ПРОГНОЗУВАННЯ ТА СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ	69

БАРОМЕНКО Софія, науковий керівник – Семенчук Н.І.	
ОСНОВНІ СХЕМИ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	72
БІЛИК Вікторія, науковий керівник – Цегельник Н. І.	
РОЛЬ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ПОКУПЦЯМИ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	75
ГОМОНОВЕЦЬ Вікторія, науковий керівник – Гайдучок Т. С.	
МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ	80
ДМИТРЕНКО Мар'яна, науковий керівник – Корнієнко А. П.	
ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	85
МУРАВСЬКА Анастасія, науковий керівник – Гайдучок Т. С.	
РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	87
НОМЕНАНТ Ілона, науковий керівник – Корнієнко А.П.	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ЯК МЕТОД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	92
МЕДВЕДЮК Владислав, науковий керівник – Левченко О.Ф.	
БЕЗПЕРЕРВНИЙ АУДИТ: ВІД ВИБІРКОВОЇ ПЕРЕВІРКИ ДО МОНІТОРИНГУ В РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ	96
ОВАДЧУК Олександра, науковий керівник – Русак О. П.	
ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	98
ОМЕЛЬЧУК Анна, науковий керівник – Савченко Н. М.	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В БУДІВНИЦТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІМ-ТЕХНОЛОГІЙ	102
ПАВЛЕНКО Софія, науковий керівник – Левченко О.Ф.	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ: ІНТЕГРАЦІЯ PRECISION FARMING (ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА) В БУХГАЛТЕРСЬКУ СИСТЕМУ	106
ПЕТРЕНКО Вікторія, науковий керівник – Цегельник Н. І.	
ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	108

САМКО Маргарита, науковий керівник – Левченко О.Ф.	
ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ: ПОЄДНАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ТА НЕФІНАНСОВОГО ВПЛИВУ ПІДПРИЄМСТВА	113
ТУЖИЦЬКА Аріна, науковий керівник – Левченко О.Ф.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ АКТИВІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	115
ЧЕРЕВИЧНА Тетяна, науковий керівник – Вітюк С. М.	
ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	118
СЕКЦІЯ 5. МАРКЕТИНГ, МЕНЕДЖМЕНТ, ТУРИЗМ	122
ЗАЯЦЬ Наталія, науковий керівник – Сукач Г.І.	
МАРКЕТИНГ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	122
КИШКО Діна, науковий керівник – Ольшанська О.М.	
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ TikTok ЯК ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ СЕРЕД МОЛОДІЖНОЇ АУДИТОРІЇ	125
КРЮКОВА Марія, науковий керівник – Ганузек Л. М.	
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ	128
ЛІНІЙЧУК Діана, науковий керівник – Ганузек Л. М.	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕМОЦІЙНОГО МАРКЕТИНГУ ПРИ ПОБУДОВІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ	132
СТЕПАНЧУК Анастасія, науковий керівник – Остапчук Т. П.	
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КРОС-КУЛЬТУРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	136
СЕКЦІЯ 6. ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ	140
КОХАНЕНКО Анастасія, науковий керівник – Семенчук Н. І.	
РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У БІЗНЕСІ	140

КРАСНОПОЛЬСЬКА Дар'я , науковий керівник – Климчук І. В.	
УКРАЇНСЬКЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ 2026	143
НЕСЕНЕНКО Анастасія, науковий керівник – Климчук І. В.	
КОНТЕНТ МЕЙКЕР: ОБОВ'ЯЗКИ, НАВИЧКИ ТА ПЛАТФОРМИ	147

**СЕКЦІЯ 7. МОДЕЛЮВАННЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ** **153**

ВАСІЛЬКОВА Вероніка, науковий керівник – Вітюк С. М.	
АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СУЧАСНІ ІТ-РІШЕННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ЗВІТНОСТІ	153
ВАХОВСЬКА Аліса, науковий керівник – Гудзь О. Є.	
МОБІЛЬНІ ФІНАНСОВІ ДОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТОРІВ	156
ВЛАСЮК Софія, науковий керівник – Левченко О.Ф.	
DEERFAKES ТА БІОМЕТРИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ	158
ГУРМАН Н., ОСІПЧУК І.	
ПРОЦЕДУРА АКРЕДИТАЦІЇ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ	162
ІВАНЦОВА Валерія, науковий керівник – Левченко О.Ф.	
ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА В ЕПОХУ АІ: ЧИ ЗАМІНЯТЬ НЕЙРОМЕЖІ КЛАСИЧНІ МОДЕЛІ АЛЬТМАНА ТА ТАФЛЕРА?	164
ІЩУК Ілона, науковий керівник – Вітюк С. М.	
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ	166
НЕСТЕРЧУК Юлія, науковий керівник – Левченко О.Ф.	
ЕТИКА ТА РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМУ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	170
ШУЛЬГАТА Аліна, науковий керівник – Ольшанська О. М.	
ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	172

СЕКЦІЯ 1

ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Mykola TYMOSHENKO

Doctor of Economic Sciences, Professor

Director of *Zhytomyr Agricultural technical Professional College*

Oleksandr CHAIKIN,

PhD in Economics, special economic disciplines lecturer doctoral student

Zhytomyr Agricultural technical Professional College

UKRAINE NATIONAL ECONOMY INCLUSIVE DEVELOPEMENT POLICY SURVEY

The full-scale invasion fundamentally reconfigured the operational parameters of the Ukrainian national economy. While exhibiting extraordinary macroeconomic resilience, particularly in maintaining core governmental functions such as timely pension payments, the economy simultaneously absorbed massive systemic shockwaves that threaten long-term social and economic stability and inclusive development opportunities. The resulting crisis is not merely one of aggregate economic contraction but, more profoundly, an accelerating crisis of social equity and welfare provision and the population social cohesion.

Taking this into account, inclusive development transitions from being a desirable adjunct to economic policy to an indispensable imperative for resilient reconstruction. Post-conflict reconstruction experience, notably observed by international financial institutions, demonstrates unequivocally that the neglect of distributional and regional imbalances, along with policies of exclusion, are primary factors that contribute to the political events leading to crisis and, critically, to the resumption of conflict. Therefore, inclusive component must be positioned as a foundational stabilizing factor and a pillar of the national economy development, ensuring that reconstruction strategies avoid exacerbating pre-existing social and regional tensions.

The sustainability of Ukraine's future economic model hinges directly upon its capacity to address the deepening socio-economic polarization driven by conflict. The war has acted as a profound accelerator of existing vulnerabilities, necessitating an urgent, structural policy response that recognizes inclusive development as a prerequisite for durable peace, rather than an optional outcome of economic recovery. The human centric approach and economic toll has placed immense pressure on household incomes and social safety nets. Current estimates indicate that more than 9 million people in Ukraine are living in poverty, representing a rapid increase of 1.8 million individuals

since February 2022. This fact underscores a systemic failure of economic buffers and safety nets to protect the most vulnerable populations from widespread displacement and livelihood disruption.

It could be identified four key areas that contribute significantly to escalating income inequality: 1) the pursuit of skill-biased technological change and associated labor polarization; 2) deficiencies within education systems that fail to equip populations with relevant skills; 3) the consolidation of globalization, including effects stemming from trade liberalization; 4) the necessity of structural reform within the labor market and its relevant institutions [1]. The contemporary Ukrainian crisis acts as a maximum stress test for this coordinated economic policy model. Mass forced international and internal migration, coupled with the destruction of educational and productive infrastructure, severely exacerbate the skill-biased technological change and education drivers of inequality. Concurrently, the rapid, wartime reorientation of Ukraine's trade routes and economic focus toward the EU highlights the acute need to manage the globalization driver effectively. This reorientation requires careful planning to ensure that the economic benefits of integration are distributed equitably across regions and population groups and will not sharpen social gaps and economic inequality.

The prevailing economic models, often referred to as Inclusive Green Growth, attempt to merely optimize economic growth toward inclusion and environmental aims [2]. This approach is deemed fundamentally flawed because economic growth is intrinsically entangled with socio-ecological exploitation and the inequitable appropriation of resources. The genuine national economy inclusive development must be interpreted through a post-growth lens, encompassing not just social and ecological dimensions, but also relational inclusion (addressing political participation and power dynamics). The policies focused solely on improving the poor's "access" to existing resources without requiring the structural re-allocation of wealth and limited planetary resources are ultimately self-defeating. While true inclusive development necessitates a fundamental shift in power relations among social classes and between the market and the state, moving decidedly away from a continued emphasis on market-led dominance. That is why achieving genuine inclusive development in post-conflict Ukraine requires structural resource shifts and a conscious institutional commitment to the principle of re-allocation, which remains largely absent in high-level planning except where mandated by external conditionalities. This Ukraine's pre-existing policy intent to harmonize its inclusive development measurement and strategic goals with established EU standards [3]. The expediency of adopting the European inclusive economic growth model was already grounded in the country's development trajectory while SDGs declaring. The

current full-scale invasion has accelerated and complicated the implementation of these policy necessities. The crisis compels an emergency execution of deep structural social reforms, such as the comprehensive review of the pension system and the optimization of various social assistance programs providing inclusive development. These reforms, originally envisioned for gradual peacetime implementation, are now critical tools for managing the war's socio-economic destruction and achieving the declared goals of inclusive development amidst conflict.

The Ukraine's national economy inclusive development policy analysis reveals several critical, interconnected outcomes that define the challenges and opportunities for sustainable recovery:

- structural inequality shock and post-growth conflict: the war is projected to institutionalize severe socio-economic polarization, evidenced by the anticipated rise of the Gini coefficient to 0.50. This level of inequality indicates that current recovery strategies, focused predominantly on rapid, efficiency-driven growth, are structurally insufficient to meet the equity mandate and inclusive development;

- labor market segmentation and the veteran crisis: the extreme differential in employment outcomes, highlighted by the 31 % unemployment rate among veterans compared to the 11 % national average, constitutes the most potent current indicator of social exclusion. Failure to effectively integrate the projected cohort of the large number veteran-related individuals into the labor market risks creating long-term marginalized social enclaves, which poses a severe threat to social cohesion, national stability and national economy in general;

- cohesion-governance nexus: the observed decline in vertical cohesion-citizens' trust in the government's caring capacity is directly correlated with the overwhelming strain and perceived inefficiencies of the social protection system under crisis and challenges. Consequently, reforming the welfare apparatus to be highly efficient, targeted, and transparent is the primary, immediate mechanism for rebuilding state-society trust and sustaining social cohesion and inclusive development opportunities amidst protracted conflict.

Ukraine's national economy is engaged in a profound effort to transition from resilience during active conflict to equitable, sustainable reconstruction. The core finding is that the success of military and macroeconomic resilience must be decisively matched by structural socio-economic resilience. This shift requires moving beyond market-led, efficiency-driven growth models toward implementing structural resource re-allocation strategies, primarily secured and conditioned through the powerful institutional framework of EU integration. Achieving sustainable and inclusive recovery necessitates

a robust, proactive research agenda focused on quantifying long-term risks and developing innovative governance and financing solutions.

References

1. Almas, H., Kim J., Wood, J. (2019), “A Survey of Inclusive Growth Policy.” *Economies*, vol. 7, (3), Article 65, available at: <https://doi.org/10.3390/economies7030065> (Accessed 20 November 2025).
2. Rammelt, C., Gupta, J. (2021), “Inclusive Is Not an Adjective, It Transforms Development: A Post-Growth Interpretation of Inclusive Development”, *Environmental Science & Policy*, vol. 124, pp.144–155, available at: <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2021.06.012> (Accessed 20 November 2025).
3. Chaikin, O. (2020), “Inclusive Growth Flagship Initiatives: EU vs Ukraine”, *AIC Economics and Management*, vol. 2, pp. 106–114, available at: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2020-159-2-106-114> (Accessed 20 November 2025).

Євген ОТТ

студент спеціальності D2 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»
ДУ «Житомирська Політехніка»
Науковий керівник – *Тамара МУЛЯР* к. е. н., доцент,
завідувачка економічним відділенням
Житомирського агротехнічного фахового коледжу

АГРОБІЗНЕС УКРАЇНИ 2026: СТРАТЕГІЧНІ РИЗИКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ

Агробізнес України є стратегічною складовою національної економіки та глобальної продовольчої системи. Агросектор залишається основою валютних надходжень, попри старіння сільської інфраструктури та економічні трансформації, що відбуваються в країні. Агробізнес України у 2026 році опинився в епіцентрі шоку: затяжної війни на виснаження, глобального енергетичного колапсу, спричинених блокадою Ормузької протоки, дефіциту робочої сили та деградації земельного фонду внаслідок системного екоциду спричиненого повномасштабною війною із застосуванням всіх можливих видів озброєння, а також кліматичного «вето». Водночас у 2026 році галузь функціонує в умовах підвищеної турбулентності, що актуалізує необхідність комплексного аналізу ризиків, які впливають на її розвиток і конкурентоспроможність.

Проблематика розвитку аграрного сектору України в умовах кризових трансформацій розглядається у працях вітчизняних і міжнародних інституцій, зокрема ФАО, Світового банку, а також аналітичних центрів аграрної економіки. Дослідження підтверджують зростання ролі ризик-менеджменту в агробізнесі в умовах глобальної нестабільності (FAO, 2023; World Bank, 2024).

Метою є ідентифікація та систематизація стратегічних ризиків агробізнесу України у 2026 році та обґрунтування напрямів їх мінімізації.

Узагальнення сучасних тенденцій дозволяє виділити такі групи стратегічних ризиків:

1. Воєнно-політичні ризики

Пов'язані з триваючою збройною агресією, що зумовлює:

- втрату частини виробничого потенціалу;
- мінування сільськогосподарських земель;
- руйнування логістичної інфраструктури.

Ці фактори безпосередньо впливають на обсяги виробництва та експортний потенціал (World Bank, 2024).

2. Кліматичні ризики

Зміни клімату проявляються у зростанні частоти екстремальних погодних явищ, що призводить до:

- нестабільності врожайності;
- деградації ґрунтів;
- підвищення витрат на адаптацію.

За оцінками ФАО (2023), кліматичні ризики стають визначальним фактором аграрного виробництва.

3. Економічні ризики

Включають:

- зростання собівартості виробництва (енергоносії, добрива);
- валютні коливання;
- обмежений доступ до фінансових ресурсів.

Це призводить до зниження рентабельності агробізнесу та інвестиційної активності.

4. Кадрові ризики

Суттєвий дефіцит трудових ресурсів обумовлений:

- міграційними процесами;
- мобілізацією;
- дисбалансом між попитом і пропозицією кваліфікованих кадрів.

Це стримує впровадження інновацій та підвищення продуктивності.

5. Логістичні та ринкові ризики

Включають:

- обмеження експорту;
- нестабільність транспортних коридорів;
- зміну кон'юнктури світових ринків.

Вони впливають на реалізацію продукції та формування доходів агровиробників.

6. Інституційні ризики

Пов'язані з:

- нестабільністю державної аграрної політики;
- регуляторними бар'єрами;
- недостатньою ефективністю інституцій підтримки.

Це знижує передбачуваність бізнес-середовища.

Узагальнення результатів

Системний характер ризиків свідчить про їх взаємопов'язаність та мультиплікативний ефект. У таких умовах ключовими викликами є:

- забезпечення стійкості аграрного виробництва;
- підвищення адаптивності до зовнішніх шоків;
- збереження експортного потенціалу.

Напрями мінімізації ризиків

До стратегічних напрямів належать:

- впровадження технологій точного землеробства;
- розвиток аграрного страхування;
- диверсифікація ринків збуту;
- інвестиції у логістичну інфраструктуру;
- розвиток людського капіталу;
- удосконалення державної політики підтримки агросектору.

Висновки

Аналіз поточної ситуації в агросекторі України вказує на накопичення комплексу стратегічних ризиків, які мають системний характер. Стратегічним завданням є негайне впровадження інклюзивних програм реабілітації для ветеранів, фінансування гуманітарного розмінування та держпідтримка логістики, щоб запобігти колапсу власного продовольчого циклу на чорноземах. Ключовим фактором дестабілізації, що за «ефектом доміно» спричинив колапс в агросекторі стала паливна криза. Єдиним реальним шляхом до порятунку є перехід від

стратегії очікування зовнішньої допомоги до автономного виживання за рахунок власних ресурсів. Пріоритетним кроком має стати масове впровадження альтернативного палива та біогазу. Ця технологія не є новою для України, проте її перетворення з локальних експериментів на загальнодержавний стандарт можливе лише за умови повної державної дотації. Відмова від «бензинової голки» на користь енергетичної самодостатності – це єдиний дієвий механізм, здатний зупинити гуманітарну катастрофу та відновити продовольчий цикл на українських чорноземах.

Забезпечення сталого розвитку галузі можливе за умови інтеграції інноваційних підходів, ефективного управління ризиками та формування стабільного інституційного середовища.

Список використаних джерел

1. FAO. The State of Food and Agriculture 2023. Rome: FAO, 2023. 250 p.
2. World Bank. Ukraine Agriculture Sector Review. Washington, DC: World Bank, 2024. 180 p.
3. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Стан та перспективи розвитку аграрного сектору. Київ, 2024. 120 с.
4. OECD. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation. Paris: OECD Publishing, 2023. 300 p.
5. Ukrainian Agribusiness Club. Agri Outlook Ukraine 2024-2026. Київ, 2024. 95 с.

Уляна СКРИНСЬКА
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 051 «Економіка»,
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Магнушевська Т.М.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Добробут країни значною мірою визначається її соціально-економічною динамікою, насамперед темпами економічного зростання, продуктивністю та конкурентоспроможністю економічного середовища, демографічною структурою

домогосподарств, дієвістю ринків праці, стійкістю суспільно політичних інститутів та ін.

Питання задоволення потреб економіки в робочій силі та адаптації сфери зайнятості до умов війни набуває дедалі більшої актуальності з плином часу, оскільки затяжна війна вносить суттєві зміни у функціонування економічної системи в цілому та ринку праці зокрема. Ще до початку широкомасштабного вторгнення український ринок праці мав суттєві структурні вади, які посилилися під час війни. На існуючі диспропорції на ринку праці фахівці звертали увагу принаймні впродовж останніх десятиліть. Зокрема на диспропорції та дезінтеграційні процеси українського ринку праці впливають статеві-вікова структура населення країни, передусім скорочення частки молоді віком до 20 років та жінок продуктивного віку; територіальна диспропорція попиту та пропозиції породжують в одних регіонах застійне безробіття, а в інших - дефіцит робочої сили.

Трудові ресурси, як економічна категорія, описуються як працездатна частина населення країни, яка має необхідний рівень фізичного і інтелектуального розвитку для виробництва матеріальних благ і послуг

Війна посилила існуючі диспропорції, змінила умови та принципи, за якими функціонував ринок праці, перевівши його в більш невизначену та небезпечну фазу. Втрати та пошкодження виробничих активів та інфраструктури, переривання ланцюгів поставок торгівельних мереж послабили потенціал ринку праці, призвівши до «зривів» та втрати можливостей працевлаштуватися більшості українців. У таких умовах макроекономічної нестабільності різко скорочується зайнятість населення, зростає рівень безробіття, погіршується якість робочої сили та зростає напруженість на ринку праці.

Використання трудових ресурсів в Україні під час війни супроводжується низкою складних проблем, які негативно впливають на економіку та добробут населення. Серед основних проблем доцільно виділити найбільш важливі: масова міграція та переміщення населення, розриви в інфраструктурі, зменшення робочих місць, зниження безпеки праці, зменшення доходів населення, недостатній рівень професійної адаптації, психологічний стрес та ін. При цьому для кожної з них доцільно сформулювати напрями їх вирішення.

1. Масова міграція та переміщення населення - забезпечення доступу до соціальних послуг та працевлаштування для переміщених осіб; надання

фінансової та психологічної підтримки, а також розробка програми, що допоможуть інтегрувати їх на нових місцях проживання.

2. Розрив в інфраструктурі – зосередження зусиль на відновленні пошкодженої інфраструктури(доріг, мостів, залізниць, об'єктів зв'язку); використання інвестицій та міжнародну допомогу для швидшого відновлення інфраструктури.

3. Зменшення робочих місць- підтримка підприємства, що постраждали від війни, шляхом надання фінансової допомоги та податкових пільг; залучення інвестиції для відкриття нових підприємств, що сприятиме створення робочих місць.

4. Зниження безпеки праці- впровадження стандартів безпеки праці та контроль за їх дотриманням; проведення регулярних інспекцій та навчання для працівників.

5. Зменшення доходів населення- запровадження програм фінансової допомоги для працівників, які втратили роботу через війну; підвищення соціальних гарантій.

6. Недостатній рівень професійної адаптації - забезпечення доступність освіти та професійної підготовки для тих, хто втратив роботу або змушений змінити професію; розробити програми перекваліфікації та навчання новим навичкам для поліпшення можливостей працевлаштування.

7. Психологічний стрес – запровадження програми психологічної підтримки для працівників, які зазнали стресу через військові дії; надання психологічну допомогу працівникам та їхнім сім'ям, особливо тим, хто постраждав від військових конфліктів.

Для формування довгострокової політики у сфері трудових ресурсів в умовах воєнного та післявоєнного періоду найбільшу ефективність демонструватимуть поєднання державного стратегічного та адаптивного управління, які мають базуватися на: раціональному використанні наявних природних ресурсів, основних фондів та мотивації персоналу. Раціональне поєднання державного стратегічного планування з інтересами бізнесу, науки та громад для збереження людського капіталу повинно базуватися на використанні як досить традиційних та звичних інструментів (публічно-приватне партнерство, участь громад, міжнародні підтримка тощо) так і синергії дій роботодавців, профспілок, освітньої галузі за фінансової й регулятивної допомоги держави. Гроші мають вкладатися у збереження та розвиток людського капіталу насамперед. Без гідної оплати праці годі й розраховувати на те, що українці

оберуть роботу на внутрішньому ринку, а не шукатимуть кращих варіантів на зовнішніх ринках праці

Ситуація на ринку праці України залишається складною. При цьому, якщо до початку повномасштабного вторгнення РФ основною проблемою ринку праці була відсутність достатньої кількості вакансій, то сьогодні – дефіцит кадрів. Внаслідок воєнних дій, міграції населення, призову чоловіків та жінок на військову службу пропозиція робочої сили залишається обмеженою. Згідно опитування роботодавців, що проводилось протягом грудня 2024 – січня 2025 Державною службою зайнятості на 01.01.2025 року відбувається зменшення чисельності працівників на 1,1% у порівнянні з минулим роком.

Відповідно до стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року, чисельність населення в Україні на підконтрольній території становить 31,1 млн осіб. Очікується, що внаслідок міграційних процесів, зменшення народжуваності та інших факторів до 2041 року населення України може скоротитися до 28,9 мільйонів осіб, а до 2051 року – до 25,2 мільйонів осіб. Зокрема, у 2020 році сумарний коефіцієнт народжуваності в Україні становив 1,22 на одну жінку, що майже вдвічі нижче за його показник, який забезпечує просте відтворення населення (2,2). За період збройної агресії (за експертними оцінками) через цей показник став нижче 1.

Майбутнє України - це її люди. І політика, а ми говоримо про цілісну політику, яка створює умови для життя, розвитку й гідної праці в Україні, має працювати на їхнє повернення, розвиток та захист. Це є основним завданням держави

Список використаних джерел

1. Роман Трофанюк. Проблеми використання трудових ресурсів в Україні// Економіка та суспільство.2024.№62.// DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-24>

2. Митрофанова А.С.Трудові ресурси як фактор повоєнного відновлення економіки України в умовах постіндустріалізації. Наукові інновації та передові технології. 2023. No 5(19) DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5\(19\)-111-122](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-5(19)-111-122)

3. Мутерко Г., Михальов Д. Особливості мотивації персоналу підприємства в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2024. N60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-141>

4. Назаренко С.А., Зачосова Н.В., Луценко О.В. Проблеми збереження та розвитку кадрового потенціалу в системі HR-менеджменту підприємства у

воєнний час. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2024. No1 (42). С. 91–96.

5. Посвалюк О. Виклики та концепція змін сучасної парадигми управління персоналом підприємства для повоєнної економіки України. Економіка та суспільство. 2024. No 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-108>

Інна ЧОРНА,
здобувач освіти 3 курсу економіко-правового відділення,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Таращанський технічний та економіко-правовий фаховий коледж
Науковий керівник - *Корнієнко А.П.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. З 2014 року економіка України функціонує в умовах гібридної війни російської федерації проти України, що суттєво вплинуло на макроекономічну стабільність, структуру виробництва та розвиток внутрішнього ринку. Повномасштабне вторгнення у 2022 році стало безпрецедентним викликом для держави, спричинивши значні людські втрати, масштабні руйнування виробничої та соціальної інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, дефіцит робочої сили та загрозу поглиблення макроекономічних дисбалансів. У таких умовах перед державою, бізнесом та суспільством постало завдання не лише зберегти функціонування економіки, але й забезпечити її поступове відновлення [1].

Актуальність даного дослідження зумовлена динамічністю макроекономічних показників країни у 2025–2026 роках. Зокрема, у 2026 році Україна стикається з новими викликами: запровадженням механізму вуглецевого коригування імпорту (СВАМ) з боку ЄС, що впливає на експорт, та необхідністю мобілізації внутрішніх кредитних ресурсів. Розуміння цих трендів є критичним для формування державної політики та адаптації бізнесу.

Аналіз та основні результати дослідження. Економіка України з 2014 року функціонує в умовах гібридної війни РФ проти України. Але повномасштабна війна РФ на початку 2022 року – новий і надзвичайний виклик: людські втрати, тимчасова окупація і бойові дії на значній території, руйнування виробничих,

житлових фондів та інфраструктури – перелік далеко не всіх викликів, перед якими опинився бізнес, населення та влада. Економіці довелося також пристосуватись до:

- міграції населення, коли ~29% населення було вимушене покинути свої домівки, що, відповідно, позначилося на зниженні споживання, втраті робочих місць;
- суттєвого звуження логістичних маршрутів;
- значного дефіциту електроенергії та запроваджених у жовтні-грудні графіків відключень;
- зростання витрат на оборону;
- понесених величезних збитків внаслідок російської агресії.

Згідно з оновленою доповіддю Світового банку «Швидка оцінка збитків і потреб в Україні» (RDNA2) за перший рік війни: прямі збитки становлять понад 135 млрд дол. США, економічні збитки – близько 290 млрд дол. США, потреби на реконструкцію та відновлення – приблизно 411 млрд дол. США [2].

Найбільш значущими серед зовнішніх ризиків виявилися: упродовж 2023-2026 років:

- Глибока соціалізація значної частини біженців за кордоном із мінімальною ймовірністю їх повернення у майбутньому;
- Послаблення/затримка фінансової підтримки процесів відбудови України зі сторони міжнародних партнерів;
- Демографічна криза: дефіцит трудових ресурсів – надвеликий відсоток населення, що потребує соціальної підтримки (пенсіонери, діти, інваліди) – гендерний зсув;
- Відсутність можливості неемісійного покриття дефіциту державного бюджету та касових розривів у Пенсійному фонді [2].

Аналіз поточних показників з відкритих джерел дозволяє виділити наступні ключові тенденції:

1. Динаміка ВВП: Після відновлення у 2023–2024 роках спостерігається певне сповільнення темпів зростання. За прогнозами НБУ та Мінекономіки, у 2026 році очікується зростання ВВП на рівні 1,8% – 2,5% [3].

2. Інфляційні процеси: Інфляція залишається помірною, але має тенденцію до коливань. Станом на лютий 2026 року річна інфляція становить близько 7,6% та має тенденцію підвищення до 8,5%. Наразі НБУ продовжує політику стримування цін з ціллю повернення інфляції до 5% у середньостроковій перспективі [3].

3. Ринок праці: Головним гальмом української економіки став дефіцит кадрів. Близько 46% підприємств називають нестачу персоналу ключовою перешкодою для розширення виробництва. Реальна нестача кадрів на даний час становить близько 25–30% від довоєнної робочої сили (враховуючи міграцію та мобілізацію). Це створює умови, де швидкість закриття вакансії збільшилася, а конкуренція за одного кваліфікованого слюсаря чи водія, стала вищою, ніж за IT-спеціаліста Junior рівня. Водночас на тлі «хронічного кадрового голоду» реальні зарплати зростають (приблизно на 6-7% вище рівня інфляції) через конкуренцію за працівників, оскільки багато компаній у 2026 році заклали у свій бюджет кошти для підвищення оплати праці [2].

4. Зовнішня торгівля та логістика: Спостерігається рекордний дефіцит торгового балансу (прогноз на 2026 рік - до \$60 млрд). Безпосередньо експорт послуг демонструє стійкість, а ось товарний експорт (складає 18-20% від ВВП та демонструє від'ємне сальдо) страждає від обмежень на кордонах та нових екологічних мит ЄС [4].

5. Інвестиції: Основними напрямками залишаються ВПК, енергетика (відновлення генерації) та логістична інфраструктура. Держава відіграє домінуючу роль в економіці країни, забезпечуючи до 44% ВВП через сектор безпеки та оборони [5].

Висновки. Проведений аналіз свідчить, що попри значні втрати та ризики, спричинені повномасштабною війною, економіка України демонструє поступове відновлення та поступово адаптувалася до умов тривалої війни, проте потенціал «швидкого відновлення» наразі вичерпано. Ключовими факторами стабільності у 2026 році є міжнародна фінансова допомога (зокрема кредит ЄС на €90 млрд) та доходи від заморожених російських активів. Для подальшого розвитку економіки країни необхідно змістити акцент на внутрішнє кредитування, стимулювання повернення мігрантів та локалізацію виробництв у сфері оборонно-промислового комплексу. Ризики залишаються високими через енергетичну вразливість країни та високе боргове навантаження (держборг перевищив 100% ВВП).

У довгостроковій перспективі економічне відновлення України значною мірою залежатиме від ефективності державної економічної політики, масштабів міжнародної підтримки, розвитку інноваційного виробництва (насамперед у сфері оборони) та формування нової системи економічних партнерств. Особливого значення набуває поєднання економічної доцільності з безпековими та стратегічними чинниками, що формуватимуть основу післявоєнної економічної моделі розвитку держави [1].

Список використаних джерел

1. Оксана М. Сальник, Сергій А. Єрохін. Економічна динаміка України в умовах війни та глобальних викликів. Видання «Актуальні проблеми економіки» № 1 (295), 2026 рік, с.353-358. [Електронний ресурс]. https://eco-science.net/wp-content/uploads/2026/01/1.26._topic_Oksana-Salnyk-Serhii-Ierokhin-353-358.pdf
2. Міністерство економіки України. (2025). *Прогноз економічного і соціального розвитку України на 2026-2028 роки.* – К.: Мінекономіки. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування.
3. Національний банк України. (2026). *Інфляційний звіт - лютий 2026.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bank.gov.ua.
4. Центр економічної стратегії. (2026). *Трекер економіки України під час війни.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ces.org.ua.
5. Український інститут майбутнього. (2025). *Прогноз економіки України 2026: виклики та сценарії.* – К.: UIF.

СЕКЦІЯ 2

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

*Єлизавета МАРЧУК,
здобувачка освіти 3 курсу
спеціальності 051 "Економіка"
Поліський національний університет
Науковий керівник – Грабчук І. Ф., к. е. н., доцент*

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СВІТОВІ ЦІНИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО

Розвиток сільського господарства є ключовим фактором сталого розвитку суспільства в майбутньому. Інтеграція країни в європейську спільноту створює нові можливості для сільського господарства та, водночас, вимагає інноваційних підходів до розвитку та конкурентоспроможності сектору в глобалізованому світі. Зокрема до вирішення проблеми продовольчої безпеки [2]. Формування сталої продовольчої системи, що базується на скоординованій соціальній та екологічній політиці, є пріоритетним завданням ХХІ століття. Численні глобальні виклики та ризики мають значний вплив на продовольчу безпеку, особливо в країнах, що розвиваються. За дослідженнями вітчизняних науковців встановлено, що існують невідповідності між цілями сталого розвитку в контексті забезпечення продовольчої безпеки ЄС, зокрема, у таких напрямках, як: узгодженість з міграційною політикою, що посилює нерівність та проблеми доступу населення до продуктів харчування; обмеженість внутрішніх ресурсів країн ЄС (земельні ділянки для розвитку органічного виробництва) для забезпечення якості та безпеки харчових продуктів (Ірландія, Данія, Німеччина та Фінляндія); відсутність ефекту від державного фінансування досліджень та розробок аграрного сектору у разі надмірного виділення коштів у галузь; надмірне регулювання розвитку технологій у напрямку забезпечення зростання виробництва завдяки інноваційним підходам, що призводить до підвищення цін на продукти харчування [1].

Крім того, військові конфлікти суттєво впливають на глобальну економіку, зокрема на ринок продовольства. Повномасштабна війна у 2022 році спричинила значні зміни у світовому ціноутворенні через порушення виробництва, логістики та міжнародної торгівлі.

Україна до війни забезпечували значну частку світового експорту продовольства: близько 34% пшениці, 26% ячменю та понад 70% соняшникової

олії. Скорочення експорту з даного регіону призвело до дефіциту продукції на світових ринках і різкого зростання цін.

У 2022 році світові ціни на продовольство досягли історичного максимуму. Індекс продовольчих цін FAO зріс на 14,3% порівняно з 2021 роком, що стало найвищим показником за весь період спостережень. Найбільше подорожчали зернові культури, оскільки саме вони найбільше залежать від експорту з Чорноморського регіону (табл. 1).

Таблиця 1

Індекс світових цін на продовольство

Рік	Індекс(пункти)	Зміна
2020	98,1	-
2021	125,8	+28%
2022	144,7	+14,3%
2023	124,7	-13,7%
2024-2025	~120-127	стабілізація

Джерело: сформовано за джерелом [3].

Пік цін припав на 2022 рік, після чого у 2023–2025 роках відбулося часткове зниження, однак рівень цін залишився вищим за довоєнний. Особливо суттєво зросли ціни на зернові культури. Пшениця у 2022 році досягла приблизно 319 дол./т, що є найвищим рівнем за останні десятиліття (табл. 2).

Таблиця 2

Світові ціни на зерно (дол/тона)

Рік	Пшениця	Кукурудза
2020	~ 230	~210
2021	263	259
2022	319	~300
2023	~260	~ 240

Джерело: сформовано за джерелом [4].

Зростання цін було спричинене не лише скороченням пропозиції, а й подорожчанням ресурсів. Війна призвела до підвищення цін на енергоносії та добрива, що збільшило витрати виробників і вплинуло на кінцеву вартість продукції (табл. 3).

Таблиця 3

Зміна цін на продукти (2022-2023)

Категорії	2022	2023
Зернові	+30-35%	-15%
Олія	+20 -40%	-30%
Цукор	+10-20%	+26%
Молочні	+15%	-16%

Джерело: сформовано за джерелом [4].

Також значний вплив мали порушення логістики, зокрема блокування портів та ускладнення транспортування. Це спричинило зростання транспортних витрат і додатковий тиск на ціни (табл. 4).

Таблиця 4

Основні фактори впливу

Фактори	Економічний ефект
<i>Скорочення експорту</i>	<i>Зменшення пропозицій</i>
<i>Блокада портів</i>	<i>Зростання витрат</i>
<i>Дорогі електроносії</i>	<i>Підвищення собівартості</i>
<i>Добрива</i>	<i>Зниження врожайності</i>
<i>Панічний попит</i>	<i>Короткострокове зростання цін</i>

Джерело: сформовано за джерелами [5,6].

Отже, війна стала потужним шоком для світового продовольчого ринку. Вона спричинила різке зростання цін, інфляцію та зниження доступності продуктів у багатьох країнах. Хоча у подальші роки ситуація частково стабілізувалася, глобальний ринок залишається вразливим до подібних криз, що потребує розвитку стійких продовольчих систем і диверсифікації постачань.

Список використаних джерел

1. Petrunenko, I., Grabchuk, I., Vlasenko, T., Petrova, E., & Strikha, L. (2021). Ensuring food security of EU countries in the context of sustainable development. *Journal of management Information and Decision Sciences*, 24(2), 1-12.
2. Skydan, O., Bugaychuk, V., Grabchuk, I., Sych, K., & Kubrak, S. (2024). Growth of value added as a factor in the development of Ukrainian agriculture in the context of accelerated integration into the EU. *Scientific Horizons*, 27(5), 143-158. doi: 10.48077/scihor5.2024.143.
3. [<https://www.fao.org/home/en>]
4. [<https://www.oecd.org/>]
5. [<https://www.fao.org/home/en>]
6. [<https://www.imf.org/en/home>]

*Ярослава РЯТТЕ,
здобувачка освіти 3 курсу
спеціальності 051 "Економіка"
Поліський національний університет
Науковий керівник – Грабчук І. Ф., к. е. н., доцент*

ВПЛИВ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ НА ЕКОНОМІКУ ПОЛЬЩІ

Сучасні міграційні процеси в Європі, особливо після 2022 року, набули безпрецедентного масштабу, що суттєво трансформувало економічні системи країн-реципієнтів. В умовах демографічних викликів, нестачі робочої сили та змін у економічних системах цих країн питання впливу міграційних процесів на національні економіки стає все більш актуальним. Польща стала одним із ключових центрів залучення українських трудових мігрантів. Цей феномен зумовлений декількома факторами, серед яких географічна близькість, ліберальна політика на ринку праці та спрощені процедурні вимоги для працевлаштування. За оцінками Управління у справах іноземців, у 2022 – 2024 роках у Польщі перебувало понад 1,55 млн громадян України, що робить її найбільшим реципієнтом української робочої сили в країнах ЄС [1]. Саме тому вивчення ролі українських трудових мігрантів у формуванні макроекономічних показників, розвитку ринку праці та фінансової системи Польщі є ключовим для розуміння сучасних економічних процесів і розробки ефективної соціально-економічної політики.

Передусім, ключовим каналом впливу є ринок праці. Економіка Польщі впродовж останніх років відчувала дефіцит робочої сили, зумовлений демографічним старінням населення та еміграцією поляків до країн Західної Європи. Українські трудові мігранти фактично компенсували цей дефіцит, сприяючи стабільному функціонуванню ключових секторів економіки, таких як будівництво, логістика, сільське господарство, промисловість та сфера послуг [2]. При цьому дослідження свідчать, що зростання частки українських працівників не лише не витісняє польських працівників, а навпаки позитивно впливає на зайнятість місцевого населення. У повітах, де частка зайнятих українців зросла на 1 в.п., рівень зайнятості поляків підвищився на 0,5 в.п., а безробіття зменшилось на 0,3 в.п. Поляки отримують можливість переходити на більш кваліфіковані посади, тоді як базові позиції займають українці [2, 3, 5]. Це пояснюється тим, що коли іноземні працівники заповнюють нішеві або менш привабливі робочі місця,

відбувається стимулювання розвитку бізнесу та створюються додаткові робочі місця.

Важливу роль відіграє також вплив українських мігрантів на ключові макроекономічні показники, зокрема на ВВП. Згідно з моделлю Deloitte D.Climate [4, 5], економічний ефект від припливу українських біженців у 2022 році склав 1,5% реального ВВП, оскільки вони почали виходити на ринок праці. Зі збільшенням кількості біженців, які знайшли роботу, їхній вплив зріс до 2,3% ВВП у 2023 році, а потім до 2,7% ВВП у 2024 році. Це відповідає зростанню ВВП на 98,7 млрд злотих у 2024 році. У довгостроковій перспективі, у міру того як біженці набуватимуть більш специфічних для країни навичок, а підприємства інвестуватимуть у відновлення свого співвідношення капіталу до праці, вплив зросте до 3,2% ВВП до 2030 року. Узагальнені результати впливу українських біженців на економіку Польщі, розраховані за моделлю Deloitte D.Climate таб.1.

Таблиця 1

Table 1. Deloitte D.Climate model results for Ukrainian refugees' influx

	Current estimate 2024	Long-run estimate 2030
Gross Domestic Product	+2.71%	+3.21%
Unemployment rate	–	-0.10 pp.
Real wages	0.00%	+0.24%
General government income	+2.94%	+2.73%

Джерело: складено за даними Deloitte D.Climate

Як видно з таблиці, вплив українських мігрантів проявляється не лише у зростанні ВВП, але й у збільшенні доходів державного бюджету та покращенні ситуації на ринку праці в довгостроковій перспективі.

Значний позитивний ефект спостерігається також у сфері державних фінансів. Українські біженці сприяють зростанню доходів державного бюджету, виступаючи в ролі працівників, підприємців та споживачів. По-перше, більша кількість найманих працівників збільшує фонд заробітної плати. По-друге, зростання чисельності населення призводить до збільшення приватного споживання. Обидва ці потоки оподатковуються. Крім того, приплив капіталу з-за кордону (наприклад, заощадження біженців в українських банках) ще більше підсилює цей ефект. Загалом доходи державного сектора зросли на 2,0% у 2022 р., на 2,75% у 2023 р. та на 2,94% у 2024 р. У грошовому вираженні це становить 25,0

млрд злотих у 2022 р., 39,1 млрд злотих у 2023 р. та 47,0 млрд злотих у 2024 р. У довгостроковій перспективі біженці повинні збільшити щорічні доходи державного сектору приблизно на 2,7% [5].

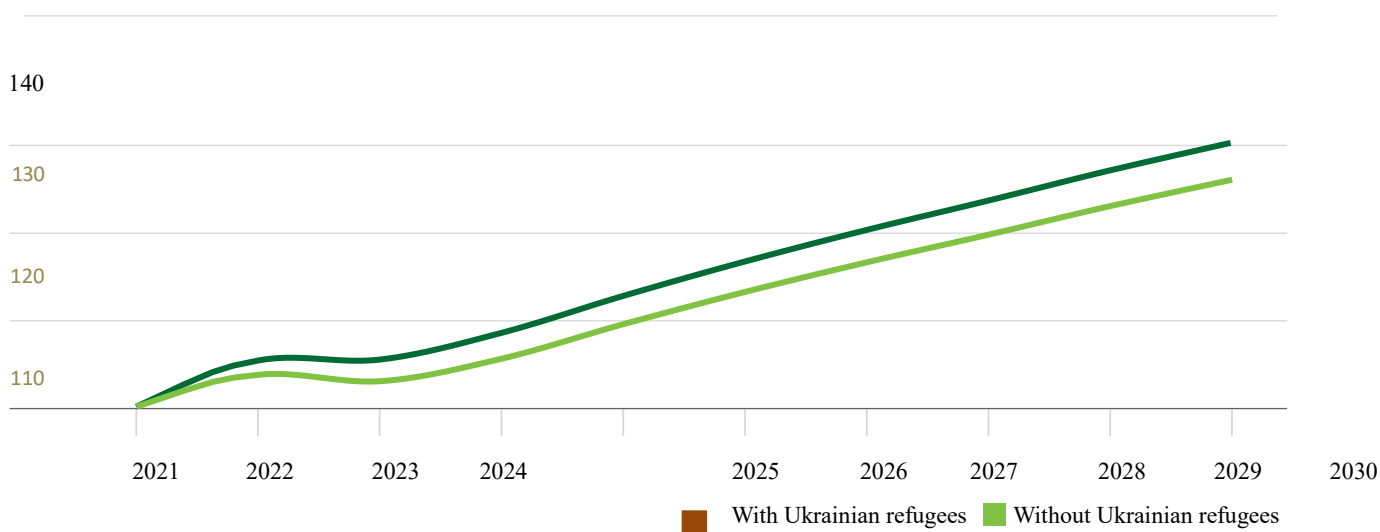
Окремим аспектом є вплив українських мігрантів на рівень заробітних плат та продуктивність праці. У регіонах із високою концентрацією українських працівників спостерігається тенденція до зростання зарплат, що пояснюється підвищенням загальної економічної активності, розширенням виробництва та зростанням попиту на робочу силу [2].

Разом із тим, вплив трудової міграції має і певні структурні особливості. Багато українських біженців працюють на посадах, що не відповідають їхньому рівню освіти, оскільки лише третина випускників вищих навчальних закладів обіймає посади, для яких необхідна вища освіта. Багатьох також стримує те, що вони не володіють польською мовою. Усунення прогалин в інтеграції українців на ринку праці може принести макроекономічний ефект у розмірі 6 мільярдів злотих (1,60 мільярда доларів) щорічно [5].

Отже, у період 2022 і 2025 рр. українські громадяни, які мешкають та працюють у Польщі, створили для польської економіки приблизно 328,6 млрд злотих ВВП (рис.1). У той же час загальні витрати Польщі на підтримку біженців та допомогу Україні за цей час склали 40,3 мільярда злотих, що становить лише 12,26% від зазначеної суми. Тому, економічна вигода для Польщі перевищила понесені витрати на 87,74% [5, 6].

Chart 17. Gross domestic product growth paths with and without Ukrainian refugees

Deloitte D.Climate model calibrated to the Ministry of Finance GDP growth forecast.

Джерело: складено за даними Deloitte D.Climate

Таким чином, трудова міграція українців має переважно позитивний вплив на економіку Польщі. Вона сприяє економічному розвитку, допомагає

стабілізувати ринок праці та забезпечує додаткові надходження до державного бюджету. За умови ефективної інтеграційної політики українська міграція може стати одним із важливих рушіїв модернізації польської економіки. Це не лише підтримає подальше економічне зростання, але й зміцнить конкурентні позиції Польщі на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Obywatele Ukrainy w Polsce – raport. URL: <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-ukrainy-w-polsce--aktualne-dane-migracyjne2> (дата звернення: 18.03.2026).
2. Що дають українці польській економіці. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cewde7k80ylo> (дата звернення: 18.03.2026).
3. Вплив українців на економіку польщі – deloitte & unhcr. URL: <https://comebackua.com/2025/09/01/vplyv-ukrayincziv-na-ekonomiku-polshhi-deloitte-unhcr/> (дата звернення: 18.03.2026).
4. Як українці впливають на польську економіку: у Польщі опублікували результати дослідження. URL: https://naszwybir.pl/bgk/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 17.03.2026).
5. Analysis of the impact of refugees from Ukraine on the economy of Poland. URL: https://www.deloitte.com/content/dam/assets-zone2/pl/pl/docs/services/consulting/2025/Analysis_of_the_impact_of_refugees_from_Ukraine_on_the_economy_of_Poland.pdf (дата звернення: 17.03.2026).
6. Українці принесли Польщі мільярди злотих. URL: <https://texty.org.ua/fragments/115274/> (дата звернення: 16.03.2026).

Уляна СКРИНСЬКА
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 051 «Економіка»,
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – Магнушевська Т.М.,
Спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ РИЗИКАМИ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зовнішньоекономічна діяльність є стратегічним вектором розвитку для українського бізнесу, що прагне інтеграції у глобальні ринки. Однак робота на

міжнародній арені нерозривно пов'язана з валютним ризиком - імовірністю фінансових втрат через несприятливі коливання обмінних курсів у період між підписанням контракту та фактичним розрахунком.

Через воєнний стан та економічну нестабільність НБУ впровадив валютні обмеження, що ускладнюють виконання зовнішньоекономічних контрактів. Зокрема, ці заходи лімітують можливості бізнесу щодо здійснення розрахунків, отримання експортної виручки та дотримання термінів оплати за імпортом.

Відповідно до Постанови Правління НБУ №64 від 11.06.2018 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах», валютний ризик (поряд з ризиком дефолту, процентним ризиком торгової книги, ризиком кредитного спреду, фондовим, товарним та ризиком волатильності) є складовою частиною ринкового ризику та є таким ризиком, який виникає через несприятливі коливання курсів іноземних валют, що впливають на вартість/ціну інструментів, що утримуються в торговій та банківській книгах банку [3]. Валютний ризик, на відміну від фондового ризику та процентного ризику торгової книги, є притаманним як для банківської, так і для торгової книги банку. До розрахунку валютного ризику включаються інструменти, номіновані в іноземній валюті, золото, а також інші інструменти, на вартість яких впливає зміна валютного курсу. Однак, під час розрахунку мінімального розміру ринкового ризику валютний ризик включається з най-меншим коефіцієнтом масштабування – 1,5. До повномасштабного вторгнення відбувався процес глобалізації банківської діяльності, тому ефективний менеджмент валютного ризику став вкрай важливим для вітчизняних банків, адже мала місце активна інтернаціоналізація банківських операцій, у банківському секторі України значною популярністю користувалися послуги банків з іноземним капіталом, відбувалася міграція капіталу та стрімкий розвиток валютного сектору, а також зростали обсяги спекулятивних валютних операцій. Традиційно до валютних ризиків відносять ризики, що визначені Національним банком України у Методичних вказівках з інспектування банків «Система оцінки ризиків», схвалених Постановою правління НБУ № 104 від 15.03.2004, а саме: ризик трансакції, ризик перерахунку однієї валюти в іншу та економічний валютний ризик [8]. Курс на лібералізацію проведення поточних валютних операцій та операцій, пов'язаних з рухом капіталу проводився, починаючи з 2016 року до 24 лютого 2022 року включно, та значно послаблював зарегульованість валютного ринку України, надавав більше можливостей для банків та контрагентів під час проведення операцій з валютою та засвідчив

перехід від режиму валютних обмежень до режиму вільного руху капіталу. Така лібералізація включала наступні кроки: скасування обов'язкового продажу валютної виручки, скасування резервування гривневих коштів для купівлі іноземної валюти, репатріацію дивідендів, купівлю фізичними особами валюти в межах 150 тис. грн. в день, репатріацію коштів від продажу облігацій і нелістингових цінних паперів [5].

Для України 2026 року, яка функціонує в умовах режиму «керованої гнучкості» курсу та поступової лібералізації валютних обмежень, побудова системи ризик-менеджменту є не просто фінансовою стратегією, а запорукою операційної стійкості підприємства.

Для ефективного управління необхідно чітко ідентифікувати типи ризиків, з якими стикається український експортер чи імпортер:

– Операційний ризик: Найбільш поширений. Виникає, коли зміна курсу впливає на грошові потоки за конкретними угодами (наприклад, імпорт сировини здорожчав у гривневому еквіваленті до моменту оплати).

– Трансляційний ризик: Пов'язаний із переоцінкою активів та зобов'язань закордонних підрозділів при складанні консолідованої звітності в національній валюті (гривні).

– Економічний ризик: Ризик втрати конкурентоспроможності на зовнішньому ринку через довгострокове зміцнення чи послаблення національної валюти відносно валют конкурентів.

У 2026 році валютна політика Національного банку України (НБУ) базується на принципах поступового зняття обмежень воєнного часу. Ключові аспекти, які мають враховувати підприємства:

1. Режим керованої гнучкості: НБУ дозволяє курсу реагувати на ринковий попит і пропозицію, втручаючись лише для згладжування критичних піків. Це створює потребу в щоденному моніторингу волатильності.

2. Валютний контроль: Зберігається жорсткий термін повернення валютної виручки (180 днів), що обмежує можливості підприємств щодо маневрування ліквідністю.

3. Ліміти на репатріацію: Хоча обмеження на виплату дивідендів та відсотків за кредитами послаблюються, вони все ще існують, що потребує календарного планування валютних потоків.

Шляхами зменшення валютних ризиків банківської системи в сучасних умовах військового стану можуть стати дії уряду щодо поживлення виробництва, відновлення транспортної логістики для підтримки експортерів. З боку регулятора

необхідно впроваджувати заходи, націлені на збільшення обсягів пропозиції валюти, поступову відмову від фіксованого курсу та від обмежень на торгівлю валютними цінностями, на зменшення ролі Національного банку України в балансуванні валютного ринку.

Реалізація валютних ризиків призводить до росту інфляції, зменшення надійної довгострокової ресурсної бази банків, що стає причиною ризику ліквідності та обмежує здатність банків виконувати роль фінансових посередників. З аналізу валютних ризиків помічаємо, що всі валютні ризики банківської системи України взаємопов'язані між собою та є похідними один одного. Зменшення чутливості валютного ринку до ситуативних факторів та зниження безпекових ризиків дозволить НБУ поступово повертатися до плаваючого курсоутворення та режиму валютної лібералізації. Майбутнє входження України до Європейського Союзу, та, у перспективі, до зони євро має значно мінімізувати валютні ризики.

Список використаних джерел

1. Ширяєва Л.В., Морозова І.В., Копилова О.В., Гончар К.О. Порівняльний аналіз валютних ризиків банківської системи України до та під час воєнного стану. Український економічний часопис . Випуск 1. 2023. DOI: 10.32782/2786-8273/2023-1-10
2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>
3. Постанова Правління НБУ No 64 від 11.06.2018 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>
4. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» : Постанова Правління НБУ від 15.03.2004 No 104. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0104500-04>
5. Дорожня карта скасування валютних обмежень. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zatverdiv-novu-sistemu-valyutnogo-regulyuvannya-ta-oprilyudniv-dorojnyu-kartu-valyutnoyi-liberalizatsiyi>

СЕКЦІЯ 3
ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА,
СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК

Софія БОНДАРЧУК
здобувач освіти 3 курсу
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Новочорторийський технологіко-економічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Дибелюк Р.О.*,
викладач, спеціаліст другої категорії

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ
НА РЕГУЛЮВАННЯ
ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Євроінтеграція - це процес зближення України з Європейським Союзом (ЄС) у політичній, правовій та економічній сферах, що включає адаптацію національного законодавства до стандартів ЄС [1]. У контексті фінансового сектору одним із важливих питань є вплив цих процесів на регулювання фондового ринку. Процес передбачає імплементацію норм ЄС, зокрема розділів Угоди про асоціацію, що стосуються фінансових послуг та свободи руху капіталу [2].

Фондовий ринок відіграє ключову роль в економіці, оскільки забезпечує механізм мобілізації капіталу, інвестицій та ризикового фінансування для підприємств. Його регулювання має відповідати сучасним міжнародним стандартам, що сприяє залученню іноземних інвесторів і підвищенню довіри до ринку.

Ринок капіталу дозволяє акумулювати тимчасово вільні кошти приватних осіб та інституційних інвесторів, спрямовуючи їх у реальний сектор економіки. Це створює альтернативу банківському кредитуванню, пропонуючи підприємствам доступ до «довгих» і часто дешевших грошей.

Саме через інструменти фондового ринку стає можливим фінансування інноваційних стартапів та високотехнологічних проєктів, які мають високий ступінь невизначеності, але є драйверами економічного зростання.

Ринкова капіталізація публічних компаній слугує об'єктивним показником стану справ у бізнесі та галузі загалом, що стимулює менеджмент до підвищення ефективності та прозорості управління.

Процес європейської інтеграції України передбачає імплементацію норм ЄС у національне законодавство. Зокрема, Угода про асоціацію між Україною та ЄС має розділи, що стосуються фінансових послуг, регулювання ринків капіталу, свободи руху капіталу та корпоративного права. У рамках цього процесу Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку (НКЦПФР) та інші регулятори щоквартально імплементують рекомендації Європейської Комісії, узгоджують законодавчі норми та беруть участь у консультаціях щодо наближення національного права до права ЄС. [4].

Європейська інтеграція також включає взаємодію з органами ЄС щодо нагляду, прозорості та конкурентності фінансових послуг та створення умов для діяльності українських фінансових установ на європейському ринку після повного впровадження європейських стандартів.

Ці процеси створюють юридичний та інституційний фундамент для зміцнення регулювання фондового ринку України відповідно до міжнародних стандартів.

ЄС має значний досвід у регулюванні: інструменти MiFID II та MiFIR забезпечують прозорість торгів, а CSDR регулює депозитарну діяльність. Імплементація цих актів необхідна для реформування інфраструктури фондового ринку України [3].

У своїх стратегіях та планах модернізації українських ринків капіталу передбачається імплементація частини таких актів для реформування депозитарної, розрахункової та клірингової інфраструктури фондового ринку України. Це означає, що національні регулятори та оператори ринку розробляють моделі, які наближують інфраструктуру фондового ринку до стандартів ЄС і забезпечують сумісність з європейськими системами торгів і розрахунків.

Процес імплементації європейського права вимагає адаптування українських норм щодо регулювання діяльності бірж, депозитаріїв, брокерів та інвестиційних фондів. Законодавство повинно бути узгоджено з директивами ЄС щодо прозорості ринку, протидії відмиванню коштів, захисту прав інвесторів і вимог до розкриття інформації.

Це сприяє підвищенню правової визначеності для учасників ринку, підсиленню гарантій захисту інвесторів, зменшенню бар'єрів для іноземних інвесторів.

Європейські вимоги передбачають жорсткі гарантії корпоративної прозорості та незалежності аудиту, що посилює довіру інвесторів [1]. Модернізація депозитарної та клірингової систем дозволяє скоротити операційні ризики та створити умови для взаємодії з міжнародними ринками [3; 4]. Попри позитивні зміни, інтеграція стикається з викликами, такими як потреба у значних інвестиціях та низька участь населення на ринку [1]. Подальші реформи є необхідними для повної інтеграції в міжнародний фінансовий простір.

Імплементация європейських стандартів робить український ринок більш привабливим для іноземних інвесторів, оскільки вони отримують більшу юридичну захищеність і зрозумілі правила гри. Це може сприяти збільшенню обсягів торгів, ліквідності та капіталізації ринку.

Приклади включають розміщення українських єврооблігацій на міжнародних ринках, що дозволяє залучати довгостроковий капітал і диверсифікувати джерела фінансування.

Уніфікація норм регулювання дозволяє українським фінансовим інституціям конкурувати на більш рівних умовах з європейськими учасниками, а також сприяє інтеграції українських біржових операторів у міжнародні торгові системи.

Євроінтеграційні процеси передбачають адаптацію наглядових механізмів до практик, прийнятих у ЄС, що включає покращення моніторингу діяльності ринків та інструментів, більш суворі вимоги до дотримання правил торгів і запобігання маніпуляціям. Це підвищує довіру інвесторів і знижує ризики ринкових збоїв.

Незважаючи на позитивні зміни, інтеграція українського фондового ринку у європейський простір стикається з кількома викликами:

- потреба значних інвестицій у модернізацію інфраструктури;
- корпоративна та інформаційна культура, що ще не повністю відповідає стандартам ЄС;
- історично невелика участь широкого кола населення на фондовому ринку, що обмежує його глибину і ліквідність.

Ці фактори потребують подальших реформ і просвітницької роботи для активізації внутрішнього інвестиційного потенціалу.

Висновки.

Євроінтеграційні процеси мають комплексний та значний вплив на регулювання фондового ринку України. Наближення національного законодавства до стандартів Європейського Союзу, модернізація інфраструктури ринку, підвищення прозорості діяльності емітентів та посилення наглядових механізмів

створюють передумови для розвитку та інтеграції українського фондового ринку у міжнародний фінансовий простір.

Ці зміни сприяють підвищенню довіри інвесторів, залученню іноземного капіталу, підсиленню конкурентоспроможності українських фінансових установ.

Проте процес ще не завершено, і для повної інтеграції необхідно продовжувати законодавчі реформи, інфраструктурні зміни та підвищення рівня фінансової освіти учасників ринку.

Список використаних джерел

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV (редакція від 01.01.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 24.03.2026).

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Міжнародний документ від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 24.03.2026).

3. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2023 рік. Київ : НКЦПФР, 2024. 120 с.

4. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy> (дата звернення: 24.03.2026).

Анна ВАКУЛКО,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Державний податковий університет
Науковий керівник - *Скрипник Г. О.,*
к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних фінансів

ESG-ФІНАНСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ

В епоху глобальних змін успіх визначається не лише цифрами в балансі, а й здатністю компанії розвиватися гармонійно, дбаючи про майбутнє планети та людей. Цей підхід вимагає від бізнесу тонкого балансування між економічною ефективністю, екологічною безпекою та соціальною справедливістю. Головним каталізатором таких змін виступають ESG-фінанси, які перетворюють абстрактні принципи відповідальності на конкретні інструменти капіталізації. Поєднуючи

екологію, соціальну відповідальність та прозоре управління з фінансами, ми переходимо від моделі «прибуток будь-якою ціною» до моделі свідомого капіталізму, підприємства отримують можливість не лише мінімізувати ризики, а й суттєво підвищити свою інвестиційну привабливість.

Впровадження ESG-критеріїв стає фундаментом для побудови прозорої системи корпоративного управління, де підзвітність перед суспільством важить не менше, ніж прибуток акціонерів. Реалізація зазначеного підходу сприяє модернізації виробничих процесів, мінімізації антропогенного впливу на довкілля та гармонізації трудових відносин через принципи рівності та безпеки праці. У підсумку, орієнтація на ESG-фактори формує нову культуру підприємництва, де фінансова діяльність стає не просто способом накопичення капіталу, а потужним драйвером суспільних змін та гарантом стабільності бізнесу в часи глобальних викликів.

Сучасна економічна думка дедалі частіше трактує ESG-фактори як елемент стратегічного позиціонування та інвестиційної спроможності сучасного бізнесу. У глобальному фінансовому середовищі відбувається фундаментальна зміна пріоритетів, за якої потенційні інвестори виходять за межі класичного аналізу прибутковості, інтегруючи у свої моделі оцінку екологічного сліду, рівень соціальної відповідальності та якість корпоративного врядування. У цій системі фінансова результативність компаній нерозривно пов'язана з їхньою здатністю генерувати позитивний вплив на суспільство та екосистеми. Таким чином, перехід до ESG-орієнтованих моделей управління забезпечує довгострокову життєздатність підприємств, перетворюючи етичне ставлення до ресурсів та громад на реальну ринкову перевагу та запоруку глобальної економічної стабільності [1].

Сучасний інструментарій ESG-фінансування, що включає «зелені» облігації, сталий банкінг та спеціалізовані інвестиційні фонди, виступає фундаментом для підтримки екологічних і соціальних ініціатив. Використання цих механізмів відкриває підприємствам доступ до капіталу, необхідного для впровадження інноваційних та екологічно безпечних технологій. Окрім прямого залучення ресурсів, активна інтеграція в ринок сталого фінансування суттєво посилює конкурентоспроможність компаній на міжнародній арені. У такий спосіб відповідність стандартам відповідального врядування стає не лише етичним вибором, а й стратегічною умовою для масштабування бізнесу та зміцнення його репутаційного капіталу в глобальній економічній системі.

ESG-фінансування стає критично важливим фактором у процесі зближення України з економікою ЄС. Оскільки Євросоюз активно впроваджує нові механізми сталого фінансування та стандарти звітності, як-от директиву CSRD, Україна синхронізує власне законодавство з цими нормами. Такі зміни висувають нові вимоги до вітчизняних компаній, спонукаючи їх до відкритого діалогу з суспільством та чесного висвітлення своєї ролі у вирішенні глобальних викликів [2].

Пріоритетність ESG-факторів (екологічних, соціальних та управлінських) пояснюється їхнім безпосереднім впливом на життєздатність і фінансову стійкість бізнесу у довгостроковій перспективі. Сьогодні екологічна відповідальність трансформувалася з етичного вибору на потужний економічний інструмент. Впроваджуючи енергоефективні технології, компанії не лише захищають довкілля, а й суттєво знижують собівартість продукції, оптимізують логістику та убезпечують себе від штрафів і жорсткого екологічного нагляду. Крім того, компанії, що активно працюють над зменшенням викидів, ефективним управлінням відходами та використанням відновлюваних джерел енергії, отримують конкурентні переваги на ринку та підвищують свою інвестиційну привабливість.

Не менш важливим є соціальний компонент ESG, який охоплює відповідальне ставлення компаній до працівників, клієнтів, місцевих громад і ділових партнерів. Сьогодні споживач купує не просто товар, а цінності компанії. Відкритість та етична поведінка формують навколо бренду спільноту прихильників, що робить бізнес стійким до криз завдяки високому рівню суспільної довіри. Компанії, які забезпечують безпечні умови праці, підтримують розвиток персоналу та беруть участь у соціальних ініціативах, мають більше шансів сформувати стабільну клієнтську базу та довготривалі партнерські відносини. У результаті інтеграція ESG-принципів у корпоративну стратегію стає важливим фактором сталого розвитку бізнесу, підвищення його конкурентоспроможності та адаптації до сучасних економічних і соціальних викликів.

Експерти підтверджують, що ESG-стратегії допомагають економіці вистояти під час криз. Для України в період відновлення це відкриває шлях до залучення масштабних інвестицій. Завдяки ESG-інструментам стає можливим ефективно поєднання ресурсів влади, бізнесу та світової спільноти. Це створює фінансову базу для глобальних проектів з реконструкції та технологічного переоснащення країни [3].

Ключовим фактором впливу ESG-фінансів на підприємство є вдосконалення управлінської вертикалі. Завдяки прозорості бізнес-процесів, дієвому ризик-менеджменту та суворому дотриманню ділової етики компанія стає більш зрозумілою та прогнозованою для фінансового ринку. Як наслідок, це суттєво знижує бар'єри для отримання зовнішнього фінансування та залучення стратегічних інвесторів.

Принципи ESG виступають потужним стимулом для технологічного оновлення та інноваційного розвитку бізнесу. Впровадження енергоефективних рішень та впровадження відновлюваних джерел енергії не лише сприяють екологічній безпеці, а й суттєво оптимізують економічні показники компаній. Світова статистика підтверджує стрімке зростання капіталовкладень у кліматичні проекти, що закріплює статус сталого фінансування як домінуючого глобального вектора [4].

Поряд із перевагами, імплементація принципів ESG стикається із суттєвими перешкодами. До ключових детермінантів, що стримують цей процес, належать низька поінформованість підприємницьких кіл, дефіцит єдиних методологічних підходів до оцінювання результативності, а також висока капіталомісткість екологічних інновацій. Найбільш вразливим у цьому контексті є сектор МСБ, де обмеженість ресурсів стає головним бар'єром для реалізації повноцінних стратегій сталого розвитку.

Актуалізація соціального вектора в межах концепції ESG зумовлює необхідність гармонізації інтересів суб'єктів господарювання з потребами персоналу та територіальних громад. Пріоритетними напрямками такої діяльності є гарантування гідних умов праці, реалізація благодійних та освітніх ініціатив, а також активна підтримка місцевого розвитку. Комплексна імплементація цих заходів не лише зміцнює репутаційний капітал підприємства, а й, згідно з висновками вітчизняних дослідників, виступає фундаментальною передумовою забезпечення системної стійкості національної економіки в цілому [5].

ESG-інвестиції стають ключовим драйвером сталого зростання та головною конкурентною перевагою компаній на сучасному ринку. Завдяки технологічній модернізації та оптимізації управлінських процесів, цей інструментарій формує стійкий репутаційний капітал суб'єктів господарювання. В контексті повоєнної трансформації України та її євроінтеграційних цілей, розвиток ринку сталого фінансування набуває стратегічного значення. Проте подальша ефективна імплементація принципів ESG критично залежить від гармонізації нормативно-правового поля, розбудови прозорої системи нефінансової звітності та

популяризації переваг відповідального інвестування. Системний підхід до впровадження цих стандартів дозволить перетворити ESG-фінанси на дієвий механізм забезпечення довгострокової життєздатності та економічної еластичності вітчизняного бізнесу.

Список використаних джерел

1. Житар М.О. ESG тренди у фінансовій діяльності компаній: ключові напрямки та рекомендації. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2024. Т. 2, № 14. С. 86–94. URL: <https://doi.org/10.32750/2024-0209> (дата звернення: 17.03.2026).

2. Запровадження звітності зі сталого розвитку в Україні та директиви Європейського Союзу - AZONES Law Firm. *AZONES Law Firm - Quality legal services without artificial boundaries and patterns. Criminal, international, corporate and tax law. Dispute resolution. White-collar crime. GR.* URL: https://azones.law/en/analytics/zaprovadzhennya-zvitnosti-zi-stalogo-rozvytku-v-ukrayini-ta-dyrektyvy-yevropejskogo-soyuzu/?utm_source (дата звернення: 17.03.2026).

3. Pshyk B. I. Financial aspects of the post-war reconstruction of the Ukrainian economy based on the use of esg approaches. *Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine*. 2024. № 1(165). С. 35–40. URL: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2024-1-5> (дата звернення: 17.03.2026).

4. ESG-новини. KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/media/press-releases/2025/10/esg-news-3-kvartal-2025.html> (дата звернення: 17.03.2026).

5. Лучко Г. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-130> (дата звернення: 17.03.2026).

Ігор КОВТУНІВСЬКИЙ
здобувач освіти 3 курсу
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Новочорторийський технологічно-економічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Омельчук Н.О.*
викладач, спеціаліст вищої категорії

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСОВОМУ МОНІТОРИНГУ ТА БОРОТЬБИ З ШАХРАЙСТВОМ

У сучасному світі фінансова система активно розвивається під впливом цифрових технологій. Банки, платіжні системи та інші фінансові установи дедалі

частіше використовують інноваційні інструменти для підвищення ефективності своєї діяльності [1]. Однією з найбільш перспективних технологій є штучний інтелект. Його застосування дозволяє значно покращити процеси обробки великих обсягів даних, автоматизувати фінансові операції та підвищити рівень безпеки фінансових систем. Особливо важливим є використання штучного інтелекту у сфері фінансового моніторингу та боротьби з шахрайством, оскільки сучасні фінансові злочини стають дедалі складнішими та потребують нових підходів до їх виявлення та запобігання [2].

Традиційні методи контролю, що базуються на жорстких алгоритмах та статичних правилах, дедалі частіше виявляються безсилими перед обличчям динамічних кіберзагроз та витончених схем відмивання доходів [3].

За таких обставин впровадження штучного інтелекту (ШІ) стає не просто технологічним трендом, а стратегічною необхідністю для забезпечення фінансової стабільності та національної безпеки. ШІ має унікальну здатність до обробки колосальних масивів неструктурованих даних (Big Data) у режимі реального часу, що дозволяє виявляти приховані закономірності та аномалії, які неможливо помітити людському оку чи застарілим програмним комплексам.

Актуальність теми зумовлена тим, що сучасні фінансові злочини - від маніпуляцій на ринках до складних мереж фінансування тероризму - стають дедалі інтелектуальнішими. Використання методів машинного навчання (Machine Learning) та нейронних мереж у сфері фінансового моніторингу дозволяє перейти від моделі «реактивного реагування» (виявлення факту порушення після його здійснення) до моделі «проактивного запобігання».

Фінансове шахрайство є однією з найбільш серйозних проблем сучасної економіки. Зловмисники постійно розробляють нові схеми незаконного отримання коштів, використовуючи технології, соціальну інженерію та складні фінансові операції. Традиційні методи контролю та перевірки фінансових операцій часто не можуть ефективно протидіяти таким загрозам, оскільки вони потребують значних часових і людських ресурсів [4]. Саме тому фінансові установи все частіше звертаються до використання штучного інтелекту для автоматизації процесів фінансового моніторингу.

Штучний інтелект дозволяє аналізувати великі обсяги фінансових даних у реальному часі. Спеціальні алгоритми можуть обробляти інформацію про тисячі та навіть мільйони транзакцій, визначаючи підозрілі операції або нетипову поведінку клієнтів. Наприклад, якщо система фіксує незвичні перекази коштів, часті транзакції з різних регіонів або раптову зміну фінансової активності користувача,

вона може автоматично позначити таку операцію як потенційно ризикову. У такому випадку проводиться додаткова перевірка, що дозволяє запобігти можливому шахрайству. Це дозволяє реалізувати ризик-орієнтований підхід, який є обов'язковим згідно із законодавством України про запобігання легалізації доходів [1].

Важливою перевагою штучного інтелекту є здатність навчатися на основі попереднього досвіду. Алгоритми машинного навчання аналізують великі масиви історичних даних про фінансові операції, включаючи вже виявлені випадки шахрайства. Завдяки цьому система поступово вдосконалюється і стає більш точною у визначенні підозрілих дій. Такий підхід значно підвищує ефективність фінансового моніторингу та дозволяє швидше реагувати на нові види фінансових злочинів.

Ще одним важливим напрямом використання штучного інтелекту є автоматизація процесу перевірки клієнтів. Фінансові установи зобов'язані проводити процедури ідентифікації та перевірки клієнтів для запобігання відмиванню коштів і фінансуванню незаконної діяльності. Використання штучного інтелекту дозволяє значно спростити ці процеси. Наприклад, системи можуть автоматично перевіряти документи клієнтів, аналізувати їхню фінансову історію та визначати рівень ризику співпраці. [1]. Традиційний «паперовий» підхід до перевірки вже не відповідає вимогам часу.

Використання штучного інтелекту дозволяє перетворити складні комплаєнс-процедури на швидкі та точні алгоритми за декількома напрямками:

1. Інтелектуальне розпізнавання документів. Системи ШІ здатні миттєво зчитувати дані з паспортів, ID-карток та водійських посвідчень, перевіряючи їх на ознаки підробки (шрифти, водяні знаки, голограми). Це мінімізує ризик використання фальшивих документів, який важко виявити при звичайному візуальному огляді.

2. Біометрична ідентифікація. Сучасні алгоритми використовують розпізнавання обличчя для порівняння фото в документі з реальним зображенням клієнта в режимі реального часу. Технології «перевірки живої присутності» гарантують, що перед камерою знаходиться жива людина, а не статичне фото чи відеозапис, що є критично важливим для дистанційного відкриття рахунків.

3. Автоматизований скринінг за санкційними списками. ШІ дозволяє в реальному часі здійснювати пошук клієнта у глобальних базах даних.

4. Динамічне профілювання ризику. Замість статичних анкет ШІ аналізує фінансову історію, джерела походження коштів та очікуваний обсяг операцій

клієнта. Це дозволяє системі автоматично присвоювати рівень ризику (низький, середній, високий) і визначати обсяг необхідних заходів моніторингу. Такий підхід забезпечує реалізацію «ризик-орієнтованого підходу», де основна увага фокусується на найбільш вразливих ділянках.

Крім того, штучний інтелект активно застосовується для аналізу поведінки користувачів у цифрових банківських системах. Наприклад, алгоритми можуть відстежувати, як саме клієнт користується мобільним банкінгом або платіжними сервісами. Якщо система виявляє нетипову поведінку, наприклад спробу входу з іншої країни або незвичні дії в акаунті, вона може автоматично заблокувати підозрілу операцію або запросити додаткове підтвердження особи.

Використання штучного інтелекту також дозволяє значно підвищити швидкість роботи фінансових установ. Багато процесів, які раніше виконувалися вручну співробітниками банків, тепер можуть бути автоматизовані. Це дозволяє зменшити кількість помилок, скоротити витрати часу та підвищити загальну ефективність фінансового моніторингу.

Водночас застосування штучного інтелекту у фінансовій сфері має певні виклики. Одним із них є необхідність забезпечення захисту персональних даних клієнтів. Фінансові установи повинні дотримуватися суворих правил конфіденційності та використовувати сучасні методи кібербезпеки для захисту інформації. Крім того, важливо забезпечити прозорість роботи алгоритмів, щоб уникнути можливих помилок або неправомірних рішень.

Висновок

Отже, штучний інтелект відіграє важливу роль у розвитку сучасної фінансової системи. Його використання у фінансовому моніторингу та боротьбі з шахрайством дозволяє значно підвищити ефективність виявлення підозрілих операцій, автоматизувати процеси аналізу даних та забезпечити більш високий рівень безпеки фінансових послуг. Завдяки алгоритмам машинного навчання фінансові установи можуть швидше реагувати на нові загрози та вдосконалювати механізми захисту клієнтів.

У майбутньому роль штучного інтелекту у фінансовій сфері буде лише зростати. Подальший розвиток технологій, удосконалення алгоритмів та інтеграція нових цифрових інструментів сприятимуть підвищенню ефективності фінансового моніторингу та створенню більш надійної системи захисту від фінансового шахрайства. Це, у свою чергу, сприятиме зміцненню довіри до банківської системи та забезпеченню стабільності фінансового сектору.

Список використаних джерел

1. Про внутрішній контроль у банках України: Постанова Правління Національного банку України від 22.05.2019 № 67. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Алексеев І. В., Мороз А. С. Використання штучного інтелекту у фінансовій сфері: можливості та ризики. Економіка та суспільство. 2023. № 48.
3. Замасло О. Т., Клим О. І. Роль штучного інтелекту у протидії фінансовому шахрайству. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій. Серія: Економічні науки. 2022. Т. 24. № 98. С. 15–21.
4. Постанова НБУ № 65 від 19.05.2020. Про затвердження Положення про здійснення установами фінансового моніторингу.

Анна ОМЕЛЬЧУК
здобувач освіти 3 курсу
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Новочорторийський технолого-економічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Пастушенко Г.Д.*
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ТРАНСФОРМАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УМОВАХ ВИСОКИХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ

Банківська система є важливою складовою економіки будь-якої держави, оскільки вона забезпечує рух фінансових ресурсів між різними суб'єктами господарювання.

Однією з ключових функцій банків є кредитування, яке сприяє розвитку підприємництва, підтримці населення та загальному економічному зростанню.

Проте в умовах воєнного стану банківська система стикається з низкою серйозних викликів. Воєнні дії створюють високий рівень економічної нестабільності, збільшують ризики неповернення кредитів і змінюють фінансову поведінку як підприємств, так і населення. У таких умовах банки змушені трансформувати свою кредитну політику, адаптувати механізми управління ризиками та впроваджувати нові підходи до кредитування. [1].

Воєнні ризики суттєво впливають на фінансову систему держави. Під час війни відбувається скорочення економічної активності, зниження виробництва, руйнування інфраструктури та зменшення інвестиційної привабливості країни.

Багато підприємств змушені скорочувати свою діяльність або тимчасово припиняти роботу. Це призводить до зниження платоспроможності позичальників і підвищує ймовірність невиконання кредитних зобов'язань [4].

У таких умовах банки змушені приділяти значно більше уваги управлінню кредитними ризиками. Вони проводять більш ретельний аналіз фінансового стану клієнтів, оцінюють стабільність їхніх доходів та перспективи розвитку бізнесу.

Крім того, банки враховують регіональні фактори, оскільки рівень воєнних ризиків у різних регіонах країни може значно відрізнятися. Також використовуються сучасні аналітичні інструменти та моделі прогнозування, які дозволяють більш точно оцінити ймовірність повернення кредиту [2].

Ще одним важливим напрямом трансформації є зміна структури кредитного портфеля банків. У період воєнної нестабільності фінансові установи намагаються зменшити ризики, надаючи перевагу короткостроковим кредитам. Такі кредити дозволяють банкам швидше реагувати на зміни економічної ситуації та знижують ймовірність великих фінансових втрат. Також банки активніше кредитують підприємства, які працюють у стратегічно важливих галузях економіки, зокрема в аграрному секторі [3], енергетиці, логістиці та виробництві товарів першої необхідності.

Важливу роль у підтримці банківського кредитування в умовах війни відіграє держава. Уряд разом із центральним банком впроваджує різноманітні програми підтримки бізнесу та населення. До таких заходів належать державні гарантії за кредитами, пільгові кредитні програми для малого та середнього бізнесу, а також часткова компенсація процентних ставок. Завдяки таким програмам банки мають змогу продовжувати кредитування навіть у складних економічних умовах, а підприємства отримують необхідні фінансові ресурси для підтримки своєї діяльності.

Ще одним важливим аспектом трансформації банківського кредитування є активне впровадження цифрових технологій. Воєнні умови часто обмежують можливість фізичного відвідування банківських відділень, тому дистанційні банківські послуги стають особливо актуальними. Онлайн-кредитування, мобільні банківські додатки та цифрові платформи дозволяють клієнтам отримувати фінансові послуги швидко та безпечно. Для банків це також означає підвищення

ефективності роботи, скорочення витрат та прискорення процесу прийняття кредитних рішень.

Крім підтримки бізнесу, важливою є допомога населенню. У період війни багато громадян стикаються з фінансовими труднощами через втрату роботи, зменшення доходів або вимушене переселення. У зв'язку з цим банки запроваджують спеціальні механізми підтримки клієнтів, зокрема кредитні канікули, реструктуризацію боргів та гнучкі графіки погашення кредитів. Такі заходи допомагають зменшити фінансове навантаження на населення та підтримати довіру до банківської системи.

Крім того, трансформація кредитування передбачає більш тісну співпрацю банків із міжнародними фінансовими організаціями. Міжнародна підтримка дозволяє залучати додаткові ресурси для кредитування економіки, а також сприяє стабілізації фінансового сектору. Участь міжнародних партнерів допомагає банкам отримувати доступ до нових фінансових інструментів і програм підтримки.

Висновок

Отже, в умовах високих воєнних ризиків банківське кредитування зазнає суттєвих змін. Банки змушені адаптувати свою діяльність до нових економічних реалій, посилювати систему управління ризиками, змінювати структуру кредитного портфеля та активно впроваджувати сучасні технології.

Важливу роль у цьому процесі відіграє державна підтримка та співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. Завдяки комплексному підходу до трансформації кредитної політики банківська система може зберігати стабільність навіть у складних умовах воєнного часу та сприяти поступовому відновленню економіки країни.

У перспективі такі зміни можуть стати основою для формування більш стійкої, гнучкої та ефективної фінансової системи.

Особливого значення набуває подальша інклюзивність кредитування [11], де пріоритетом стає не лише мінімізація ризиків, а й підтримка релокованого бізнесу та соціально відповідальних проєктів. Трансформація банківського сектору в умовах війни довела, що цифрова стійкість (digital resilience) є не просто перевагою, а критичною умовою виживання. Впровадження хмарних технологій та віддаленої ідентифікації клієнтів дозволило зберегти безперервність фінансових процесів навіть у прифронтових регіонах.

Крім того, успіх післявоєнного відновлення економіки безпосередньо залежатиме від здатності банків інтегрувати ESG-критерії (екологічні, соціальні та управлінські чинники) у свої кредитні політики, що є обов'язковою вимогою

міжнародних інвесторів. Важливим аспектом залишається також підвищення рівня фінансової грамотності населення та бізнесу, що дозволить ефективніше використовувати нові кредитні інструменти.

Таким чином, банківська система України сьогодні не просто адаптується до кризи, а проходить етап глибокої структурної модернізації, яка в майбутньому дозволить вітчизняним фінансовим установам стати повноправними та конкурентоспроможними гравцями на європейському фінансовому ринку.

Список використаних джерел

1. Дзюблюк О. В. Функціонування банківської системи України в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення економіки. Економіка та суспільство. 2022. № 38.
2. Заруцька О. В. Управління банківськими ризиками в умовах невизначеності: нові підходи та інструментарій. Фінансовий простір. 2023. № 2.
3. Клименко В. В. Трансформація кредитної політики банків в аграрному секторі в умовах війни. Агросвіт. 2024. № 1. С. 10–18.
4. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/>
5. Шелудько Н. М. Кредитна активність банків в умовах воєнної економіки: інституційні обмеження та стимули. Економіка України. 2023. № 11. С. 25–42.

*Вероніка РЕЗНИК,
здобувач освіти 3 курсу
факультету фінансів та цифрових технологій
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
фондовий ринок та страхування»,
Державний податковий університет
Науковий керівник - Шепиленко В. Ю.,
старший викладач кафедри фінансів*

РОЗВИТОК ФІНТЕХ-ЕКОСИСТЕМИ ЯК ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Сучасний фінансовий ринок характеризується динамічними трансформаційними процесами, зумовленими стрімким розвитком фінансових технологій. Впровадження цифрових рішень змінює традиційні моделі функціонування фінансових установ і формує нові підходи до надання фінансових

послуг. У цьому контексті набуває особливої актуальності дослідження досвіду міжнародних фінтех-компаній, що демонструють ефективні моделі цифрової інтеграції.

У сучасній науковій літературі фінтех-екосистема трактується як інтегроване середовище цифрових платформ, що забезпечують комплексне надання фінансових послуг із використанням інноваційних технологій [1]. Такий підхід відображає еволюцію фінансового сектору від вузькоспеціалізованих сервісів до багатофункціональних цифрових систем. Відповідно до досліджень Т. Філіппона, розвиток фінансових технологій сприяє підвищенню ефективності ринку, зниженню трансакційних витрат і розширенню доступу до фінансових ресурсів [1].

Водночас науковці акцентують увагу на тому, що впровадження FinTech супроводжується новими викликами, пов'язаними з регуляторними обмеженнями, кібербезпекою та технологічними ризиками. Зокрема, Д. Зетцше, Р. Баклі, Д. Арнер та Дж. Барберіс зазначають, що фінтех-компанії виступають каталізаторами структурних змін у фінансовій системі, посилюючи конкуренцію та стимулюючи розвиток відкритого банкінгу [2].

Компанія SoFi Technologies, заснована у 2011 р., пройшла шлях від вузькоспеціалізованого стартапу до багатофункціональної фінансової платформи. Первинно орієнтована на рефінансування студентських кредитів, вона поступово розширила спектр послуг, інтегрувавши кредитування, інвестиційні сервіси, банківські продукти та інші фінансові інструменти. Ключовою характеристикою розвитку компанії є формування вертикально інтегрованої моделі, що забезпечує контроль над усіма етапами взаємодії з клієнтом. Такий підхід сприяє підвищенню операційної ефективності та формуванню стабільної клієнтської бази. Фінансові результати підтверджують дієвість обраної стратегії: у 2024-2025 рр. компанія досягла стабільної прибутковості протягом кількох звітних періодів і перевищення одного мільярда доларів квартального доходу [3; 4]. Таким чином, SoFi Technologies може розглядатися як показовий приклад успішної трансформації фінтех-стартапу у повноцінну фінансову екосистему.

Фінансовий ринок України перебуває на етапі активного впровадження цифрових технологій, що зумовлює необхідність модернізації наявних фінансових інститутів. Вітчизняні дослідники підтверджують, що цифрова трансформація є одним із ключових чинників підвищення ефективності та конкурентоспроможності фінансової системи [5]. Водночас розвиток фінтех-сектору в Україні стримується обмеженістю інвестиційних ресурсів,

недосконалістю нормативно-правової бази та недостатнім рівнем технологічної безпеки. За таких умов особливого значення набуває адаптація міжнародного досвіду до національних умов господарювання.

Аналіз діяльності SoFi Technologies дає підстави для таких висновків:

- впровадження інтегрованих фінансових платформ підвищує доступність послуг, оптимізує витрати та зміцнює довіру користувачів;
- аналітика великих даних та автоматизація процесів є важливими технологічними детермінантами конкурентоспроможності фінансових установ;
- формування сприятливого регуляторного середовища покликане забезпечувати баланс між інноваційним розвитком і фінансовою стабільністю.

Отже, досвід SoFi Technologies підтверджує, що фінтех-компанії здатні трансформуватися у системоутворюючі інститути, які визначають нові стандарти функціонування фінансового ринку. Подальший розвиток фінансової системи України значною мірою залежатиме від ефективності впровадження інноваційних технологій та здатності адаптувати кращі світові практики до національних умов господарювання.

Список використаних джерел

1. Philippon T. The FinTech Opportunity. *NBER Working Paper*. Cambridge : National Bureau of Economic Research, 2016. № 22476. 33 p. DOI: 10.3386/w22476.
2. Zetsche D. A., Buckley R. P., Arner D. W., Barberis J. N. From FinTech to TechFin: The Regulatory Challenges of Data-Driven Finance. *New York University Journal of Law and Business*. 2018. Vol. 14. № 2. P. 393-446.
3. SoFi Technologies Reports Fourth Quarter and Full Year 2024 Results. *Yahoo Finance*. 2025. URL: <https://finance.yahoo.com/news/sofi-technologies-reports-fourth-quarter> .
4. SoFi Technologies: Vertically Integrated Fintech Ecosystem. *Seeking Alpha*. 2025. URL: <https://seekingalpha.com/article/sofi-vertically-integrated-fintech>.
5. Кузьмін О. Є. Цифрова трансформація фінансового ринку України: виклики та перспективи. *Економіка та держава*. 2024. № 3. С. 45-51. DOI: 10.32702/2306-6806.2024.3.45.

Юліана РОЗГОН
здобувачка освіти 3 курсу
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Новочорторийський технологічно-економічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Омельчук Н.О.*
викладач, спеціаліст вищої категорії

СТІЙКІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРИВАЛОЇ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Стійкість державних фінансів є фундаментальним базисом макроекономічної стабільності. Вона визначає спроможність уряду вчасно та у повному обсязі виконувати свої фінансові зобов'язання, фінансувати критичні соціальні видатки та стимулювати економічне відновлення без загрози платоспроможності у довгостроковій перспективі [1]. Для України питання стійкості державних фінансів є особливо актуальним через тривалу макроекономічну нестабільність, спричинену економічними кризами, політичними змінами та військовими викликами.

Для України, яка з 2022 року перебуває у стані повномасштабної війни, питання фіскальної стійкості трансформувалося з суто економічної площини у питання національної безпеки. Тривала нестабільність, спричинена руйнуванням виробничих ланцюгів, міграційними процесами та безпрецедентним оборонним навантаженням, вимагає переосмислення підходів до формування бюджетної архітектури.

У таких умовах державні фінанси зазнають значного навантаження: зростають бюджетні витрати, збільшується державний борг, а доходи бюджету можуть скорочуватися. Тому аналіз стійкості державних фінансів України та пошук шляхів її зміцнення є важливим завданням економічної політики держави.

Стійкість державних фінансів - це здатність держави забезпечувати збалансованість бюджету, ефективно управляти державним боргом і підтримувати стабільність фінансової системи у довгостроковій перспективі. Фіскальна стійкість - це здатність держави підтримувати поточну податкову та видаткову політику впродовж тривалого часу, не вдаючись до радикальних коригувань або оголошення дефолту [2].

Основними показниками стійкості державних фінансів є:

- рівень дефіциту державного бюджету;
- обсяг державного боргу;

- співвідношення державного боргу до валового внутрішнього продукту (ВВП);

- ефективність податкової системи;
- рівень бюджетних доходів та витрат.

Фінансова стійкість дозволяє державі підтримувати економічне зростання, забезпечувати соціальний захист населення та реалізовувати стратегічні програми розвитку. У разі втрати фінансової стійкості можуть виникати бюджетні кризи, зростання боргового навантаження та макроекономічна нестабільність.

Українська економіка протягом останніх років перебуває під впливом низки негативних факторів, які ускладнюють забезпечення фінансової стабільності.

Одним із ключових чинників є військові дії, які призводять до значного зростання державних витрат, зокрема на оборону, безпеку та соціальну підтримку населення. Водночас зменшуються доходи бюджету через скорочення виробництва, руйнування інфраструктури та зниження ділової активності. Видатки на сектор безпеки та оборони наразі складають понад 50% загального обсягу видатків державного бюджету [3]. Це створює ефект "витіснення" інвестиційних проектів соціальними та оборонними потребами.

Масова міграція населення за кордон та внутрішнє переміщення осіб звужують податкову базу та збільшують навантаження на систему соціального страхування.

Ще одним важливим фактором є інфляційні процеси та коливання валютного курсу. Високий рівень інфляції негативно впливає на купівельну спроможність населення та ускладнює планування бюджетної політики. Хоча НБУ вдається утримувати відносну стабільність, ризики девальвації гривні безпосередньо впливають на обсяг зовнішнього боргу, номінованого в іноземній валюті.

Також значний вплив має зростання державного боргу. Для фінансування бюджетного дефіциту Україна змушена активно залучати зовнішні та внутрішні позики. Це підвищує боргове навантаження на економіку та створює ризики для довгострокової фінансової стабільності.

В умовах тривалої нестабільності держава стикається з проблемою значного дефіциту бюджету. Для його покриття використовуються різні джерела фінансування, зокрема міжнародна фінансова допомога, кредити міжнародних фінансових організацій та випуск державних облігацій.

Станом на 2025–2026 роки бюджетна система України демонструє високий ступінь адаптивності. Ключовим інструментом підтримки стійкості стала

Національна стратегія доходів до 2030 року, яка передбачає поступове розширення бази оподаткування та реформування митної служби [5].

Важливу роль у підтримці фінансової стабільності України відіграє міжнародна підтримка. Фінансова допомога від міжнародних партнерів дозволяє покривати частину бюджетних витрат та підтримувати функціонування економіки.

Разом з тим уряд здійснює заходи щодо підвищення ефективності управління державними фінансами. До них належать реформування податкової системи, підвищення прозорості бюджетного процесу, оптимізація державних витрат, боротьба з корупцією.

Ці заходи спрямовані на підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів та зміцнення фінансової дисципліни.

Для забезпечення довгострокової стійкості державних фінансів необхідно реалізувати комплекс заходів економічної політики.

По-перше, важливим є розвиток економіки та стимулювання економічного зростання. Збільшення обсягів виробництва та інвестицій сприятиме зростанню доходів державного бюджету.

По-друге, необхідно вдосконалювати систему управління державним боргом. Це передбачає оптимізацію структури боргу, зменшення вартості запозичень та продовження термінів їх погашення.

По-третє, важливо підвищувати ефективність бюджетних витрат. Державні кошти повинні спрямовуватися насамперед на пріоритетні напрями розвитку економіки та соціальної сфери.

Крім того, необхідно продовжувати боротьбу з тіньовою економікою та ухиленням від сплати податків, що дозволить збільшити надходження до державного бюджету.

Висновки

Отже, стійкість державних фінансів є важливою умовою економічної стабільності та розвитку України. У сучасних умовах макроекономічної нестабільності державні фінанси зазнають значного навантаження, що пов'язано зі зростанням бюджетних витрат, дефіцитом бюджету та збільшенням державного боргу. Водночас Україна поступово впроваджує реформи, спрямовані на підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами та зміцнення бюджетної системи. Важливу роль у підтримці фінансової стабільності відіграє міжнародна допомога та співпраця з міжнародними фінансовими організаціями.

Подальше зміцнення стійкості державних фінансів можливе за умови реалізації ефективної економічної політики, стимулювання економічного

зростання, вдосконалення податкової системи та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України. Оперативні дані про виконання державного бюджету. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mof.gov.ua
2. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: bank.gov.ua
3. IMF. Ukraine: Request for an Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility. [Electronic resource]. – URL: imf.org
4. Жаліло Я. А. Економічна стійкість України в умовах війни: монографія / Я. А. Жаліло та ін. – К.: НІСД, 2024.
5. Кабінет Міністрів України. Національна стратегія доходів до 2030 року. Постанова КМУ від 27 грудня 2023 р. № 1147.

Юлія РУДЕНКО,
здобувачка освіти 3 курсу факультету фінансів та цифрових технологій,
спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок",
Державний податковий університет
Науковий керівник – *Шепиленко В. Ю.,*
старший викладач кафедри фінансів

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ РИНКОВИХ ПРОЦЕСІВ

Цифрова трансформація фінансової системи є однією з ключових тенденцій розвитку сучасної економіки, що суттєво впливає на функціонування ринкових процесів. Активне впровадження інформаційних технологій, автоматизації та інноваційних фінансових інструментів сприяє підвищенню ефективності, прозорості та швидкості обігу фінансових ресурсів. У цих умовах фінансова система перестає бути лише посередником у перерозподілі капіталу, а перетворюється на динамічну цифрову екосистему, здатну адаптуватися до змін ринкового середовища.

Важливим елементом цієї трансформації є розвиток криптовалют та технології блокчейн, які формують нові підходи до здійснення фінансових операцій і зберігання вартості. Криптовалюти розширюють можливості децентралізованих розрахунків, знижують транзакційні витрати та підвищують доступність фінансових послуг для широкого кола користувачів. Водночас їх

інтеграція у фінансову систему створює нові виклики, пов'язані з регулюванням, безпекою та волатильністю.

На тлі стрімкого зростання популярності криптовалют і поширення розрахунків із їх використанням центральні банки провідних країн світу активно розглядають можливість запровадження власних цифрових валют у найближче десятиліття. До цього процесу долучається й Україна. Цифрова валюта центрального банку України являє собою електронну форму національної валюти, яка поєднує всі ключові властивості традиційних грошей, що емітуються Національним банком України. Вона матиме рівнозначний статус у фінансовій системі поряд із готівковою та безготівковою гривнею.

Водночас важливо чітко розмежовувати поняття цифрових валют центральних банків і криптовалют. Криптовалюти є лише одним із різновидів цифрових активів і функціонують переважно в децентралізованих мережах без прямого контролю державних інституцій. Натомість цифрова валюта центрального банку є офіційним платіжним засобом, що регулюється державою та інтегрується у національну фінансову систему.

В умовах воєнного стану в Україні впровадження цифрової валюти центрального банку може стати важливим інструментом підвищення прозорості фінансових операцій. Завдяки можливості відстеження транзакцій це сприятиме зниженню рівня тіньової економіки та корупції, а також підвищенню ефективності податкового адміністрування. Як наслідок, це може забезпечити зростання бюджетних надходжень і створити передумови для стабілізації та подальшого розвитку економіки країни.

Запровадження цифрових фіатних валют відкриває додаткові можливості для урядів у сфері регулювання та контролю грошового обігу. Як зазначається: «CBDC відкривають центробанкам та урядам світу двері до абсолютно нового регулювання та надають їм владу, якої у них ще не було. І мова не лише про ширші можливості зі збору платіжної інформації громадян, деанонімізацію розрахунків, мінімізацію відмивання грошей чи ухилення від оподаткування. Наприклад, при здійсненні виплат цифрові гроші можна "програмувати". Технологічно CBDC можуть мати й інші функції, наприклад, термін придатності грошей. У теорії це би мало стимулювати населення до витрат і пришвидшувало б обіг грошей в економіці...» [1].

В Україні також активно розглядається впровадження власної цифрової валюти. Національний банк України планує найближчим часом запуснути е-гривню - цифрову форму національної валюти, емітентом якої виступає НБУ.

“Ключове призначення е-гривні, на думку регулятора, – ефективно виконувати всі функції грошей, доповнюючи готівкову та безготівкову форми гривні. Використання е-гривні має бути зручним та доступним для всіх верств населення, юридичних осіб, державних органів, банків та небанківських надавачів платіжних послуг...” [2].

Поряд із цим, упровадження цифрових валют центральних банків формує нові умови функціонування фінансового ринку та трансформує підходи до здійснення платежів і розрахунків. Зокрема, змінюється роль фінансових посередників, підвищується швидкість обробки транзакцій, а також розширюються можливості інтеграції інноваційних платіжних сервісів. У таких умовах цифрові валюти стають важливим елементом модернізації фінансової інфраструктури та підвищення ефективності економічних процесів.

Однією з ключових переваг криптовалют є можливість здійснення швидких і відносно анонімних фінансових операцій без значних адміністративних обмежень і додаткових витрат. Це особливо важливо в умовах глобалізації та цифровізації економіки, коли швидкість обігу коштів відіграє вирішальну роль. Для України ці можливості набули особливого значення, адже громадяни можуть спрямовувати частину доходів від інвестицій у криптоактиви на підтримку Збройних Сил України з будь-якої точки світу, у тому числі безпосередньо у формі криптовалюти.

Попри певні труднощі з конвертацією криптовалют у національну валюту, які спостерігалися на початку повномасштабної війни, цифрові активи продемонстрували свою ефективність як інструмент швидкої фінансової допомоги. Благодійні організації та волонтери змогли використовувати отримані кошти не лише шляхом обміну, а й безпосередньо для оплати необхідних товарів і послуг.

Важливою перевагою криптовалют також є високий рівень захисту, що забезпечується технологією блокчейн. Це підвищує безпеку зберігання коштів і знижує ризики несанкціонованого доступу порівняно з традиційними фінансовими інструментами.

Крім того, криптовалюти можуть розглядатися як альтернативний інструмент збереження вартості. В умовах інфляційного тиску на національну валюту вони здатні частково захищати купівельну спроможність капіталу, що робить їх привабливими для інвесторів.

Отже, цифрова трансформація фінансової системи, зокрема розвиток криптовалют та впровадження цифрових валют центральних банків, суттєво

змінює механізми функціонування економіки. Вона сприяє підвищенню швидкості, прозорості та ефективності фінансових операцій, а також відкриває нові можливості для оптимізації ринкових процесів.

Водночас поєднання інноваційних фінансових інструментів із традиційними формами грошей формує нову модель фінансової взаємодії, у якій важливу роль відіграють як децентралізовані рішення, так і державне регулювання. Для України це особливо актуально в умовах сучасних викликів, оскільки впровадження цифрових технологій у фінансову сферу може стати важливим чинником економічної стабілізації, підвищення довіри до фінансових інститутів та забезпечення сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Е-гривня на підході. Як світ переходить на крипту та що зробила для цього Україна. Економічна правда. 13 вересня 2021 року. URL: <https://pravda.com.ua/publications/2021/09/13/677727/> (дата звернення 18.03.2026).

2. Про е-гривню – цифрові гроші Національного банку. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/e-hryvnia> (дата звернення 18.03.2026).

Владислав ХОЛОДОВ,
здобувач освіти 2 курсу економічного відділення,
спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Левченко О.Ф.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ESG-СКОРИНГ: ЯК ЕКОЛОГІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВПЛИВАЄ НА КРЕДИТНИЙ АНАЛІЗ

Сучасна парадигма банківського нагляду (згідно з директивами Базельського комітету та вимогами НБУ) передбачає інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських факторів (ESG - Environmental, Social, Governance) у систему ризик-менеджменту. ESG-скоринг стає не просто елементом іміджу, а критичним інструментом оцінки кредитоспроможності позичальника.

ESG-скоринг - це метод кількісної та якісної оцінки неочевидних ризиків, які можуть вплинути на фінансову стійкість дебітора в довгостроковій перспективі [4]:

E (Environmental): кліматичні ризики, рівень викидів CO₂, енергоефективність, управління відходами.

S (Social): охорона праці, інклюзивність, взаємодія з громадами, безпека продукції.

G (Governance): прозорість структури власності, антикорупційна політика, ефективність ради директорів.

Традиційний кредитний аналіз фокусується на показниках ліквідності, платоспроможності та рентабельності. ESG-фактори виступають як модифікатори ймовірності дефолту (PD).

Таблиця 1

Вплив ESG-компонентів на фінансові показники позичальника

Компонент	Ризик-фактор	Вплив на кредитний профіль
Environmental	Впровадження вуглецевого податку (СВАМ)	Збільшення операційних витрат, зниження маржинальності.
Social	Страйки або судові позови працівників	Зупинка виробничих процесів, репутаційні втрати.
Governance	Непрозора структура власності	Ризик санкцій, неефективне використання кредитних коштів.

Банківські установи використовують комбінований підхід до скорингу:

1. Анкетування: збір нефінансової звітності від позичальника.
2. Секторальний аналіз: присвоєння вагових коефіцієнтів залежно від галузі (наприклад, для енергетики фактор «E» має вагу 50%+, для IT - фактор «G»).
3. Зовнішні рейтинги: використання даних агентств (MSCI, Sustainalytics, Bloomberg).

Таблиця 2

**Порівняння параметрів кредитування залежно від ESG-рейтингу
(прогнозні дані на 2026 р)**

Параметр кредитування	Позичальник з високим ESG-рейтингом	Позичальник з низьким ESG-рейтингом
Процентна ставка (спред до облікової)	-0,5% ... -1,5%	+1,0% ... +3,0%
Максимальний ліміт кредитування	Розширений	Обмежений
Вимоги до забезпечення	Стандартні / Пільгові	Підвищені (дисконт)
Періодичність моніторингу	Щоквартально	Щомісячно

Висновки. Інтеграція ESG-скорингу в кредитний аналіз дозволяє банкам:

- мінімізувати ризики «коричневих» активів (stranded assets), що втрачають вартість через екологічні норми;

- отримувати доступ до рефінансування від міжнародних фінансових організацій (МФО);
- формувати якісний кредитний портфель, стійкий до глобальних кліматичних та соціальних потрясінь.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2027 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.09.2023 р. № 813-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/813-2023-%D1%80> (дата звернення: 20.03.2026).
2. Методичні рекомендації щодо організації корпоративного управління в банках України : затв. Постановою Правління Національного банку України від 28.12.2023 р. № 194. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 18.03.2026).
3. Динаміка сталого фінансування: роль ESG-рейтингів у кредитному аналізі банківських установ : монографія / за ред. А. П. Світличного. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 192 с.
4. Бондаренко О. М., Савченко В. І. Методологічні підходи до оцінки ESG-ризиків при кредитуванні підприємств реального сектору економіки. Фінанси України. 2025. № 3. С. 14–29.
5. European Banking Authority. Report on the integration of ESG risks in the supervision of credit institutions. Paris : EBA Publishing, 2024. 112 р. URL: <https://www.eba.europa.eu/> (дата звернення: 15.03.2026).

*Аліна ШУЛЬГАТА,
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – Оліфір І. А.,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИКЛИКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ

У сучасних умовах малий бізнес України виступає не лише фундаментом ринкової економіки, а й стратегічно важливим сегментом, що забезпечує гнучкість і життєздатність держави в умовах воєнного стану та глобальної нестабільності. Станом на 2025-2026 роки цей сектор продовжує виконувати функцію «подушки

безпеки», стимулюючи створення робочих місць та підтримуючи конкурентне середовище. Однак трансформаційні процеси, викликані економічною нестабільністю, гостро порушують питання фінансової стійкості суб'єктів малого підприємництва. Високе регуляторне навантаження та обмежений доступ до зовнішнього фінансування створюють значні виклики для їх функціонування. З огляду на це, аналіз динаміки розвитку сектора та його регіональних особливостей, зокрема на прикладі Житомирщини, є критично важливим для розробки дієвих механізмів державної підтримки та забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Динаміка розвитку сектору малого підприємництва в Україні протягом 2022-2025 років характеризується переходом від «початкового шоку» першого року повномасштабного вторгнення до фази активної адаптації та подальшої стабілізації. Ключовим індикатором життєздатності економіки виступає сегмент фізичних осіб-підприємців (ФОП). За даними моніторингових сервісів [6], на кінець 2025 року загальна кількість активних ФОП перевищила позначку у 2,14 млн осіб, що свідчить про високу адаптивність мікробізнесу до викликів воєнного часу. (табл. 1)

Таблиця 1

Кількісні показники сектору ФОП у 2022-2025 р.р.

Показник	2022 р.	2024 р.	2025 р.	Тенденція
Активні ФОП (на кінець року), млн грн.	1,9	2,05	> 2,14	Стабільне зростання
Кількість нових реєстрацій, тис. осіб	202,0	310,0	305,0	Стабілізація
Кількість закриттів, тис. осіб	178,0	210,0	245,0	Зростання «очищення» ринку
Надходження єдиного податку, млрд грн	32,9	55,1	60,0	Фіскальна ефективність

Джерело: складено за даними [6,2]

Аналіз статистичних даних за вказаний період вказує на складну динаміку, а саме після рекордного зростання нових реєстрацій у 2024 р., близько 310 тис. ФОПів на рік, 2025 рік продемонстрував ознаки «ринкового очищення». Це підтверджується зростанням кількості закриттів підприємств до 245 тис., що зумовлено як змінами у податковому законодавстві, зокрема, підвищенням військового збору до 5% так і посиленням конкурентного тиску. Водночас, згідно звітів Державної податкової служби, фіскальна ефективність сектору продовжує зростати – надходження єдиного податку у 2025 році сягнули рекордних 60 млрд грн [4], що підтверджує детінізацію та відповідальність бізнесу.

Якісні трансформації 2025 року підтверджують адаптивність малого бізнесу до нових реалій. Безумовним лідером залишається роздрібна торгівля (28,1%), де сегмент онлайн-продажів встановив історичний рекорд зростання у +62 %, що свідчить про глибоку цифровізацію споживчого попиту та адаптацію бізнес-моделей до умов обмеженої мобільності. На фоні «охолодження» ІТ-сектору (9,1%) спостерігається активне масштабування ніш логістики, освіти та послуг із ментального здоров'я.

Особливої уваги заслуговує соціальний аспект відновлення економіки, а саме – роль жіночого підприємництва. За даними проведеного моніторингу, у 2025 році 61% усіх нових бізнесів в Україні було відкрито жінками. Такий високий показник не лише підтверджує зміну гендерного балансу в українському бізнес-середовищі, а й вказує на те, що жіноче лідерство стало одним із ключових факторів витривалості національної економіки. [6; 5].

Фіскальна політика 2025 року характеризується посиленням навантаження на мікробізнес через індексацію соціальних стандартів та введення нових зборів (табл. 2).

Таблиця 2

Фіскальні параметри для ФОП у 2025 р.

Параметр	Значення	Коментар
Мінімальна заробітна плата	8000 грн	База для розрахунку ЄСВ
Мінімальний ЄСВ (22%)	1760 грн/міс	Обов'язковий платіж
Військовий збір (1-2 група)	800 грн/міс	Нововведення 2025 року
Військовий збір (3 група)	1% від доходу	Додатково до ставки 5%

Джерело: складено за даними [4,1]

Дані таблиці свідчать про суттєву трансформацію фіскальних умов для малого бізнесу у 2025 році. Ключовою особливістю стало запровадження військового збору для платників єдиного податку, що означає зростання податкового навантаження на 1% від доходу для 3-ї групи та появу нового фіксованого платежу у розмірі 800 грн/міс для 1-ї та 2-ї груп.

Разом із мінімальним ЄСВ – 1760 гривень на місяць, сумарне обов'язкове щомісячне навантаження на підприємців 1-2 груп тепер складає щонайменше 2560 грн, не враховуючи суму єдиного податку. Така кумулятивна фіскальна вага у поєднанні з індексацією мінімальної заробітної плати створює додатковий тиск на ліквідність мікропідприємств.

З одного боку, це забезпечує стабільний ріст бюджетних надходжень (до 60 млрд грн, як зазначено у табл. 1), але з іншого – може стати основною причиною зростання темпів закриття ФОПів. Для значної частини суб'єктів малого бізнесу,

особливо у регіонах із низькою купівельною спроможністю, таке навантаження стає критичним бар'єром для рентабельності та потребує розробки більш гнучких механізмів податкового стимулювання.

Загальнодержавні тенденції адаптації малого бізнесу знаходять своє відображення і на регіональному рівні. Зокрема, Житомирська область у 2024-2025 роках демонструє специфічну динаміку, зумовлену як логістичними перевагами, так і близькістю до кордону. Регіональна структура малого бізнесу дещо відрізняється від загальнодержавної.

За даними регіонального моніторингу [5], у 2025 році Житомирщина увійшла до десятки лідерів за темпами зростання кількості ФОП у сфері переробної промисловості. Це пов'язано з переміщенням дрібних виробництв зі східних та південних областей у безпечні регіони.

На відміну від столичного регіону з домінуючим ІТ-сектором, галузева структура малого бізнесу Житомирщини має виражений виробничо-логістичний характер. Ключовими напрямками тут є деревообробка та меблеве виробництво (близько 14% у структурі МСБ регіону), агропромисловий сектор (мікрофермерство, переробка ягід та овочів), а також сфера транспортних послуг. Останнє зумовлено стратегічним розташуванням області на перетині міжнародних магістралей, що стимулює розвиток малого бізнесу в сегменті логістики.

Важливою особливістю регіону є вища за загальнодержавну активність жінок-підприємниць: у 2025 році 64% нових ФОП в області відкрили жінки, переважно у легкій промисловості, освіті та побутових послугах) [3]. Високий рівень підприємницької ініціативи підтверджується також тим, що Житомирська область стабільно входить до ТОП-5 регіонів за кількістю отриманих мікрогрантів за програмою «Власна справа», що є вагомим чинником підтримки фінансової стійкості місцевого бізнесу в умовах воєнного стану.

Попри демонстровану адаптивність, функціонування малого бізнесу в Україні у 2025-2026 рр. супроводжується комплексом критичних викликів, що обмежують його потенціал для відновлення. Ключовим фактором залишається дефіцит фінансових ресурсів, посилений зростанням податкового тиску. Запровадження військового збору на фоні обмеженого доступу до банківського кредитування призводить до вимивання обігових коштів мікропідприємств, що для 38% суб'єктів господарювання є основною перешкодою для розширення діяльності [3].

Ситуація ускладнюється гострим кадровим дефіцитом, спричиненим міграційними процесами та мобілізаційними заходами. У Житомирській області

цей виклик частково нівелюється за рахунок трансформації гендерної структури підприємництва, де частка жіночого лідерства сягнула 64%, проте брак кваліфікованої технічної сили залишається критичним для деревообробного та агропромислового секторів регіону. Додатковим тягарем є енергетична нестабільність, яка змушує бізнес інвестувати у автономні джерела живлення, тим самим підвищуючи собівартість продукції та знижуючи її конкурентоспроможність.

Малий бізнес України та Житомирщини продемонстрував надзвичайну стійкість та життєздатність. Попри зростання податкового навантаження та кадровий голод, сектор продовжує розширюватися. Для сталого відновлення необхідна стабільність фіскальних правил та розширення грантової підтримки, що дозволить бізнесу перейти від стратегії виживання до стратегії модернізації. Для підтримки малого бізнесу держава має зосередитися на стабілізації податкових правил та зниженні адміністративного тиску, розширенні програм пільгового кредитування, підтримці програм перекваліфікації кадрів для подолання дефіциту на ринку праці. Адаптивність малого бізнесу залишається ключовим фактором підтримки економічної активності України в умовах глобальної невизначеності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2025 рік». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>.
2. Звіт про надходження податків за 2025 рік. Державна податкова служба України. <https://zt.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/972876.html>.
3. Звіт «Індекс настроїв малого та середнього бізнесу (МСБ) в Україні». Європейська Бізнес Асоціація (ЄБА). 2025. <https://business.dii.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-v-berezni-2025-roku>.
4. Податковий кодекс України. Закон № 2755-VI (зі змінами щодо військового збору 2025 р.). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
5. Регіональний огляд стану підприємництва в Житомирській області за 2025 рік. Дія. Бізнес. Житомир. URL: <https://business.dii.gov.ua/zhytomyr>.
6. Реєстр ФОП в Україні: динаміка та структура 2022-2025. Опендатабот. <https://opendatabot.ua/>.

Карина ЯРОВА,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Державний податковий університет
Науковий керівник - *Скрипник Г. О.,*
к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних фінансів

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСІВ ЯК ОСНОВА ПРОЗОРОГО ФІНАНСОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасний розвиток фінансових систем не можливо розглядати без урахування впливу цифровізації. Вона поступово змінює не тільки набір інструментів, якими користуються управлінці, а й сам підхід до організації фінансових процесів. Якщо раніше цифрові рішення сприймалися як допоміжний елемент, то сьогодні вони визначають спосіб функціонування фінансового середовища. У таких умовах прозорість, підзвітність і швидкість обробки інформації вже не можна вважати другорядними характеристиками - вони фактично стають необхідною умовою ефективної роботи системи.

Теоретичне осмислення цих змін знайшло відображення у працях С. Криниць, де аналіз цифрової трансформації фінансових систем виходить за межі суто технологічного підходу. Автор акцентує увагу на тому, як розвиток цифрових технологій впливає на структуру управління публічними фінансами, а також розглядає конкретні стратегії їх інтеграції у цю сферу [3; 4]. Паралельно питання ефективності фінансового контролю, зокрема через використання цифрових інструментів для відстеження бюджетних витрат, розкриваються у роботах Є. Сікори [5].

Разом із тим аналіз показує, що цифрова трансформація фінансів не обмежується впровадженням нових програм або електронних сервісів. Йдеться про значно ширший процес, який охоплює технологічні, організаційні та нормативні зміни. Саме поєднання цих рівнів і створює нову якість фінансового управління. При цьому змінюється не лише інструментарій, а й сама логіка функціонування системи. Якщо раніше ключову роль відігравав централізований контроль, то сьогодні дедалі більшого значення набуває взаємодія між різними елементами системи.

У новій моделі вирішальним стає не жорстка ієрархія, а здатність швидко передавати й обробляти інформацію. Фінансові процеси дедалі частіше відбуваються у режимі реального часу, що дозволяє оперативніше реагувати на

зміни. Відповідно, управлінські рішення все менше залежать від ретроспективного аналізу і більше - від актуальних даних. Це, у свою чергу, підвищує їхню точність і знижує ймовірність помилок.

У наукових підходах такі зміни часто пов'язують із концепціями відкритого урядування та управління на основі даних. Їх об'єднує ідея переосмислення ролі інформації у фінансовій системі. Вона вже не розглядається як внутрішній ресурс держави, а набуває статусу публічного активу. Відкритість даних створює можливості для контролю з боку суспільства, що безпосередньо впливає на рівень довіри до фінансових інституцій. Саме доступність інформації про бюджетні операції та прийняті рішення дозволяє говорити про фактичну, а не декларативну прозорість [1; 2].

Найбільш відчутні результати цифрових змін проявляються на практиці, зокрема у функціонуванні електронних платформ. Український досвід у цьому контексті виглядає досить показовим. Запровадження систем «e-Data» та «Prozorro» суттєво розширило можливості доступу до інформації про використання публічних коштів. Відкритість транзакцій і можливість їх перевірки значною мірою звузили простір для непрозорих рішень. Водночас змінився і характер взаємодії між державою та громадянами, оскільки фінансова інформація стала більш доступною та зрозумілою.

Варто також відзначити, що цифровізація створює передумови для розвитку фінансової аналітики. Робота з великими масивами даних дозволяє не лише оцінювати ефективність витрат, а й виявляти тенденції, які раніше залишалися поза увагою. Це відкриває нові можливості для прогнозування ризиків і прийняття більш обґрунтованих рішень. У результаті цифрові технології виконують не лише контрольну функцію, а й стають важливим інструментом стратегічного планування [3; 5].

Водночас не слід переоцінювати потенціал цифровізації. Її ефективність значною мірою залежить від того, наскільки узгоджено функціонують різні складові системи. За відсутності належного нормативного забезпечення навіть сучасні технології не гарантують реальної прозорості. У таких умовах виникає ризик формального характеру відкритості, коли інформація є доступною, але не використовується для ефективного контролю.

Окремої уваги потребує питання співвідношення відкритості та безпеки даних. З одного боку, максимальна доступність інформації підсилює підзвітність, з іншого - створює певні ризики для фінансової стабільності. Тому цифрова

трансформація вимагає чіткого визначення правил доступу до інформації, які дозволяють поєднати відкритість із необхідністю її захисту [4].

Крім того, очевидним є те, що самі по собі технологічні зміни не забезпечують якісних результатів. Якщо вони не супроводжуються змінами у фінансовій культурі та підходах до управління, їх ефект залишається обмеженим. У цьому контексті часто говорять про ризик технологічного детермінізму, коли очікування від цифрових інструментів значно перевищують їх реальні можливості.

З огляду на це цифрову трансформацію фінансів доцільно розглядати як процес, що постійно триває. Він передбачає не лише впровадження нових технологій, а й їх адаптацію до змінних умов. Важливим є також розвиток професійних компетенцій управлінців, оскільки саме від цього залежить ефективність використання нових інструментів. Саме тому можемо стверджувати, що цифрова трансформація фінансів не обмежується технічними змінами. Вона змінює саму систему фінансових відносин, формуючи нову модель управління, у якій інформація стає доступною, процеси - більш контрольованими, а рішення - обґрунтованішими. Водночас її результативність визначається здатністю поєднати технологічні інновації з інституційними та культурними змінами, що у підсумку формує сучасне прозоре фінансове середовище.

Список використаних джерел

1. Крук, І. І., & Возна, Н. І. Вплив цифрових трансформацій на прозорість фінансово-економічних відносин та фінансову безпеку України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*, 5(52), 2023. С. 367–375.

2. Івашова, Л. М., & Шевченко, Н. І. Стратегічні напрями розвитку системи управління державними фінансами: цифровізація процесів моніторингу та контролю. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2023. С. 34-48.

3. Криниця, С. Сучасні тренди розвитку цифрових технологій та їх вплив на публічні фінанси. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*, (2), 2023. С.

4. Криниця, С. Стратегії цифровізації системи управління публічними фінансами в Україні: аналіз та перспективи. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, (6), 2024. С. 307–321.

5. Сікора, Є. І. Ефективність фінансового контролю за видатками Державного бюджету України у період воєнного стану. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (8). 2024 URL: <http://econp.com.ua/index.php/journal/article/download/38/32> (дата звернення: 24.03.2026)

СЕКЦІЯ 4

ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І АУДИТ

Софія БОНДАРЧУК,
здобувач освіти 3 курсу агрономічного відділення,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Новочорторийський технологічно-економічний фаховий коледж
Керівник – *Вітюк С. М.*,
спеціаліст 2 категорії, викладач

ОБЛІК, ОПОДАТКУВАННЯ І АУДИТ: СУТНІСТЬ, ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА РОЛЬ У РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Ефективність господарської діяльності безпосередньо залежить від рівня організації бухгалтерського обліку, правильності обчислення податкових зобов'язань та достовірності фінансової звітності.

Часті зміни податкового законодавства, посилення вимог до прозорості бізнесу та зростання конкуренції обумовлюють необхідність удосконалення системи обліку, оподаткування та аудиту. У сучасних умовах суб'єкти господарювання повинні не лише вести облік відповідно до чинного законодавства, а й забезпечувати його адаптацію до міжнародних стандартів фінансової звітності.

Особливо актуальною є проблема узгодженості бухгалтерського та податкового обліку, оскільки їх відмінності можуть призводити до виникнення помилок, фінансових санкцій і викривлення фінансової інформації. Крім того, важливу роль відіграє аудит, який виступає інструментом незалежного контролю та підтвердження достовірності фінансової звітності підприємства.

Таким чином, виникає необхідність комплексного дослідження сутності обліку, оподаткування та аудиту, а також визначення їх взаємозв'язку і ролі у забезпеченні ефективного розвитку бізнесу.

Бухгалтерський облік забезпечує суцільне, безперервне та документальне відображення господарських операцій, що здійснюються у процесі діяльності суб'єкта господарювання. Ведення бухгалтерського обліку в Україні регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає правові засади організації обліку та складання фінансової звітності [1].

Основною метою бухгалтерського обліку є формування повної, достовірної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та рух грошових коштів. Ця інформація використовується широким колом користувачів: керівництвом підприємства, власниками, інвесторами, кредиторами та державними органами.

Бухгалтерський облік виконує низку важливих функцій, серед яких інформаційна, контрольна, аналітична та планова. Інформаційна функція полягає у забезпеченні користувачів необхідними даними для прийняття управлінських рішень. Контрольна функція спрямована на забезпечення збереження активів підприємства та запобігання зловживанням. Аналітична функція дозволяє оцінити фінансові результати діяльності та визначити резерви підвищення ефективності. Планова функція передбачає використання облікових даних для прогнозування та планування діяльності підприємства.

Важливим елементом фінансової системи є оподаткування, яке забезпечує формування доходів державного бюджету та виконання державою своїх функцій. Податкові відносини в Україні регулюються Податковим кодексом України. Система оподаткування включає різні види податків і зборів, які сплачуються підприємствами залежно від виду діяльності, організаційно-правової форми та обраної системи оподаткування.

Податки виконують фіскальну, регулюючу, соціальну та контрольну функції. Фіскальна функція полягає у формуванні доходів бюджету. Регулююча функція спрямована на стимулювання або стримування розвитку окремих галузей економіки. Соціальна функція забезпечує перерозподіл доходів між різними верствами населення. Контрольна функція дозволяє державі здійснювати контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємств [2].

Особливістю сучасної системи оподаткування є її тісний зв'язок із бухгалтерським обліком. Податкові зобов'язання підприємства формуються на основі даних бухгалтерського обліку, однак у ряді випадків існують відмінності між правилами бухгалтерського і податкового обліку. Це стосується, зокрема, визнання доходів і витрат, нарахування амортизації, формування резервів тощо.

У зв'язку з цим підприємства змушені вести паралельний облік або здійснювати коригування фінансового результату для цілей оподаткування. Така ситуація ускладнює обліковий процес та потребує високого рівня кваліфікації бухгалтерів.

Аудит - це незалежна перевірка фінансової звітності підприємства з метою висловлення професійної думки щодо її достовірності та відповідності

встановленим стандартам. В Україні аудиторська діяльність регулюється Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Аудит може бути обов'язковим або ініціативним. Обов'язковий аудит проводиться для підприємств, які становлять суспільний інтерес, тоді як ініціативний аудит здійснюється за рішенням керівництва підприємства. Основними видами аудиту є фінансовий, податковий, внутрішній та зовнішній.

Фінансовий аудит спрямований на перевірку достовірності фінансової звітності. Податковий аудит передбачає перевірку правильності нарахування та сплати податків. Внутрішній аудит здійснюється працівниками підприємства і спрямований на підвищення ефективності внутрішнього контролю. Зовнішній аудит проводиться незалежними аудиторськими фірмами [4].

Значення аудиту для підприємства полягає у підвищенні довіри з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених осіб. Крім того, аудит дозволяє виявити помилки та порушення, оцінити ефективність системи внутрішнього контролю та надати рекомендації щодо її вдосконалення.

Взаємозв'язок обліку, оподаткування та аудиту проявляється у їх взаємодоповнюваності. Бухгалтерський облік формує інформаційну базу, на основі якої здійснюється розрахунок податкових зобов'язань. Оподаткування, у свою чергу, визначає фінансові відносини підприємства з державою. Аудит перевіряє правильність ведення обліку та достовірність податкових розрахунків.

Ефективна взаємодія цих елементів забезпечує фінансову стабільність підприємства, зменшує ризики та сприяє підвищенню його конкурентоспроможності. У сучасних умовах особливого значення набуває автоматизація облікових процесів та використання інформаційних технологій, що дозволяє підвищити якість облікової інформації та оптимізувати управлінські процеси [5].

Висновки. Отже, бухгалтерський облік, оподаткування та аудит є невід'ємними складовими фінансової системи підприємства, які забезпечують його ефективне функціонування та розвиток. Бухгалтерський облік виступає основою формування фінансової інформації, оподаткування визначає фінансові зобов'язання підприємства перед державою, а аудит забезпечує контроль та підтвердження достовірності фінансової звітності.

Взаємозв'язок цих елементів полягає у їх функціональній єдності та взаємозалежності. Належна організація обліку сприяє правильному визначенню податкових зобов'язань і полегшує проходження аудиту. У свою чергу, аудит дозволяє виявити недоліки облікової системи та підвищити її ефективність.

У сучасних умовах важливим напрямом розвитку є гармонізація національної системи обліку з міжнародними стандартами, удосконалення податкового законодавства та впровадження сучасних інформаційних технологій. Це сприятиме підвищенню прозорості бізнесу, зміцненню фінансової дисципліни та забезпеченню сталого розвитку підприємств.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
4. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Житомир: ПП «Рута», 2019. 912 с.
5. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами : навч. посіб. Київ: Лібра, 2020. - 880 с.

Софія БАРОМЕНКО,
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Левченко О.Ф.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

АНАЛІТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ СТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО КЛІМАТИЧНИХ РИЗИКІВ: ОБЛІК, ПРОГНОЗУВАННЯ ТА СТРАТЕГІЇ АДАПТАЦІЇ

Постановка проблеми Глобальні кліматичні зміни, що супроводжуються зміщенням агрокліматичних зон, дефіцитом вологи та аномальними температурними режимами, трансформували кліматичний чинник із природної умови у вагомий фінансовий ризик. Для аграрних підприємств України це зумовлює нестабільність врожайності, зростання собівартості через необхідність додаткових технологічних операцій та зниження інвестиційної привабливості.

Традиційний економічний аналіз, що базується переважно на ретроспективних даних, не повною мірою враховує латентні загрози кліматичного генезису. Відтак, виникає об'єктивна потреба у розробці нових аналітичних інструментів оцінювання стійкості сільськогосподарських підприємств, які б інтегрували метеорологічні дані в систему бухгалтерського обліку та стратегічного аналізу.

Виклад основного матеріалу. Економічний аналіз стійкості до кліматичних ризиків має базуватися на кореляційному аналізі між метеорологічними показниками (кількість опадів, сума активних температур) та результативними показниками діяльності (урожайність, рентабельність, енергоємність).

В основі аналізу «Кліматичної рентабельності» лежить розрахунок відхилення фактичної врожайності від трендової, зумовленої технологічними факторами. Різниця між цими показниками ідентифікується як «кліматичний лаг» [5, с.111]. Організація обліку витрат у такому контексті має передбачати виокремлення витрат на адаптацію (зрошення, антистресові препарати, зміна систем обробітку ґрунту) як інвестицій у стійкість, а не просто поточних витрат періоду.

Таблиця 1

Аналітичне оцінювання впливу кліматичних чинників на економічну ефективність вирощування зернових (умовні дані за 2023–2025 рр)

Показник	2023 р. (Норма)	2024 р. (Посуха)	2025 р. (Адаптація*)	Відхилення 2025/2023, %
Урожайність пшениці озимої, ц/га	55,0	38,0	49,0	-10,9
Витрати на 1 га (собівартість), грн	22 000	24 500	28 000	+27,3
Собівартість 1 ц продукції, грн	400	645	571	+42,8
Рентабельність виробництва, %	35,2	12,4	22,8	-12,4 п.п.

* Примітка: під адаптацією розуміється впровадження систем точного землеробства та вологозберігаючих технологій.

Згідно з аналітичними розрахунками, перехід на технології No-Till або Strip-Till дозволяє знизити витрати пального на 15-20% та зберегти до 30% ґрунтової вологи. Проте початкові інвестиції в оновлення парку техніки підвищують коефіцієнт капіталомісткості виробництва. Аналітична служба підприємства повинна розраховувати точку беззбитковості з урахуванням ймовірності настання критичних погодних явищ (наприклад, 1 рік посухи на 3 роки норми).

Цифровими показниками прогнозування при цьому є:

1. Коефіцієнт кліматичної вразливості. За останні 5 років для степової зони України він зріс на 22%, що вимагає перегляду дисконтної ставки при оцінці вартості агробізнесу.

2. Аналіз окупності систем зрошення. За умови стабілізації врожайності на рівні +40% від середньої, термін окупності капітальних інвестицій у меліорацію становить 4,5–6 років, що є прийнятним для довгострокової стійкості.

Економічний аналіз доводить, що при частоті страхових випадків «1 раз на 4 роки» витрати на агрострахування є на 12% нижчими за прямі збитки від втрати врожаю без страхового покриття.

Облікова система в даному випадку має забезпечувати формування аналітичних розрізів за субхунками для фіксації «витрат на управління кліматичними ризиками». Це дозволить менеджменту бачити реальну вартість адаптації та оцінювати її як чинник капіталізації підприємства.

Висновки. Економічний аналіз діяльності сільськогосподарського підприємства в сучасних умовах не може бути обмежений лише фінансовими показниками без врахування екологічної складової. Аналіз підтверджує, що витрати на впровадження вологозберігаючих технологій є економічно виправданими, оскільки вони стабілізують рентабельність навіть за умови зниження фізичного обсягу врожаю. Необхідно впроваджувати елементи екологічного обліку в загальну систему підготовки фахівців з обліку для моніторингу ефективності використання природних ресурсів. Бухгалтер-аналітик має перейти від констатації збитків до моделювання сценаріїв розвитку підприємства залежно від різних метеорологічних прогнозів, що підвищує якість управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Дорошенко Г. П. Економічний аналіз ризиків у сільському господарстві: теорія та практика. Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2024. 215 с.

2. Коваль С. М. Облік та аналіз витрат на адаптацію аграрних підприємств до змін довкілля. *Облік і фінанси*. 2024. № 1 (103). С. 56–63.

3. Про затвердження Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовт. 2021 р. № 1363-р (ред. від 05.02.2024). *Офіційний вісник України*. 2024. № 14. С. 88–92.

4. Савицька Н. Л. Методологія аналізу фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств за умов невизначеності. *Вісник економічної науки України*. 2025. № 2. С. 110–117.

5. Ткачук О. В., Мельник С. П. Аналітичне обґрунтування інвестицій у зрошуване землеробство в умовах кліматичних змін. *Економіка АПК*. 2023. № 4. С. 34–41.

Софія БАРОМЕНКО,
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Семенчук Н. І.,*
викладач спеціальних економічних дисциплін,
спеціаліст першої категорії

ОСНОВНІ СХЕМИ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Податок на доходи фізичних осіб є одним із ключових джерел формування бюджетів різних рівнів в Україні. Він відіграє важливу роль у фінансуванні соціально-економічного розвитку держави та територіальних громад.

Цей податок належить до прямих податків і справляється з доходів громадян у вигляді заробітної плати, доходів від підприємницької діяльності, інвестиційних доходів, доходів від оренди майна та інших джерел.

За даними Державної податкової служби, ПДФО забезпечує близько 33 % надходжень до зведеного бюджету України, що підтверджує його важливість для фінансової системи держави [2].

В Україні базова ставка податку на доходи фізичних осіб становить 18 %, а також додатково утримується 5 % військового збору [3]. Незважаючи на законодавчо встановлений порядок оподаткування, значна частина доходів громадян залишається в тіньовому секторі економіки.

Попри значну роль цього податку, проблема ухилення від його сплати залишається актуальною. Наявність тіньової економіки, недостатній рівень податкової культури та недосконалість механізмів контролю створюють умови для різних форм податкових правопорушень.

Ухилення від сплати податку на доходи фізичних осіб - це незаконне або напівзаконне приховування доходів фізичними особами або роботодавцями з метою зменшення або повної несплати податкових зобов'язань [2].

Такі дії можуть проявлятися у: приховуванні реального розміру доходів; неофіційному працевлаштуванні; використанні фіктивних схем підприємницької діяльності; недекларуванні доходів.

Наявність подібних схем призводить до значних втрат державного бюджету та негативно впливає на економічний розвиток країни.

Основні способи ухилення від сплати ПДФО [4]:

1. Виплата заробітної плати «у конвертах».

Найпоширенішою схемою є виплата неофіційної заробітної плати, коли частина або вся зарплата виплачується без офіційного відображення у бухгалтерській звітності.

Суть схеми: роботодавець офіційно оформлює мінімальну зарплату; решту суми працівник отримує готівкою; ПДФО, військовий збір та ЄСВ із цієї суми не сплачуються.

Наслідки: втрати бюджету від цієї схеми становлять 115–230 млрд грн на рік; зменшення надходжень до бюджету; зниження соціального захисту працівників; спотворення конкуренції між підприємствами.

Найбільш поширена ця схема у таких галузях: будівництво; роздрібна торгівля; громадське харчування; транспорт; сфера послуг.

2. Використання фізичних осіб-підприємців (ФОП) для мінімізації податків.

Ще однією поширеною схемою є оформлення працівників як ФОП замість офіційного працевлаштування.

Суть схеми: працівник реєструється як ФОП; компанія укладає з ним договір надання послуг; замість ПДФО та ЄСВ сплачується єдиний податок за спрощеною системою.

Наслідки: суттєве зменшення податкового навантаження; зниження надходжень до державного бюджету; формальне приховування трудових відносин.

Така схема широко застосовується у: ІТ-галузі; маркетингових агентствах; консалтингу; медіа-сфері.

3. Неофіційна зайнятість (нелегальна праця).

Ще одним механізмом ухилення є використання незареєстрованих працівників.

Суть схеми: працівник працює без трудового договору; роботодавець виплачує готівку; податки із заробітку не сплачуються.

Наслідки: відсутність соціальних гарантій; недоотримання бюджетом податкових надходжень; поширення тіньової економіки.

4. Приховування доходів фізичних осіб.

Ця схема стосується доходів, які фізичні особи повинні самостійно декларувати (доходи від оренди нерухомості; доходи від фрилансу або роботи за кордоном; інвестиційні доходи).

Найчастіше це стосується: фрилансерів; IT-спеціалістів; блогерів; трейдерів; криптовалютних інвесторів.

У багатьох випадках доходи надходять на: іноземні банківські рахунки; електронні платіжні системи; криптовалютні гаманці.

Через складність контролю частина таких доходів не декларується і не оподатковується.

За оцінками експертів, рівень тіньової економіки в Україні у 2025 році становив близько 30 % ВВП, що свідчить про масштабність проблеми ухилення від оподаткування [4].

За результатами досліджень економічних аналітичних центрів, загальні втрати державного бюджету України від різних схем ухилення від оподаткування становлять 429–543 млрд грн щорічно, а саме: 2023 р. – втрати бюджету 353 млрд грн, 2024 р. – 375 млрд грн, 2025 р. – 429 млрд грн [4].

Це означає, що кожна шоста гривня потенційних бюджетних доходів втрачається через податкові схеми.

При цьому однією з найбільших проблем є саме ухилення від сплати податку на доходи фізичних осіб, яке найчастіше відбувається через виплату неофіційних доходів.

Найбільші втрати виникають через виплату зарплат «у конвертах»: 2023 р. – 230 млрд грн, 2024 р. – 240 млрд грн, 2025 р. – 265 млрд грн. [4].

Основними причинами поширення схем ухилення від сплати ПДФО є:

1. Високе податкове навантаження на фонд оплати праці.
2. Недостатній контроль за тіньовою зайнятістю.
3. Низький рівень податкової культури населення.
4. Нестабільність економічного середовища.

У сукупності ці фактори сприяють переходу частини економічної діяльності в тіньовий сектор.

Ухилення від сплати податків має негативний вплив на економіку держави, зокрема: зменшення доходів державного та місцевих бюджетів; посилення тіньової економіки; порушення принципу соціальної справедливості в оподаткуванні; обмеження можливостей фінансування соціальних програм.

Для зменшення масштабів ухилення від сплати ПДФО доцільно:

1. Удосконалити систему податкового контролю.

2. Запроваджувати цифрові технології адміністрування податків.
3. Підвищувати рівень податкової культури населення.
4. Посилити відповідальність за податкові правопорушення.
5. Створювати сприятливі умови для легальної економічної діяльності.

Податок на доходи фізичних осіб є важливим джерелом формування бюджетів України та забезпечує значну частину державних фінансів. Проте проблема ухилення від його сплати залишається актуальною.

Для зменшення масштабів ухилення необхідно вдосконалити податкове законодавство, посилити контрольні механізми та підвищити рівень фінансової грамотності населення.

Список використаних джерел

1. Гетманцев Д. О. Трансформація податкової системи України: від фіскального тиску до сервісної моделі. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 210 с.
2. Державна податкова служба України. Показники надходжень ПДФО та військового збору в умовах зміни податкових ставок: стат. зб. за 2024–2025 рр. URL: <https://tax.gov.ua/static/stat> (дата звернення: 18.03.2026).
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 18.03.2026).
4. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні: 2024–2025 : аналіт. звіт / CASE Україна, Інститут соціально-економічної трансформації. Київ, 2025. 54 с.
5. Черкашин В. В. Еволюція тіньових схем в Україні під час воєнного стану. Економіка та прогнозування. 2025. № 2. С. 45–62.

Вікторія БІЛИК,
здобувач освіти 4 курсу,
спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Поліський національний університет
Науковий керівник – *Цегельник Н. І.*, к.е.н., доцент

РОЛЬ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ПОКУПЦЯМИ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Успішне функціонування підприємства значною мірою залежить від належного контролю за його фінансовими відносинами з покупцями. Вчасні розрахунки, аналіз фінансового стану клієнтів та управління

дебіторською заборгованістю допомагають мінімізувати ризики втрат і забезпечують стабільність діяльності. Облік і контроль взаєморозрахунків із покупцями виступають ключовими інструментами економічної безпеки, оскільки вони дозволяють не лише фіксувати фінансові операції, а й виявляти потенційні загрози, планувати дії щодо управління ризиками та приймати обґрунтовані рішення щодо розвитку підприємства. Актуальність дослідження визначається потребою вдосконалення обліково-аналітичних процедур, які забезпечують своєчасне виявлення фінансових ризиків, ефективний контроль за дебіторською заборгованістю та сприяють зміцненню економічної стабільності підприємства.

Сучасні дослідження підкреслюють, що ефективний облік і контроль за покупцями є важливим елементом системи управління підприємством та ключовим механізмом забезпечення економічної безпеки. Науковці звертають увагу на три взаємопов'язані напрямки: оцінка дебіторської заборгованості, методика обліку розрахунків із покупцями та застосування аналітичних і форензик-інструментів для мінімізації ризиків.

Цегельник Н. І. [1] наголошує, що аналіз платоспроможності покупців та структури дебіторської заборгованості створює основу для ефективного управління фінансовими ризиками. Автор пропонує системний підхід до контролю розрахунків, що включає оцінку кредитного ризику, моніторинг простроченої заборгованості та впровадження внутрішніх процедур реагування на фінансові загрози.

Методичні аспекти обліку розрахунків з покупцями розкривають Слєпченко В. П. та Скрипник М. І. [2], де акцентують увагу на послідовності ведення бухгалтерського обліку та формуванні достовірної фінансової інформації, що є необхідною для оперативного управління та прийняття управлінських рішень. Такий підхід забезпечує своєчасне виконання договірних зобов'язань і мінімізує ймовірність фінансових втрат.

Роль обліку у формуванні економічної безпеки підприємства також підкреслюють Бондарчук Н. В. і Васільєва Л. М. [3], відзначаючи, що системний контроль за дебіторською заборгованістю дозволяє виявляти потенційні загрози та забезпечує фінансову стабільність. Облік і контроль у цьому контексті виступають як механізми раннього реагування на ризики неплатоспроможності покупців.

Сучасні підходи до економічної безпеки охоплюють інтеграцію облікових, аналітичних та контрольних процедур у систему управління підприємством [4]. Ефективний контроль за покупцями сприяє формуванню стійкого фінансового стану та підтримці стратегічної економічної безпеки.

Особливої уваги заслуговує впровадження форензик-обліку (forensic accounting) [5] для виявлення потенційних фінансових ризиків у розрахунках із покупцями, що дозволяє запобігати шахрайству, підвищувати достовірність облікових даних і забезпечувати контроль над фінансовими потоками в умовах воєнної економіки.

Отже, дослідження українських вчених свідчать, що облік і контроль за покупцями є не лише інструментом фінансового обліку, а й ключовим механізмом формування економічної безпеки підприємства. Вони забезпечують мінімізацію кредитних ризиків, підтримання ліквідності, достовірність облікових даних та інтеграцію сучасних аналітичних процедур у систему управління.

Виклад основного матеріалу досліджень.

Покупці є ключовими учасниками фінансового обігу підприємства, оскільки своєчасна оплата продукції або послуг визначає не лише обсяг грошових потоків, але й загальну фінансову стабільність організації. Надійність контрагентів безпосередньо впливає на ліквідність підприємства, його здатність виконувати власні зобов'язання, здійснювати стратегічне планування та реалізовувати довгострокові інвестиційні проєкти. У цьому контексті облік дебіторської заборгованості виступає фундаментальним інструментом управління фінансовими ризиками, забезпечуючи систематичний моніторинг стану розрахунків і своєчасне виявлення потенційно проблемних покупців, що дозволяє запобігати фінансовим збиткам та підтримувати стабільність грошових потоків.

Ефективний контроль за покупцями реалізується через комплекс механізмів, що охоплюють оцінку платоспроможності та фінансового стану контрагентів, проведення внутрішніх аудитів, моніторинг дотримання договірних умов, а також систематичний аналіз динаміки заборгованості. Використання аналітичних інструментів, таких як рейтинги контрагентів, класифікація покупців за рівнем ризику та прогнозні моделі неплатежів, дозволяє формувати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на зниження ймовірності фінансових втрат і оптимізацію процесу кредитування. Такий підхід дозволяє підприємству не лише оперативно реагувати на ризики, а й стратегічно планувати взаємовідносини з ключовими покупцями.

Системний облік дебіторської заборгованості дає змогу своєчасно ідентифікувати проблемних покупців і прогнозувати ризики неплатежів, що є критично важливим для підтримання фінансової стабільності. Впровадження регулярного контролю за розрахунками дозволяє стабілізувати грошові потоки, забезпечити ефективне управління кредитною політикою та підвищити фінансову

стійкість підприємства. Одночасно контроль за покупцями виконує важливу стратегічну функцію: раннє виявлення ризикових контрагентів і коригування умов співпраці зменшують можливі негативні наслідки для ліквідності, мінімізують ризики фінансових втрат і зберігають репутацію підприємства на ринку.

Практичні результати досліджень підтверджують, що інтеграція аналітичних інструментів у процес обліку покупців підвищує прозорість взаємовідносин і сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень. Використання систем рейтингування, регулярний аналіз фінансового стану контрагентів та контроль виконання договірних умов дозволяють не лише прогнозувати ризики, а й здійснювати превентивні заходи для їх мінімізації. Такий підхід забезпечує формування достовірної інформаційної бази для ухвалення управлінських рішень і сприяє більш точному плануванню фінансових ресурсів.

Крім того, контроль за покупцями має прямий вплив на стратегічну безпеку підприємства. Своєчасне виявлення проблемних контрагентів і впровадження превентивних заходів сприяють стабілізації грошових потоків, підвищенню ліквідності та зміцненню конкурентних позицій на ринку. Комплексне використання обліку, контролю та аналітики створює систему управління ризиками, яка дозволяє підприємству адаптуватися до зовнішніх економічних викликів, підтримувати фінансову стійкість і забезпечувати довгострокове стратегічне зростання.

Важливо також підкреслити, що облік і контроль за покупцями сприяють формуванню внутрішньої культури фінансової дисципліни, підвищують відповідальність менеджменту та стимулюють розвиток прозорих взаємовідносин з партнерами. Таким чином, ці механізми не лише забезпечують захист від фінансових втрат, а й виступають важливим інструментом стратегічного управління підприємством, що підтримує його стійкість у довгостроковій перспективі.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження підтвердило, що облік і контроль за покупцями є ключовими механізмами забезпечення економічної безпеки підприємства. Вони дозволяють своєчасно ідентифікувати фінансово ризикових контрагентів, прогнозувати можливі втрати та стабілізувати грошові потоки.

Впровадження системного обліку дебіторської заборгованості та регулярного контролю розрахунків забезпечує ефективне управління кредитною політикою та підвищує фінансову стійкість підприємства. Аналітичні інструменти,

включно з рейтингуванням покупців і прогнозними моделями ризиків, сприяють підвищенню прозорості взаємовідносин та оперативності управлінських рішень.

Контроль за покупцями зменшує негативний вплив ризикових контрагентів на ліквідність і репутацію підприємства, а інтеграція облікових та аналітичних процедур формує ефективну систему управління ризиками, що забезпечує довгострокову стабільність.

Крім фінансового захисту, облік і контроль сприяють формуванню внутрішньої культури дисципліни, підвищенню відповідальності менеджменту та розвитку прозорих партнерських відносин. Отже, ці механізми не лише мінімізують ризики та втрати, а й виступають інструментом стратегічного управління, що зміцнює конкурентні позиції та забезпечує стійкість підприємства в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Цегельник Н.І. Оцінка дебіторської заборгованості в системі розрахунків з покупцями підприємств. *Агросвіт*. 2013. № 6. С. 51-55. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=1215&i=9> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Слепченко В.П., Скрипник М.І. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями і замовниками. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/538/516>. (дата звернення: 10.03.2026).
3. Бондарчук Н. В., Васільєва Л. М. Роль обліку у забезпеченні економічної безпеки підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 9. С. 489-493. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_9_111. (дата звернення: 10.03.2026).
4. Економічна безпека діяльності підприємства : підручник / за ред. О. І. Дмитрієвої, А. В. Непрана ; Харків.нац. автомоб.-дор. ун-т. Харків: ПП Іванченка, 2025. 381 с. URL: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/27823> (дата звернення: 10.03.2026).
5. Цегельник Н. І. Форензик (forensic accounting) як механізм забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах воєнної економіки. *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі*: зб. праць учасників IV Міжнар. наук.-практ. конф. (6-7 листоп. 2025 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2025. С. 129-133. DOI: <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.30735509>

Вікторія ГОМОНОВЕЦЬ,
здобувач освіти 2-го курсу освітнього ступеня бакалавр
спеціальності «Облік і оподаткування»,
Поліський національний університет
Науковий керівник – *Гайдучок Т. С.,*
к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Цифрова економіка переосмислює правила гри для бізнесу, змінюючи логіку формування доходів, структуру витрат і підходи до управління активами. Швидкий розвиток інформаційних технологій, поширення хмарних сервісів, блокчейн-технологій і автоматизованих систем обліку створюють нові виклики для фінансового обліку. В умовах цифровізації зростає потреба у достовірній, оперативній та аналітично точній інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень, планування та контролю фінансових потоків.

Водночас, основною проблемою сучасного фінансового обліку є адаптація його методології до специфіки цифрової економіки, що включає інтеграцію фінансового обліку з електронними інформаційними системами, оцінку ризиків та доходів у високотехнологічних і проєктних бізнес-моделях та забезпечення прозорості та контролю в умовах цифрових транзакцій.

Таким чином, науково-методологічне дослідження підходів до фінансового обліку в умовах цифрової економіки є актуальним завданням, яке потребує комплексного аналізу та формування ефективних практичних рекомендацій.

Виклад основного матеріалу. Економічні зміни в Україні тісно пов'язані з пошуком нових підходів до управління виробничими процесами. Ці трансформації висувають нові вимоги щодо впровадження сучасних технологій і передових методів інформаційного забезпечення систем менеджменту. Відтак зростає актуальність усвідомлення значення та перспективності розвитку організаційно-методологічного забезпечення інтегрованого фінансового обліку на підприємствах. Такий облік покликаний забезпечити всебічне відображення інформації про економічну і соціальну діяльність підприємства, оскільки сталий розвиток передбачає збалансоване вдосконалення усіх напрямів діяльності суб'єктів господарювання.

Лише тісна взаємодія різних видів обліку з процесами планування, аналізу та контролю дозволяє розглядати їх як взаємопов'язані елементи, що мають спільний

зміст, цілі та завдання в межах прикладного менеджменту. Сьогодні розвиток бухгалтерського обліку насамперед орієнтований на вдосконалення складання й подання фінансової звітності підприємств, а також на підвищення достовірності облікових даних і показників фінансової звітності, які є ключовими складовими сучасної економічної системи [1].

Отже, ефективне функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта неможливе без якісно організованої, цілісної системи бухгалтерського обліку, що передбачає формування та довгострокове впровадження чіткої облікової політики – специфічного інструмента регулювання обліку та звітності. Водночас ефективна організація обліку потребує створення гнучкої і багатофункціональної системи, орієнтованої на забезпечення користувачів актуальною і достовірною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Цифрова економіка – це автоматизоване управління господарською діяльністю, базоване на сучасних інформаційних технологіях, а також нові економічні відносини, що ґрунтуються на ефективному інформаційному забезпеченні виробничих процесів у межах міста, регіону, країни чи навіть економічного союзу кількох держав. Сучасна наука вже здатна створювати платформи не лише для зберігання даних, а й для управління різноманітними процесами [3].

Пуцентейло П. Р., Гуменюк О.О. стверджують, що цифрова економіка – це інтегроване комунікаційне середовище економічної діяльності в інтернет-просторі, результат трансформацій, викликаних застосуванням новітніх технологій загального призначення у сфері інформації, комунікацій та нанотехнологій. Вона формує новий економічний устрій, у якому дані стають окремою економічною категорією: вони збираються, обробляються, беруть участь в аналітичних процесах і безпосередньо впливають на прийняття управлінських і стратегічних рішень [3].

Розвиток і трансформація економіки в цифрову форму відбуваються під впливом численних чинників. Згідно з Г. Т. Карчевим, ключову роль у цьому процесі відіграють чотири основні складові [2]:

1. Соціальні мережі – вони виступають платформою для взаємодії, джерелом інноваційних ідей та середовищем для збору й поширення інформації. Соціальні мережі сприяють активній участі громадян у політичному житті та стимулюють соціальні зміни.

2. Цифрові фінанси – впровадження цифрових технологій у фінансово-кредитний сектор, що охоплює онлайн-платежі в електронній комерції, електронні перекази, торги, державні закупівлі та бюджет, а також соціальні виплати, такі як

пенсії, мобільні гроші і цифрові валюти.

3. Революція даних – фокус на взаємопов'язаних інноваціях, зокрема на великих даних та відкритих даних. Аналіз великих обсягів інформації використовується для оптимізації транспортних потоків, оцінки макроекономічних показників і вдосконалення управлінських процесів. Важливу роль у цьому відіграють урядові структури, які є основними джерелами відкритих даних.

4. Цифрова ідентифікація – застосування єдиної електронної системи підтвердження особистості, що забезпечує безпечне проведення банківських операцій, голосування, доступ до соціальних послуг, оплату комунальних платежів тощо.

Фінансовий облік у цифровій економіці відрізняється від традиційного передусім швидкістю обробки даних та масштабом інформаційних потоків. Сучасні підприємства використовують автоматизовані системи, що дозволяють в реальному часі формувати звітність, проводити аналітичні обчислення та здійснювати контроль операцій. Це змінює традиційні методологічні підходи, оскільки інформація перестає бути лише фінансовим результатом минулих операцій і перетворюється на інструмент прогнозування та стратегічного планування [4].

Одним із ключових методологічних підходів є інтеграція бухгалтерського та управлінського обліку. В умовах цифровізації підприємства поєднують аналітичні дані про витрати, доходи та ресурси з операційними показниками, що дозволяє здійснювати комплексний контроль і оптимізацію фінансових потоків.

Особливу увагу приділено обліку нематеріальних активів, зокрема програмного забезпечення, баз даних, інтелектуальної власності та цифрових продуктів. Цифрові активи часто мають складну природу оцінки, оскільки їхня вартість формується не лише витратами на розробку, а й очікуваним економічним ефектом та потенціалом монетизації. Для цього застосовуються методи дисконтованих грошових потоків, оцінка за ринковими аналогами та експертні підходи. Крім того, цифрова економіка зумовлює поширення нових форм доходів, таких як підписки, ліцензійні платежі та електронні транзакції. Це потребує модифікації методів визнання доходів, обліку зобов'язань та формування податкової бази.

Ще одним важливим аспектом є забезпечення прозорості та контролю. Використання блокчейн-технологій, електронних платіжних систем та автоматизованих реєстрів дозволяє підвищити точність даних та мінімізувати ризики шахрайства чи помилок у обліку. Аудит у цифровій економіці потребує застосування спеціальних програмних інструментів, що забезпечують аналіз

великих обсягів даних та перевірку відповідності нормативним вимогам.

Таким чином, методологічні підходи до фінансового обліку в умовах цифрової економіки передбачають:

1. Інтеграцію облікових систем і цифрових платформ для оперативного збору та обробки даних.

2. Використання сучасних методів оцінки нематеріальних активів та цифрових продуктів.

3. Адаптацію принципів визнання доходів і витрат до нових моделей бізнесу.

4. Забезпечення прозорості, достовірності та контролю фінансових операцій із застосуванням технологій автоматизації та блокчейн.

З метою узагальнення та систематизації зазначених підходів їх ключові характеристики доцільно представити у вигляді таблиці (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика методологічних підходів до фінансового обліку
в умовах цифрової економіки

Методологічний підхід	Сутність	Інструменти реалізації	Практичне значення
Інтеграція облікових систем	Об'єднання фінансового, управлінського та аналітичного обліку в єдину інформаційну систему	ERP-системи, CRM, хмарні сервіси	Підвищення оперативності управлінських рішень
Автоматизація облікових процесів	Використання цифрових технологій для обробки даних у режимі реального часу	RPA, штучний інтелект, бухгалтерські програми	Зменшення людського фактора, підвищення точності
Облік нематеріальних і цифрових активів	Оцінка вартості ІТ-продуктів, баз даних, інтелектуальної власності	DCF-моделі, ринкові підходи, експертна оцінка	Формування реальної вартості підприємства
Адаптація визнання доходів і витрат	Врахування нових бізнес-моделей (підписки, цифрові послуги)	МСФЗ 15, аналітичні модулі	Коректне формування фінансових результатів
Забезпечення прозорості та контролю	Використання технологій для підвищення достовірності облікових даних	Блокчейн, електронні реєстри, аудит даних	Зниження ризиків шахрайства та помилок

Отже, узагальнення методологічних підходів до фінансового обліку в умовах цифрової економіки свідчить про їх комплексний та інтегрований характер. Поєднання цифрових технологій, сучасних методів оцінки та адаптивних принципів обліку забезпечує підвищення оперативності, достовірності й аналітичної цінності фінансової інформації. Запровадження таких підходів сприяє формуванню ефективної системи управління підприємством, здатної швидко реагувати на

виклики цифрового середовища та забезпечувати сталий розвиток суб'єктів господарювання.

Висновки. Аналіз методологічних підходів до фінансового обліку в умовах цифрової економіки дозволяє зробити такі висновки:

1. Цифровізація суттєво трансформує фінансовий облік, перетворюючи його на інструмент стратегічного управління та прогнозування.
2. Інтеграція бухгалтерського та управлінського обліку підвищує оперативність і аналітичну цінність інформації.
3. Облік нематеріальних активів і цифрових продуктів потребує спеціалізованих методів оцінки та контролю.
4. Використання сучасних інформаційних систем і блокчейн-технологій забезпечує достовірність і прозорість фінансових даних.
5. Адаптація принципів визнання доходів і витрат до нових бізнес-моделей є необхідною умовою формування коректної звітності.

Цифрова економіка характеризується широким використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій та автоматизованих систем, що забезпечують новий рівень організації господарської діяльності. Це відкриває можливості для інтеграції технологій і підвищення ефективності бізнес-процесів.

Отже, розвиток цифрової економіки зумовлює нові вимоги до методології фінансового обліку, реалізація яких сприяє ефективному управлінню ресурсами, підвищенню прозорості та мінімізації ризиків у сучасному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Болдовська К. П. Роль і перспективи розвитку бухгалтерського обліку як інформаційної системи управління підприємством. URL: <https://dSPACE.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/e45f112d-428a-4a7b-b5c5-ce5a53d0c8a3/content> (дата зверення: 25.03. 2026).
2. Карчева Г. Т., Огородня Д. В., Опенько В. А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки. *Фінансовий простір*. 2017. № 3(27). С. 13–21.
3. Пуцентейло П. Р., Гуменюк О. О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5-6. С. 131-143.
4. Гайдучок Т. С. Вплив цифрових технологій на бухгалтерський (фінансовий) облік: тенденції та виклики. *Інновації та інтеграція цифрових трендів освітянського простору в економіку знань* : матеріали Всеукр. науково-педагогічного підвищення кваліфікації з економічних наук (30 жовтня – 10 грудня 2023 р.). Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2023. С. 31-33.

Мар'яна ДМИТРЕНКО
Здобувач освіти 3 курсу економічного відділення,
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»,
Таращанського технічного економіко-правового фаховий коледжу
Науковий керівник – *Корнієнко А. П.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження особливостей оцінки та обліку необоротних активів підприємств, які змушені працювати в умовах воєнного стану та планувати своє повоєнне відновлення.

Основні засоби є одним із найважливіших аспектів, які впливають на ефективність та результативність підприємств. Потреба оновлення об'єктів, виникає через потребу відновлення пошкоджених або повністю зруйнованих активів, внаслідок збройної агресії.

Особливої уваги набуває чітко регламентований процес обліку пошкоджених або зруйнованим основним засобам в результаті бойових дій. В наших реаліях це критична необхідність для фіксування збитків. Систематизація та правильне документування затвердження фактів втрати майна створюють необхідний юридичний фундамент для отримання компенсацій або залучення інвестицій на відбудову.

Поряд з цим, невід'ємною частиною доповіді є питання справедливої оцінки активів, які зазнали фізичного зносу через нестабільні умови роботи. Зміна вартості таких об'єктів безпосередньо впливає на показники фінансової звітності підприємства та методи які найкраще використовувати для оцінки реального стану майна. Використання актуальних підходів до оцінки дозволяє не лише відобразити достовірну вартість майна, а й сформуванню надійну базу для подальшого інвестування у технічне переоснащення.

Метою роботи є дослідження змін, які відбулися в обліку основних засобів, у зв'язку із військовими діями в Україні.

Зосередити увагу потрібно на проведенні обов'язкової інвентаризації. За обставин, коли доступ до об'єктів може бути обмеженим, підприємству потрібно використовувати усі можливі методи фіксації: від актів обстеження технічного

стану до фото та відеоматеріалів, які матимуть ознаки руйнування. Це стане базою для списання втрачених активів або відображення їх знецінення в балансі.

20.03.2022 постановою Кабінетів Міністрів України № 326 затверджено «Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії російської федерації». Одним із ключових напрямів цього Порядку є оцінка втрат житлового фонду та об'єктів житлово-комунального господарства. Незважаючи на те що, остаточний процес виплат компенсацій ще перебуває на стадії розробки, законодавство наголошує: незалежно від майбутньої процедури, дуже важливо зафіксувати факт знищення або пошкодження майна вже зараз. Саме тому невідкладним завданням є правильна документальна фіксація, яка стане основою для отримання відшкодування у майбутньому.

Алгоритм дій із фіксуванням пошкоджень

1. Зробити загальний вигляд об'єкта (зовнішній стан, розташування)

Проведіть детальну фото- відеозйомку пошкодженого майна

- Зніміть загальний вигляд об'єкта.

- Зробіть крупні плани пошкодження (тріщини, руйнування, згорілі ділянки тощо).

- Зафіксуйте дату і час на фото та відео.

Тобто, важливою складовою фото- або відео фіксацією пошкодженого об'єкта є прив'язка до місцевості: щоб було видно сусідні будинки та місцини, а на відео – за можливості прокоментувати голосом, що знаходиться поруч.

2. Звернутися до місцевої адміністрації, відповідного органу місцевого самоврядування із заявою про складання акту обстеження майна

3. Звернутися до Державної служби з надзвичайних ситуацій

Внаслідок пошкодження або руйнування житла можуть викликати ситуації із пожежами та загрозами обвалу споруди.

4. Зібрати інформацію або повідомлення про пошкодження, знищення майна через ЗМІ

5. Звернутися до правоохоронних органів

6. Зібрати додаткові докази {1}

Необхідність у використанні справедливої оцінки виникає через те, що балансова вартість активів перестає відповідати реальності. Через нестабільні умови роботи, неможливість повноцінного обслуговування, основні засоби зазнають прихованого фізичного зносу, який не завжди враховується звичайною амортизацією.

В такому разі справедлива оцінка базується на аналізі того, на скільки об'єкт ще здатний приносити економічну вигоду. Якщо обладнання пошкоджене або логістичні ланцюги розірвані, підприємство має провести тест на зменшення корисливості. Це дозволяє скоригувати вартість активу в балансі до його реального «робочого» стану. Такий підхід забезпечує прозорість фінансової звітності: інвестори та держава буде бачити реальні цифри та ресурсний потенціал підприємства, що дуже важливо для отримання кредиту на відновлення чи грантової допомоги.

ВИСНОВОК

Під час дослідження цієї теми було з'ясовано, що в умовах воєнного стану облік необоротних активів перестає бути суто технічним процесом і стає інструментом економічного виживання підприємства. Насамперед, документальна фіксація пошкоджень та втрат майна є важливою для майбутнього отримання компенсацій та залучення інвестицій у відбудову. Також застосування справедливої оцінки та проведення тестів на зменшення корисливості активів дозволяє відобразити в звітність реальний ресурсний потенціал суб'єкта господарювання, а не застарілі цифри. Таким чином, удосконалення методики обліку необоротних активів та адаптація облікової політики до сучасних реалій створюють надійний фундамент для швидкого та ефективного повоєнного відновлення економіки України.

Джерела:

{1} <https://ldn.org.ua/consultations/yak-zafiksuvaty-fakt-poshkodzhennia-chy-ruynuvannia-mayna-vnaslidok-viyny-dlia-otrymannia-kompensatsii/>

Анастасія МУРАВСЬКА,
здобувач освіти 2-го курсу освітнього ступеня бакалавр
спеціальності «Облік і оподаткування»,
Поліський національний університет
Науковий керівник – *Гайдучок Т. С.,*
к.е.н., доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Сучасне бізнес-середовище характеризується високим рівнем невизначеності, що зумовлює зростання різноманітних ризиків

господарської діяльності підприємств. Економічна нестабільність, глобалізаційні процеси, цифровізація економіки та зміни у нормативно-правовому регулюванні значно підвищують вимоги до системи управління підприємством. В таких умовах особливого значення набуває ефективна система управління ризиками, важливою інформаційною основою якої виступає фінансовий облік.

Фінансовий облік формує систематизовану інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства, що є необхідною для оцінки потенційних загроз і прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Саме на основі облікових даних здійснюється ідентифікація, оцінка та контроль фінансових ризиків, зокрема ризиків ліквідності, платоспроможності, кредитного та валютного ризиків.

Водночас фінансовий облік виконує як інформаційну, так і контрольну функції, сприяючи виявленню відхилень від запланованих показників, попередженню фінансових втрат і підвищенню прозорості діяльності підприємства. Його інтеграція з системами внутрішнього контролю та управлінського обліку забезпечує формування комплексного підходу до управління ризиками.

Крім того, впровадження сучасних цифрових технологій у сфері обліку розширює можливості аналізу та прогнозування ризиків, забезпечуючи оперативний доступ до релевантної інформації та підвищуючи якість управлінських рішень. Таким чином, фінансовий облік виступає ключовим інструментом забезпечення стійкості та адаптивності підприємства в умовах динамічного та ризикованого зовнішнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Управління ризиками підприємства передбачає систематичний процес ідентифікації, аналізу, оцінювання та контролю ризиків, що можуть впливати на досягнення стратегічних і тактичних цілей суб'єкта господарювання. Ефективність такого процесу значною мірою залежить від наявності достовірної та своєчасної інформації, яка дозволяє виявляти потенційні загрози та оцінювати їх можливі наслідки для діяльності підприємства.

У науковій літературі ризик розглядається як імовірність виникнення несприятливого фінансового стану підприємства, що може бути зумовлена, зокрема, викривленням інформації у бухгалтерській звітності внаслідок недотримання принципів та стандартів бухгалтерського обліку [1]. У цьому контексті особливого значення набуває забезпечення достовірності облікової інформації та її відповідності встановленим нормативним вимогам.

У зв'язку з цим одним із ключових джерел інформаційного забезпечення процесу управління ризиками виступає система фінансового обліку, яка формує впорядковану інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та структуру ресурсів підприємства. Використання такої інформації створює основу для своєчасного виявлення ризиків і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Фінансовий облік забезпечує формування достовірної інформації про активи, зобов'язання, доходи та витрати підприємства, що дозволяє оцінювати фінансову стійкість та платоспроможність суб'єкта господарювання. Тому, на основі облікових даних здійснюється аналіз фінансових ризиків, зокрема ризику ліквідності, кредитного ризику, валютного ризику та ризику банкрутства [2].

Важливу роль у системі управління ризиками відіграє фінансова звітність підприємства. Зокрема, Баланс (Звіт про фінансовий стан) дозволяє оцінити структуру активів і зобов'язань, визначити рівень фінансової стійкості та залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Звіт про фінансові результати містить інформацію про доходи, витрати та фінансовий результат діяльності, що дає можливість оцінити ефективність діяльності підприємства та потенційні ризики збитковості [3].

Система фінансового обліку також забезпечує інформаційну основу для проведення фінансового аналізу, який є важливим інструментом управління ризиками. Застосування таких показників, як коефіцієнти ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності, дає змогу своєчасно виявляти негативні тенденції у функціонуванні підприємства та оперативно реагувати на них шляхом розробки і впровадження відповідних управлінських заходів.

Аналіз зазначених показників у динаміці дозволяє як оцінити поточний фінансовий стан підприємства, так і прогнозувати можливі ризики у майбутньому, зокрема ризик втрати платоспроможності, зниження прибутковості чи погіршення ефективності використання ресурсів. Це, у свою чергу, сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень та забезпечує фінансову стабільність і стійкий розвиток підприємства в умовах невизначеності.

Крім того, фінансовий облік сприяє підвищенню прозорості діяльності підприємства та забезпечує інформаційну підтримку внутрішнього контролю. Це дозволяє зменшити ймовірність фінансових порушень, шахрайства та неефективного використання ресурсів.

У сучасних умовах особливого значення набуває інтеграція фінансового обліку із системою ризик-менеджменту підприємства. Така інтеграція передбачає

використання облікових даних для прогнозування ризиків, оцінювання їх впливу на фінансові результати діяльності та розробки заходів щодо їх мінімізації.

Важливим напрямом розвитку фінансового обліку в контексті управління ризиками є цифровізація облікових процесів [4]. Особливої актуальності цей процес набув в умовах воєнних потрясінь, які зумовили стрімке прискорення цифрової трансформації. Підприємства були змушені адаптуватися до нових реалій, забезпечуючи безперервність своєї діяльності. У таких умовах бухгалтери оперативно впровадили хмарні облікові рішення, що забезпечили можливість віддаленої роботи та підтримання стабільності фінансових процесів навіть за обмеженого доступу до фізичних офісів і забезпечує більш ефективний моніторинг ризиків. [5].

Таким чином, фінансовий облік виступає важливим елементом інформаційного забезпечення системи управління ризиками підприємства та сприяє підвищенню ефективності управлінських рішень.

Висновки. Отже, проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що фінансовий облік відіграє важливу системоутворюючу роль у процесі управління ризиками підприємства. Саме завдяки обліковій системі формується достовірна, повна та своєчасна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та структуру ресурсів підприємства, що є необхідною передумовою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Облікові дані виступають основою для аналізу фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та ефективності використання ресурсів, що дозволяє своєчасно виявляти потенційні ризики та загрози для стабільного функціонування підприємства.

Використання інформації фінансового обліку у системі ризик-менеджменту сприяє підвищенню рівня прозорості господарської діяльності, забезпечує контроль за використанням активів і зобов'язань, а також дозволяє здійснювати прогнозування можливих фінансових втрат. На основі облікових показників підприємство може здійснювати комплексну оцінку фінансових ризиків, зокрема ризиків ліквідності, кредитних, інвестиційних та операційних ризиків, що значною мірою впливають на ефективність господарської діяльності.

Важливим аспектом є також використання фінансової звітності як інструменту інформаційного забезпечення управління ризиками, адже вона відображає узагальнені результати діяльності підприємства та дозволяє здійснювати порівняльний аналіз показників у динаміці. Це сприяє своєчасному виявленню негативних тенденцій і прийняттю управлінських рішень щодо їх мінімізації.

Подальший розвиток системи фінансового обліку в умовах сучасної економіки має бути спрямований на посилення його аналітичної функції, інтеграцію з системами управлінського обліку та ризик-менеджменту, а також на впровадження сучасних цифрових технологій обробки інформації. Використання автоматизованих облікових систем, аналітичних платформ та цифрових інструментів дозволить підвищити оперативність отримання інформації, покращити якість фінансового аналізу та забезпечити більш ефективне управління ризиками підприємства.

Таким чином, фінансовий облік виступає важливим елементом інформаційної інфраструктури управління підприємством, що забезпечує можливість своєчасного виявлення, оцінювання та мінімізації ризиків, сприяючи підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Дутчак І. Б., Василішин С. І., Яцко М. В. Роль бухгалтерського обліку в управлінні ризиками на прикладі фінансових інститутів. *Бізнес Інформ*. 2024. № 6. С. 300-307.
2. Гайдучок Т. С., Вітер С. А., Дем'янишина О. А., Ареп'єва О. В. Фінансовий облік активів : навч. посіб. : у 2 ч. / Житомир : Поліський нац. ун-т, 2025. Ч. II. 462 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/18650>
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспектив розвитку : монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
4. Гайдучок Т. С. Вплив цифрових технологій на бухгалтерський (фінансовий) облік: тенденції та виклики. *Інновації та інтеграція цифрових трендів освітянського простору в економіку знань* : матеріали Всеукр. науково-педагогічного підвищення кваліфікації з економічних наук (30 жовтня – 10 грудня 2023 р.). Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2023. С. 31-33.
5. Франчук І. Б. Загрози та ризики у бухгалтерському (фінансовому) обліку внаслідок впровадження воєнного стану. URL: <https://lvet.edu.ua/images/doc/monograph/fem/2024/1/8.pdf> (дата звернення: 15.03.2026)

Ілона НОМЕНАТ,
здобувач освіти 3 курсу економіко-правового відділення,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Таращанський технічний та економіко-правовий фаховий коледж
Науковий керівник- *Корнієнко А.П.,*
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ЯК МЕТОД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРСТІ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

У контексті сучасних економічних трансформацій та євроінтеграційного вектору розвитку України, модернізація вітчизняного бухгалтерського обліку й аудиту набуває статусу стратегічного завдання. Інтеграція цифрових рішень у цю сферу дозволяє не лише мінімізувати частку механічної роботи, а й сформувати надійний фундамент для побудови прозорості та дієвої системи оподаткування [2].

Цифрова трансформація бухгалтерського обліку виходить за межі звичайного технічного переоснащення, вона є стратегічним вектором модернізації суб'єкта господарювання, що передбачає комплексну оптимізацію його бізнес-моделей. Проте впровадження інноваційних рішень у систему обліку супроводжується низкою суттєвих викликів. Зокрема, значні капіталовкладення в інсталяцію новітніх систем, дефіцит кваліфікованих кадрів із цифровими компетенціями, а також загрози інформаційній безпеці та конфіденційності даних формують суперечливий характер цього процесу. Для представників малого та середнього бізнесу ситуація ускладнюється фінансовими бар'єрами у доступі до високовартісних технологій, таких як штучний інтелект чи спеціалізовані хмарні платформи, які донедавна залишалися поза межами досяжності більшості компаній.

Водночас сучасний етап еволюції цифрових інструментів в обліковій сфері відкриває широкі горизонти для повної автоматизації бухгалтерських процедур. Це мінімізує частку механічної праці, суттєво підвищуючи при цьому рівень точності та достовірності фінансової інформації. Інтеграція сучасних програмних комплексів (зокрема ERP-систем та хмарних сервісів) у загальний контур управління підприємством дозволяє синхронізувати облік із іншими управлінськими функціями, що критично важливо для забезпечення оперативності та прозорості всієї господарської діяльності.

Застосування технологій великих даних та передових аналітичних інструментів дозволяє вчасно виявляти потенційні ризики та знаходити нові можливості для розвитку бізнесу. Однак впровадження цифрових рішень вимагає певних організаційних заходів і навчання співробітників сучасним технологічним вимогам.

Впровадження сучасних технологій у систему обліку трансформує адміністрування щоденних операційних завдань їх за рахунок автоматизації, використовуючи технології штучного інтелекту, хмарні сервіси, методи машинного навчання та аналітичні платформи, призводить до суттєвого покращення та оптимізації обробки інформації [1]. Подібні технічні рішення забезпечують постійне оновлення та збір бухгалтерських даних у реальному часі, що сприяє підвищенню своєчасного характеру та достовірності даних для прийняття управлінських рішень. Сама автоматизація сприяє зменшенню кількості помилок, які могли б виникати з вини людського фактору, оскільки обробка даних відбувається за єдиними і єдино можливими правилами, чітко структурованими. Зокрема, автоматизовані системи обліку можуть самостійно робити всі необхідні розрахунки, перевіряти коректність даних на підставі заданих алгоритмів і правил, а також оперативно формувати звітність відповідно до регламенту.

Варто також зазначити, що автоматизація бухгалтерських процесів дозволяє бухгалтерам-аналітикам зосередитися на більш складних стратегічних завданнях. Водночас, використання таких технологій, як штучний інтелект та аналіз великих даних, розширює можливості бухгалтерських систем у виявленні збігів у бізнес-показниках. Це підвищує точність не лише поточної звітності, але й забезпечує високоякісну аналітичну основу для фінансового прогнозування та управління ризиками [6]. Детальна обробка інформації дозволяє керівнику підприємства своєчасно отримувати важливу інформацію про фінансовий стан організації та знаходити можливі шляхи скорочення витрат і збільшення прибутку.

Таким чином цифрові системи обліку забезпечують умови для інтеграції з іншими функціями в межах підприємства. Результатом є те, що цифрові системи обліку дозволяють інтеграцію з іншими функціями підприємства. Відповідна взаємодія з відділом продажів, виробництвом та відділом персоналу за принципом «платіж-платіж-платіж» дозволяє бухгалтерській системі мати доступ до відповідної інформації в тому, що описується як відділ закупівель, що об'єднує персонал з кожного підрозділу бізнес-структури. Інтегроване середовище покращує міжгалузеву взаємодію для аналітики та моніторингу в бухгалтерському обліку, що сприятиме більш гнучкому та адаптивному управлінню

підприємством/спільнотою. Таке інтегроване середовище значно покращує можливості аналітики та моніторингу в бухгалтерському обліку, що може сприяти більш гнучкому та адаптивному управлінню підприємством.

Наразі цифровізація бухгалтерського обліку базується на трендових IT-рішеннях, включаючи автоматизацію процесів, застосування хмарних сервісів, аналіз великих даних та використання штучного інтелекту. Перехід від традиційної моделі бухгалтерського обліку, до цифрової системи інтегрує всі бухгалтерські операції в одну платформу управління, що призводить до підвищення точності аналітичних розрахунків, оскільки транзакції можна проводити в режимі реального часу, що є особливо важливим фактором для великих компаній зі складними, розгалуженими організаційними структурами. Такий підхід реалізується шляхом впровадження ERP-систем, які дозволяють централізувати обробку інформації та стандартизувати доступ до цих даних.

Також суттєвим сучасним трендом стало інтегрування хмарних платформ, які дають підприємствам можливість зберігати й обробляти великі масиви бухгалтерської інформації у віддалених серверах. Це значно знижує потребу у власній фізичній IT-інфраструктурі. Використання хмарних технологій значно полегшує доступ до інформації у будь-який час та з будь-якого місця, що також є поштовхом до підвищення швидкості та гнучкості управління грошовими потоками.

Крім того, хмарні сервіси надають підприємствам можливість швидкого масштабування доступних обчислювальних ресурсів згідно зі своїми потребами, а також мають інтегровані засоби захисту для збереження конфіденційності фінансової інформації. Це підвищує надійність функціонування системи обліку та дозволяє підприємствам більш ефективно скорочувати витрати на обслуговування IT-інфраструктури та її модернізацію [2].

Також важливо звернути увагу на аналітику великих даних, якого є корисним інструментом для бізнесу, оскільки дозволяє не тільки оптимізувати обробку даних, але і удосконалити засоби стратегічного управління. Такий підхід просуває інструменти автоматизації. Відповідно, бізнесу тепер не просто підписуватися на тренди фінансів – тепер вони можуть оперативнo та адаптивно коригувати облікову політику у відповідь на зміни у ринку. Одночасно завдяки здібностям штучного інтелекту облікові системи можуть самостійно розвиватися і пропонувати рекомендації із поліпшення фінансових стратегій підприємства, що є новим підходом у процесі прийняття зважених управлінських рішень.

Цифровізація бухгалтерських процесів передбачає використання блокчейн-технологій, які гарантують вищий рівень захисту та прозорості фінансових операцій [3]. З технологічної точки зору, блокчейн дозволяє створити децентралізовану систему зберігання даних, де кожна транзакція фіксується як незмінний запис. Це значно знижує ризики підробок можливих зловживань у розрахунках. В результаті гарантується високий рівень інформаційної відкритості та встановлюється більша довіра між компаніями, їхніми контрагентами та регуляторами. Застосування таких технологій є особливо перспективним у банківській та страховій сфері, де існують суворі правила фінансової звітності та моніторингу операцій.

Отже, провідні тенденції цифровізації бухгалтерського обліку зосереджені на комплексній трансформації облікових процесів із використанням інноваційних технологій та вдосконаленні стратегічного управління. Впровадження цих підходів призводить до створення нової інтегрованої інформаційної системи, яка дозволяє підприємствам краще контролювати свої фінансові потоки, швидше реагувати на зміну умов нестабільного ринку, підвищуючи точність спрогнозованих фінансових результатів.

Отже, в результаті впровадження сучасних цифрових програмних продуктів підприємства отримують оперативний доступ до актуальної інформації, яка є необхідною умовою для своєчасного і обґрунтованого прийняття управлінських рішень, більш гнучке та оперативне управління бізнес-процесами. Оскільки цифровий рахунковий метод підвищує прозорість виконання рахункових операцій та допомагає зменшити рівень ризиків, компанії, які використовують цифрові послуги для покращення своїх облікових процесів, отримують великий конкурентний інструмент. Це пов'язано з тим, що стали ефективніше використовувати ресурси і жорсткіше контролювати витрати. Крім того, впровадження цифрових технологій в обліку створює додаткові можливості для глибокого аналізу фінансового стану і потенційних ризиків, що становить стратегічну перевагу для підприємств у умовах посилення глобальної конкуренції. Застосування автоматизованих систем і сучасних аналітичних інструментів покращує не лише оперативність бухгалтерських процесів, але й сприяє забезпеченню основи для довгострокового розвитку внаслідок якіснішого фінансового планування та інвестиційного аналізу.

Таким чином, цифровізація бухгалтерського обліку дає змогу підприємству отримати комплексну інформаційно-аналітичну підтримку, що є ключовою

умовою підвищення його конкурентоспроможності та адаптації до вимог сучасного бізнес-середовища.

Список використаних джерел:

1. Дзямулич М. І. Сутність електронних грошей в сучасній фінансовій системі. Економічні науки. Серія «Облік та фінанси». 2010. № 7(25). Ч. 4. С. 181–185.

2. Дзямулич М. І., Стащук О. В., Шматковська Т. О., Гаряга Л. О. Трансформація бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2023. № 36(4). С. 26–33

3. Кирилюк Є. М., Руденко М. В., Гаряга Л. О., Дзямулич М. І. Суспільні ефекти цифрової трансформації економіки України. Вісник Черкаського національного університету. Серія «Економічні науки». 2023. № 27(1–2). С. 98–104.

*Владислав МЕДВЕДЮК,
здобувач освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – Левченко О.Ф,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист*

БЕЗПЕРЕРВНИЙ АУДИТ: ВІД ВИБІРКОВОЇ ПЕРЕВІРКИ ДО МОНІТОРИНГУ В РЕАЛЬНОМУ ЧАСІ

Постановка проблеми. Традиційна методологія зовнішнього та внутрішнього аудиту, що базується на ретроспективному аналізі фінансової звітності та статистичному вибірковому тестуванні операцій, у сучасних умовах демонструє обмежену ефективність. Динамічність бізнес-середовища, волатильність ринків та тотальна цифровізація облікових процесів через ERP-системи вимагають скорочення часового лагу між моментом вчинення господарської операції та її аудиторською оцінкою. Постає критична необхідність переходу від дискретного (періодичного) контролю до концепції безперервного аудиту (Continuous Auditing), яка дозволяє здійснювати превентивний моніторинг ризиків та забезпечувати достовірність даних у режимі реального часу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безперервний аудит (СА) є інноваційною технологією, що дозволяє аудиторам збирати докази та формувати висновки щодо фінансово-господарського стану підприємства безпосередньо в

момент транзакцій. На відміну від класичного підходу, де об'єктом аналізу є минулі періоди, СА орієнтований на поточний стан об'єктів обліку.

Методологічна трансформація при впровадженні безперервного аудиту базується на трьох фундаментальних рівнях:

I. Безперервний моніторинг засобів контролю (Continuous Control Monitoring, CCM). Цей рівень передбачає автоматизоване тестування ефективності внутрішніх IT-контролів. Система в автоматичному режимі перевіряє права доступу, коректність налаштувань конфігурацій облікової системи та ідентифікує спроби несанкціонованого втручання в базу даних. Це дозволяє аудитору оцінити стан контрольного середовища не один раз на рік, а щосекунди.

II. Безперервна перевірка даних (Continuous Data Auditing, CDA). На цьому етапі реалізується аналіз 100% обсягу транзакцій замість вибіркової сукупності. Використання алгоритмів машинного навчання (ML) дозволяє виявляти аномалії, які не відповідають стандартним патернам поведінки (наприклад, нетипові суми виплат, здвоєні платежі або операції в неробочий час). Для підприємств агросектору це означає можливість миттєвого співставлення нормативних витрат (згідно з техкартами) із фактичним списанням ТМЦ, зафіксованим датчиками інтернету речей (IoT).

III. Безперервна звітність та система сповіщень (Continuous Reporting & Alerting). Результати моніторингу акумулюються в інтерактивних дашбордах. При виявленні суттєвих відхилень від встановлених бенчмарків (KRI - ключові індикатори ризику) система генерує автоматичне сповіщення (Alarm), що дозволяє аудитору або менеджменту миттєво реагувати на загрозу, запобігаючи фінансовим втратам ще до закриття звітного періоду.

Економічна доцільність такої моделі для вітчизняних суб'єктів господарювання полягає у суттєвому зниженні аудиторського ризику та витрат на виправлення помилок. Крім того, безперервний аудит забезпечує вищий рівень довіри з боку інвесторів та кредиторів, оскільки фінансова інформація стає прозорою та перевіреною в будь-який момент часу. Проте впровадження СА вимагає реінжинірингу бізнес-процесів, високого рівня цифрової зрілості організації та розробки нових професійних стандартів, що регулюватимуть цифрові аудиторські докази.

Висновки. Перехід від традиційних методів контролю до безперервного аудиту є безальтернативним етапом еволюції фінансового моніторингу в епоху Industry 4.0. Застосування інструментів реального часу трансформує роль аудитора з пасивного реєстратора помилок минулого у стратегічного радника, що

забезпечує стійкість бізнесу через превентивне управління ризиками. Майбутнє аудиторської професії в Україні пов'язане з інтеграцією аналітики Big Data та ШІ в щоденні процедури контролю, що стане гарантом абсолютної достовірності фінансової інформації в динамічному ринковому середовищі.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. М. Методологія безперервного аудиту в системі внутрішнього контролю підприємств аграрного сектору. Економіка та управління АПК. 2024. № 1. С. 34–42.

2. Мельник В. А., Коваленко Г. П. Автоматизація аудиторських процедур у реальному часі: виклики та перспективи для українського ринку. Фінанси України. 2025. № 2. С. 78–91.

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 13.03.2026).

4. Сидоренко Л. М. Цифрова трансформація аудиту в умовах використання Big Data та штучного інтелекту : монографія. Київ : Наука, 2025. 210 с.

Олександра ОВАДЧУК,
здобувачка 2 курсу освітнього ступеня бакалавр спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Поліський національний університет
Науковий керівник – *Русак О.П.*, доцент, к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Постановка проблеми. В сучасних умовах децентралізації влади, поглиблення фінансової автономії та зростання відповідальності органів місцевого самоврядування особливої актуальності набуває забезпечення ефективного управління розвитком територіальних громад. Трансформаційні процеси, що супроводжуються високим рівнем невизначеності, економічною нестабільністю та зростанням ризиків, зумовлюють необхідність прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі достовірної, своєчасної та релевантної інформації.

Водночас на практиці спостерігається недостатній рівень узгодженості між системами обліку, аналізу та стратегічного планування розвитку громад, що

обмежує можливості комплексного оцінювання їх фінансової спроможності та ефективності використання ресурсів. Існуючі підходи до формування інформаційного забезпечення управління часто характеризуються фрагментарністю, орієнтацією переважно на ретроспективні дані та недостатнім використанням сучасних аналітичних інструментів і методів.

Особливої уваги потребує удосконалення обліково-аналітичного інструментарію, який має забезпечувати не лише фіксацію та узагальнення фінансово-економічних показників, а й їх комплексний аналіз, моделювання та прогнозування розвитку територіальних громад. Як наслідок, з'являється необхідність у дослідженні та розвитку обліково-аналітичних інструментів управління, спрямованих на підвищення ефективності функціонування територіальних громад, забезпечення їх фінансової стійкості та формування передумов для сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу досліджень. Обліково-аналітичне забезпечення виступає ключовим елементом системи управління громадами, оскільки саме воно забезпечує фінансову прозорість, підзвітність і можливість оцінювання результативності використання ресурсів. Зокрема, сучасні наукові підходи акцентують увагу на необхідності інтеграції облікових і аналітичних функцій у єдину інформаційну систему управління розвитком територіальних громад.

Сутність обліково-аналітичних інструментів полягає у поєднанні двох взаємопов'язаних складових: облікової, що забезпечує формування первинної та узагальненої інформації, і аналітичної, спрямованої на її інтерпретацію, оцінювання та використання у процесі управління. Такий підхід дозволяє не лише фіксувати фінансово-економічні показники, а й здійснювати їх глибокий аналіз і прогнозування розвитку.

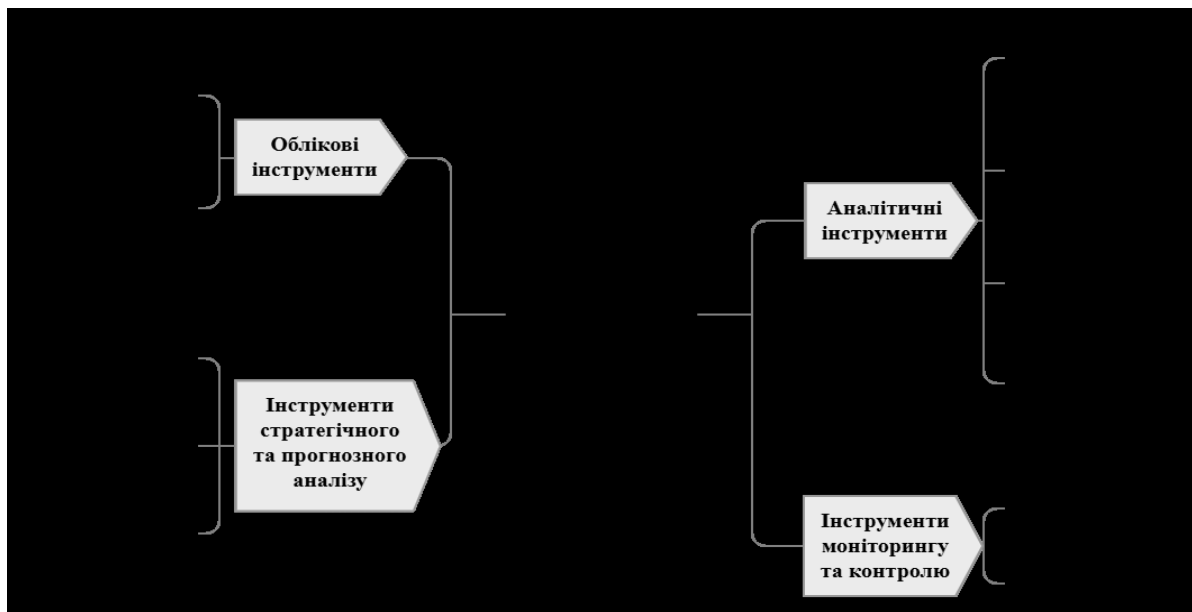
У структурі обліково-аналітичних інструментів управління розвитком територіальних громад доцільно виділити такі основні групи:

- ▶ облікові інструменти, які є базою подальшого аналізу та прийняття рішень, оскільки саме вони відображають реальний фінансовий стан громади;

- ▶ аналітичні інструменти, застосування яких дозволяє виявляти тенденції розвитку, визначати вплив окремих факторів та формувати обґрунтовані управлінські рішення;

- ▶ інструменти стратегічного та прогнозного аналізу, що забезпечують орієнтацію управління не лише на поточні результати, а й на довгострокові перспективи розвитку громад;

► інструменти моніторингу та контролю, використання яких дозволяє оцінювати результати реалізації управлінських рішень і своєчасно коригувати стратегію розвитку (рис.1).

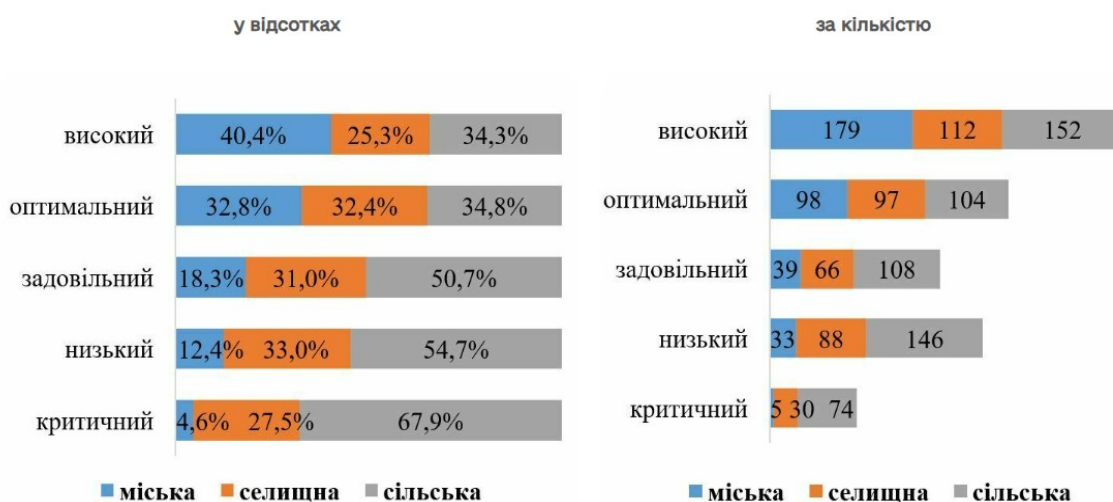
Рис.1. Обліково-аналітичні інструменти управління розвитком територіальних громад

Джерело: власні дослідження

Важливим напрямом розвитку обліково-аналітичних інструментів є їх цифровізація та інтеграція з інформаційними системами управління. Використання сучасних інформаційно-аналітичних платформ сприяє автоматизації збору та обробки даних, їх візуалізації, формуванню рейтингових оцінок громад та підвищенню якості управлінських рішень. Прикладом цього слугує аналітична оцінка територіальних громад, що здійснюється на основі інтегрованих інформаційних платформ і базується на використанні системи статистичних показників, які характеризують фінансову спроможність, соціально-економічний розвиток та ефективність управління ресурсами.

Так зокрема, моніторинг розвитку територіальних громад вказав на наявність стійкої залежності між рівнем їх фінансової спроможності та типом населеного пункту. Зокрема, підвищення рівня спроможності громади корелює з більшою ймовірністю її належності до міських громад, тоді як сільські громади, як правило, характеризуються нижчими показниками фінансової спроможності. За результатами оцінювання у 2024 році серед 443 громад із високим рівнем фінансової спроможності 179 громад, або 40,4 %, належать до міських, 112 громад (25,3 %) – до селищних, тоді як 152 громади (34,3 %) є сільськими (рис. 2).

Крім того, цифрові інструменти створюють можливості для оперативного моніторингу змін ключових показників у режимі реального часу, що сприяє своєчасному виявленню проблемних аспектів розвитку та підвищує адаптивність управлінських рішень. Важливою перевагою є також можливість інтеграції даних з різних джерел, що забезпечує комплексний підхід до оцінювання стану та перспектив розвитку територіальних громад.

Рис.2. Розподіл громад в залежності від рівня фінансової спроможності та типу адміністративного центру, 2024 р.

Джерело: адаптовано за даними [1]

Разом з тим, у практиці функціонування територіальних громад спостерігається низка проблем, зокрема фрагментарність інформаційних потоків, недостатній рівень автоматизації облікових процесів, обмежене використання сучасних аналітичних методів, що знижує ефективність управління. Також значний обсяг інформації потребує належної систематизації та обробки, оскільки його надмірність може ускладнювати процес прийняття рішень

Висновки. Обліково-аналітичні інструменти відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного управління розвитком територіальних громад, оскільки формують інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Їх застосування сприяє підвищенню прозорості фінансових процесів, оптимізації використання ресурсів та своєчасному виявленню ризиків і проблемних зон у розвитку громади. Інтеграція сучасних методів обліку, аналізу та цифрових технологій дозволяє органам місцевого самоврядування більш точно оцінювати соціально-економічний стан, прогнозувати майбутні зміни та формувати стратегічні пріоритети. Як результат - забезпечується сталий розвиток територіальних громад, підвищується їх фінансова спроможність та якість життя населення.

Список використаних джерел

1. Оцінка фінансової спроможності громад за підсумками I півріччя 2025 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/20052>
2. Малуґа Н. М., Суліменко Л. А., Цегельник Н. І.. Теоретичні аспекти управління територіальними громадами в умовах децентралізації: обліково-аналітичний вимір. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління*, 19. 2025. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-19-09-02>
3. Rusak O., Haiduchok T., Malyuga N., Bugaychuk V. & Grabchuk I. (2025). Modern narratives in business: accounting and analytical paradigm of the effective management. 2nd UCB International Conference “Sustainable Business Futures: Innovating for a Greener Tomorrow” (UCB’2025). April 23-24.. Manama – Bahrain. Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-97613-1_20
4. Tkachuk, V., & Vasylyeva, O. (2018). Integrated models for assessing rural development sustainability. *Journal of Rural Economics and Development*, 9(2), P. 101–119

Анна ОМЕЛЬЧУК,
здобувачка освіти 3 курсу
освітнього ступеня бакалавр спеціальності «Облік і оподаткування»
Поліський національний університет
Науковий керівник – *Савченко Н.М.*
кандидат економічних наук, доцент

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ В БУДІВНИЦТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІМ-ТЕХНОЛОГІЙ

Будівництво належить до базових, фундаментальних і фондоутворюючих галузей. Воно відіграє важливу роль у створенні та розширенні виробництв будь якої спрямованості (шляхом будівництва нових потужностей, реконструкції, модернізації та технічного переозброєння діючих ліній). Розвиток будівельної галузі надає мультиплікаційний ефект для розвитку інших виробництв (будівельних матеріалів і відповідного обладнання, машинобудівної галузі, нафтохімії та багатьом іншим) [1].

У сучасному світі, де технології розвиваються з неймовірною швидкістю, бухгалтерський облік не залишається осторонь. Цифровізація є визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної,

громадської та особистої діяльності [2, с. 70] Цифровізація будівельної галузі є одним із ключових напрямів розвитку сучасної економіки. В умовах зростання складності будівельних проєктів, збільшення обсягів інформації та необхідності ефективного управління ресурсами, традиційні підходи до бухгалтерського обліку вже не забезпечують належного рівня точності й оперативності. Саме тому впровадження інноваційних технологій, зокрема BIM (Building Information Modeling), стає важливим елементом підвищення ефективності облікових процесів. BIM-технології являють собою сучасний підхід до проєктування, будівництва та експлуатації об'єктів, що базується на створенні цифрової інформаційної моделі. Така модель об'єднує дані про конструктивні елементи, матеріали, інженерні системи та фінансові показники, що дозволяє використовувати її протягом усього життєвого циклу об'єкта. Використання BIM сприяє підвищенню прозорості, точності та аналітичності бухгалтерського обліку в будівництві.

Слід зазначити, що BIM-технології активно застосовуються у світовій практиці та поступово впроваджуються в Україні. Використання BIM є важливим кроком до забезпечення прозорості будівельних процесів, об'єктивного ціноутворення та ефективного використання ресурсів. Застосування даної технології ґрунтується на кількох ключових принципах:

- створення цифрової тривимірної моделі об'єкта, що містить повну інформацію про всі його елементи;
- робота у єдиному інформаційному середовищі, яке забезпечує взаємодію всіх учасників проєкту;
- використання автоматизованих інструментів для аналізу, контролю та оптимізації будівельних процесів.

Завдяки цим принципам BIM-технологія суттєво змінює підходи до порядку ведення бухгалтерського обліку, перетворюючи його з фіксації господарських операцій на інструмент управління інформаційними потоками.

BIM-технології кардинально змінюють управління будівництвом, перетворюючи розрізнені процеси на єдиний цифровий потік. Віртуальне моделювання, спільна робота, автоматизація, моніторинг та інтеграція з ERP не лише підвищують ефективність, але й роблять будівництво передбачуваним і контрольованим. В майбутньому поєднання BIM з штучним інтелектом та Big Data відкриє нові горизонти для галузі, зробивши її ще більш стійкою та інноваційною [3].

Використання BIM-технологій у будівництві має широкі можливості. На етапі проектування вони дозволяють створювати детальні цифрові моделі об'єктів, автоматично формувати кошторисну документацію та оцінювати вартість проєкту ще до початку будівництва. У процесі будівництва BIM сприяє контролю виконання робіт, оптимізації використання матеріалів і зниженню ризику помилок. На етапі експлуатації технологія забезпечує ефективне управління ресурсами, планування ремонтів і моніторинг стану об'єкта.

Перспективи розвитку та запровадження BIM-технології пов'язані з розширенням її функціональних можливостей, інтеграцією з іншими цифровими технологіями, зокрема Інтернетом речей, а також використанням віртуальної та доповненої реальності. Це дозволить підвищити точність прогнозування, ефективність управління та якість будівельних проєктів. Крім того, використання BIM сприяє вдосконаленню системи внутрішнього контролю в будівельних підприємствах. Завдяки можливості відстеження всіх змін у цифровій моделі об'єкта, керівництво отримує доступ до актуальної інформації щодо виконання робіт, використання матеріалів та фінансових ресурсів. Це дозволяє своєчасно виявляти відхилення від запланованих показників та мінімізувати ризики неефективного використання коштів.

Особливого значення набуває використання BIM-технологій у процесах кошторисного планування. Традиційні методи складання кошторисів часто супроводжуються значною кількістю помилок та неточностей. Натомість BIM дозволяє автоматично формувати кошторисну документацію на основі цифрової моделі, враховуючи всі параметри об'єкта. Це сприяє підвищенню достовірності розрахунків і забезпечує більш обґрунтоване ціноутворення.

Слід також відзначити роль BIM-технологій у підвищенні інвестиційної привабливості будівельних проєктів. Наявність детальної цифрової моделі дозволяє потенційним інвесторам отримати повну інформацію про об'єкт ще до початку його реалізації. Це знижує рівень невизначеності та підвищує довіру до проєкту. В умовах післявоєнної відбудови України це набуває особливої актуальності, оскільки ефективне використання інвестиційних ресурсів є ключовим фактором економічного розвитку.

Ще одним важливим напрямом розвитку BIM-технологій є його використання для забезпечення прозорості та підзвітності у сфері будівництва. Як зазначають представники державних органів, впровадження цифрових технологій дозволяє мінімізувати корупційні ризики та забезпечити відкритість інформації щодо вартості робіт і матеріалів. Це створює передумови для формування чесного

та конкурентного середовища у будівельній галузі. Водночас, ефективно впровадження BIM потребує комплексного підходу. Зокрема, необхідно забезпечити підготовку кваліфікованих кадрів, здатних працювати з цифровими моделями, а також розробити єдині стандарти використання цієї технології. Важливу роль у цьому процесі відіграють заклади вищої освіти, які повинні адаптувати навчальні програми до сучасних вимог ринку праці.

Важливою перевагою BIM є підвищення прозорості фінансових процесів. Як зазначають обліковці-практики, ця технологія дозволяє забезпечити справедливе ціноутворення у будівництві, що особливо актуально для проєктів, які фінансуються за рахунок державних коштів. Крім того, BIM сприяє покращенню взаємодії між усіма учасниками будівельного процесу, що позитивно впливає на якість управлінських рішень.

Разом із тим, впровадження BIM супроводжується певними труднощами. До основних з них належать:

- значні витрати на впровадження та навчання персоналу;
- необхідність використання сучасного технічного обладнання;
- складність інтеграції з іншими програмними продуктами;
- недостатній рівень підготовки фахівців.

Незважаючи на ці проблеми, розвиток BIM в Україні має позитивну динаміку. На державному рівні вже розроблено концепцію впровадження BIM-технологій, а також внесено зміни до нормативно-правових актів, які дозволяють використовувати цифрові моделі в проєктній документації. Це свідчить про поступовий перехід будівельної галузі до сучасних цифрових стандартів.

Отже, розширення функціональних можливостей BIM-технологій та їх інтеграція з іншими цифровими інноваційними продуктами, відкривають нові перспективи для розвитку бухгалтерського обліку в будівництві. Це дозволяє не лише підвищити ефективність управління, але й забезпечити сталий розвиток галузі в цілому. На нашу думку, впровадження BIM є не лише технологічною інновацією, а й стратегічним інструментом розвитку будівельних підприємств. Воно сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності, ефективності управління та інтеграції у світовий економічний простір.

Таким чином, BIM-технології відіграють важливу роль у формуванні сучасної системи бухгалтерського обліку в будівництві та створюють передумови для сталого розвитку галузі в Україні.

Список використаних джерел

1. Богінська Л.О. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України. *Економічні студії*. 2018. № 2 (20). С. 22–28. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533556.pdf>
2. Білоус О., Кундеус О. Трансформація бухгалтерського обліку в мовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2023. Том 84. №4. С. 56-61.
3. Войтович, В. (2025). Вплив BIM-технологій на ефективність управління будівництвом. *Сучасні проблеми Архітектури та Містобудування*, № 71 (2025), 646–657. URL: <https://archinform.knuba.edu.ua/article/view/332033/321162>

Софія ПАВЛЕНКО,
здобувач освіти 2-стн курсу економічного відділення,
спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Левченко О.Ф,*
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКУ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ: ІНТЕГРАЦІЯ PRECISION FARMING (ТОЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА) В БУХГАЛТЕРСЬКУ СИСТЕМУ

Постановка проблеми. Специфіка сільськогосподарського виробництва зумовлює складність об'єктивної оцінки біологічних активів (БА) та результатів їх біологічного перетворення. Традиційні методи обліку, що базуються на паперових первинних документах та суб'єктивних звітах, часто призводять до викривлення собівартості продукції та запізненого реагування на втрати. В умовах впровадження концепції «Точного землеробства» (Precision Farming) виникає гостра потреба в автоматизації передачі даних із технічних засобів (дронів, сенсорів, бортових комп'ютерів) безпосередньо в бухгалтерські контури ERP-систем для забезпечення достовірності обліку в реальному часі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Цифровізація обліку біологічних активів передбачає створення єдиного інформаційного простору, де фізичні параметри росту рослин або тварин автоматично конвертуються у вартісні показники. Ключовим елементом системи точного землеробства є збір геопросторових та технологічних даних, які стають базою для автоматизованого формування первинних документів та оцінки активів.

Для обґрунтування переваг цифрової трансформації доцільно порівняти ключові параметри облікового процесу (табл. 1).

Таблиця 1

**Порівняльна характеристика
традиційного та цифрового обліку біологічних активів**

Параметр порівняння	Традиційний облік (паперово-орієнтований)	Цифровий облік (інтеграція Precision Farming)
Джерело первинних даних	Ручні звіти агрономів, подорожні листи на папері	Дані телеметрії, GPS-трекерів, сенсорів та дронів
Об'єкт калькулювання	Культура в цілому по підприємству/бригаді	Конкретна ділянка поля (точність до гектара)
Точність списання ТМЦ	За нормативами (можливі приховані втрати)	За фактичним внесенням (контроль через IoT)
Оцінка за справедливою вартістю	Ретроспективна (на основі минулих цін)	Прогностична (на основі індексів вегетації NDVI)
Часовий лаг обліку	Від 1 тижня до місяця (після закриття актів)	В режимі реального часу (Real-time)

Методологія інтеграції даних Precision Farming у бухгалтерську систему базується на таких ключових напрямках:

1) Автоматизація списання ресурсів. Завдяки GPS-моніторингу та датчикам витрат на техніці, система фіксує фактичне внесення насіння та добрив. Це дозволяє автоматично генерувати акти списання в ERP-системі, що унеможливує суб'єктивні помилки та розкрадання ПММ чи ТМЦ.

2) Моніторинг біологічного перетворення. Використання супутникових знімків та дронів дозволяє бухгалтеру бачити динаміку розвитку БА. Якщо індекс вегетації (NDVI) сигналізує про загибель посівів на певній ділянці, це є підставою для негайного проведення інвентаризації та відображення втрат в обліку, не чекаючи моменту збирання врожаю.

3) Облік витрат за мікро-ділянками. Точне землеробство дає змогу бачити собівартість продукції з кожної ділянки поля. Це дозволяє виявити «збиткові гектари» та прийняти рішення про зміну технології обробітку, що є критично важливим для фінансової стійкості агропідприємства.

4) Справедлива оцінка. Інтеграція прогностичних даних про врожайність із ринковими котируваннями дозволяє автоматизувати розрахунок очікуваного доходу від біологічного перетворення згідно з вимогами НП(С)БО 30 «Біологічні активи».

Економічний ефект від такої інтеграції полягає у зниженні виробничих витрат на 15–20% за рахунок точного дозування ресурсів та забезпечення повної

прозорості їх використання. Для спеціаліста з обліку це означає перехід від механічної реєстрації документів до ролі аналітика цифрових потоків.

Висновки. Інтеграція систем Precision Farming у бухгалтерський облік - це не лише зміна формату збору даних, а фундаментальна трансформація управління біологічними активами. Використання об'єктивних даних з полів дозволяє забезпечити безумовне виконання вимог національних та міжнародних стандартів обліку щодо оцінки активів. Майбутній розвиток аграрної галузі в Україні неможливий без переходу до «Digital Farming», де бухгалтерська система стає цифровим двійником реальних біологічних процесів, що відбуваються на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. М. Цифрова трансформація первинного обліку в рослинництві на основі даних IoT. Економіка та управління АПК. 2024. № 2. С. 45–53.

2. Мельник В. А. Облік біологічних активів за справедливою вартістю: виклики цифровізації та використання супутникового моніторингу. Фінанси України. 2025. № 1. С. 92–105.

3. Сидоренко Л. М. Інноваційні технології в обліку та управлінні агробізнесом : монографія. Київ : Аграрна наука, 2025. 280 с.

Вікторія ПЕТРЕНКО,
здобувач освіти 4 курсу, спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Поліський національний університет
Науковий керівник – *Цегельник Н. І., к.е.н., доцент*

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ КІБЕРБЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Розвиток цифрових технологій суттєво змінює підходи до організації обліку та управління на підприємствах. Використання інформаційних систем, хмарних сервісів і електронного документообігу підвищує ефективність обробки даних, однак водночас створює нові загрози для їх збереження та достовірності. У таких умовах особливої уваги потребує забезпечення належного рівня кібербезпеки, зокрема в частині формування та реалізації облікової політики.

Облікова політика є важливим інструментом регламентації облікових процедур і забезпечення якості фінансової інформації. У сучасному цифровому середовищі її зміст доцільно розширювати з урахуванням ризиків, пов'язаних із несанкціонованим доступом до облікових систем, витоком даних, кіберінцидентами та спотворенням інформації. Це обумовлює необхідність інтеграції заходів кіберзахисту в облікові процедури та формування відповідних організаційно-методичних підходів.

Наукові підходи до дослідження облікової політики у сфері кібербезпеки підприємства формуються поступово та характеризуються різним рівнем глибини інтеграції облікових і безпекових аспектів.

Так, у праці Мороза Ю. Ю. та Цаль-Цалко Ю. С. облікова політика розглядається як чинник впливу на економічні показники підприємства, а питання кібербезпеки пов'язується передусім із захистом облікової інформації. Автори фактично закладають основу для поєднання цих категорій, однак їх підхід має переважно загальний характер і не передбачає чіткої структуризації елементів облікової політики з урахуванням кіберризиків [1].

На відміну від цього, Вітер С. А. та Світлишин І. І. зосереджуються безпосередньо на загрозах обліковій інформації та механізмах її захисту. Їх дослідження є більш прикладним, оскільки визначає конкретні джерела ризиків, проте не розкриває ролі облікової політики як інструменту системного управління кібербезпекою [2].

Подальший розвиток наукових підходів демонструє робота Шевчук О., у якій увага приділяється організації обліку електронних трансакцій. Автор акцентує на необхідності захисту цифрових операцій, що відображає сучасні тенденції цифровізації, однак дослідження обмежується операційним рівнем і не охоплює стратегічного аспекту формування облікової політики [3].

Більш комплексний підхід представлено у дослідженні Цегельник Н. І. та Гайдучок Т. С. [4], де питання кіберзахисту розглядається у контексті електронного діловодства та обліку. Автори обґрунтовують необхідність поєднання організаційних і методичних заходів захисту інформації, що свідчить про перехід від фрагментарного до системного бачення проблеми. Водночас питання формалізації таких підходів саме в межах облікової політики розкрито лише частково.

Найбільш розвинений аналітичний підхід запропоновано у праці Tselnyuk N. [5], де кіберризик розглядаються як фактор впливу на облікові та аудиторські системи і економічну безпеку підприємства. Автор не лише ідентифікує ризики, а

й обґрунтовує механізми їх мінімізації, що створює передумови для інтеграції цих положень у облікову політику як інструмент управління .

Порівняльний аналіз свідчить, що еволюція наукових підходів відбувається від загального розуміння захисту облікової інформації до усвідомлення необхідності системного управління кіберризиками. Водночас у більшості досліджень відсутня чітка методика формування облікової політики у сфері кібербезпеки, зокрема щодо визначення її структури, принципів та інструментів реалізації, що зумовлює актуальність подальших наукових розробок.

Метою статті є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо формування облікової політики у сфері кібербезпеки підприємства з урахуванням сучасних цифрових викликів.

Виклад основного матеріалу досліджень. Формування облікової політики у сфері кібербезпеки підприємства є складним багаторівневим процесом, що передбачає поєднання традиційних підходів до організації бухгалтерського обліку з сучасними вимогами захисту інформаційних ресурсів. В умовах цифровізації господарської діяльності облікова система стає не лише інструментом відображення фінансово-господарських операцій, а й важливим елементом інформаційної безпеки підприємства [1].

Кіберзагрози, що виникають у процесі використання інформаційних систем, можуть призводити до спотворення облікових даних, втрати інформації, порушення безперервності бізнес-процесів і зниження довіри до фінансової звітності. У зв'язку з цим облікова політика повинна включати положення, спрямовані на ідентифікацію, оцінювання та мінімізацію таких ризиків [5].

Формування облікової політики у сфері кібербезпеки доцільно розглядати як системний процес, який охоплює кілька взаємопов'язаних етапів. На першому етапі здійснюється ідентифікація кіберризиків, що впливають на облікову систему підприємства. До них належать несанкціонований доступ до облікових баз даних, втручання у програмне забезпечення, витік конфіденційної інформації, а також технічні збої та кібератаки.

Наступний етап передбачає оцінювання рівня впливу зазначених ризиків на достовірність облікової інформації та фінансову звітність. Це дає змогу визначити пріоритетні напрями захисту та сформувані відповідні заходи реагування. Оцінювання може здійснюватися з використанням якісних і кількісних методів, що враховують імовірність настання ризику та масштаб можливих втрат.

Важливим складником є розробка організаційно-методичних положень облікової політики, які регламентують порядок ведення обліку в умовах кіберзагроз. До таких положень доцільно віднести:

- визначення відповідальних осіб за забезпечення кібербезпеки облікових процесів;
- встановлення процедур доступу до облікових систем і розмежування прав користувачів;
- регламентацію використання програмного забезпечення та електронного документообігу;
- запровадження процедур резервного копіювання та відновлення даних;
- контроль за достовірністю та цілісністю інформації.

Особливого значення набуває інтеграція облікової політики з системою внутрішнього контролю підприємства. Внутрішній контроль у цьому контексті спрямований на попередження кіберінцидентів, своєчасне виявлення відхилень та забезпечення достовірності облікових даних. Застосування контрольних процедур, таких як аудит доступу, перевірка логів операцій, тестування інформаційних систем, сприяє підвищенню рівня захищеності облікової інформації.

Крім того, формування облікової політики у сфері кібербезпеки передбачає використання сучасних цифрових інструментів. До них належать системи шифрування даних, багатофакторна автентифікація, технології блокчейн, а також рішення на основі аналітики великих даних. Їх застосування дозволяє не лише захищати інформацію, а й підвищувати ефективність облікових процесів.

Важливою складовою є також документальне оформлення облікової політики з урахуванням аспектів кібербезпеки. Відповідні положення повинні бути відображені у наказі про облікову політику підприємства, внутрішніх регламентах та інструкціях, що забезпечує їх обов'язковість і контрольованість виконання.

Отже, формування облікової політики у сфері кібербезпеки підприємства є необхідною умовою забезпечення достовірності облікової інформації та підвищення рівня економічної безпеки. Реалізація комплексного підходу до управління кіберризиками сприяє адаптації підприємства до сучасних цифрових викликів і забезпечує ефективне функціонування його облікової системи.

Висновки. У дослідженні обґрунтовано необхідність інтеграції аспектів кібербезпеки в облікову політику підприємства в умовах цифровізації. Визначено, що ефективна облікова політика має враховувати кіберризики, забезпечувати захист облікової інформації та підтримувати її достовірність. Запропоновано

розглядати облікову політику у сфері кібербезпеки як складову системи економічної безпеки підприємства, що включає організаційні, методичні та контрольні заходи. Підкреслено важливість використання сучасних цифрових інструментів захисту та їх закріплення у внутрішніх регламентах. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку методів оцінювання рівня кіберзахищеності облікових систем та підвищення ефективності реалізації облікової політики.

Список використаних джерел

1. Мороз Ю. Ю., Цаль-Цалко Ю. С. Облікова політика підприємства та її кібербезпека. *Облік, аналіз і контроль в умовах сучасних концепцій управління економічним потенціалом і ринковою вартістю підприємства*: збірник наукових праць, том IV, частина I, Житомир: ПП «Рута», 2017. С. 8-11. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/7427/1/OAIKVUSK_2017_4-1_8-11.PDF
2. Вітер С. А. Світличин І. І. Захист облікової інформації та кібербезпека підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. С. 497–502. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/80.pdf
3. Шевчук О. Організація обліку та кібербезпеки електронних трансакцій підприємства. *Економічний аналіз*. 2024. Том 34. № 3. С. 403-416. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.403>
4. Цегельник Н. І., Гайдучок Т. С. Електронне діловодство та облік в умовах кіберзагроз: проблеми захисту інформації. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2025. № 20. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-20-09-02>
5. Tsehelnik N. Cyber Risks in Accounting and Auditing Systems: Assessing the Impact on Economic Security and Justifying Mitigation Mechanisms. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*. 2026. № 23. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2026-23-09-02>

Маргарита САМКО,
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Левченко О.Ф.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ: ПОЄДНАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ТА НЕФІНАНСОВОГО ВПЛИВУ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та посилення вимог до сталого розвитку традиційна фінансова звітність перестає бути єдиним і достатнім джерелом інформації для стейкхолдерів. Чистий прибуток та показники рентабельності не відображають реальної вартості інтелектуального капіталу, репутаційних активів та екологічного впливу компанії. Виникає необхідність впровадження інтегрованої звітності (Integrated Reporting - IR), яка дозволяє об'єднати фінансову інформацію з даними про стратегію, корпоративне управління та соціально-екологічну відповідальність у єдиному контексті створення вартості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепція інтегрованої звітності базується на принципі шести капіталів, які підприємство використовує та трансформує у своїй діяльності: фінансовий, виробничий, інтелектуальний, людський, соціально-репутаційний та природний [1, с. 116].

Методологія побудови інтегрованої звітності на вітчизняних підприємствах має включати такі ключові елементи [4, с. 63]:

1. Стратегічний фокус та орієнтація на майбутнє. На відміну від ретроспективного характеру балансу, інтегрований звіт описує спроможність компанії створювати вартість у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі.

2. Зв'язність інформації. Це головна перевага IR. Звіт показує, як, наприклад, інвестиції в навчання персоналу (людський капітал) призводять до розробки нових технологій (інтелектуальний капітал), що в результаті підвищує прибутковість (фінансовий капітал).

3. Матеріальність (суттєвість). Організація повинна розкривати інформацію лише про ті фактори, які суттєво впливають на її здатність створювати вартість.

Порівняння класичного та інтегрованого підходів наведено у таблиці 1.

Порівняльна характеристика традиційної та інтегрованої звітності

Ознака порівняння	Традиційна фінансова звітність	Інтегрована звітність (IR)
Фокус	Минулі фінансові результати	Стратегія та майбутня вартість
Основний зміст	Фінансовий капітал	Взаємодія 6-ти капіталів
Користувачі	Переважно акціонери та банки	Широке коло стейкгоल्дерів
Часовий горизонт	Короткостроковий (рік/квартал)	Довгострокова перспектива
Стандарт	НП(С)БО / МСФЗ	Міжнародна концепція IR (IIRC)

Впровадження інтегрованої звітності в Україні, особливо для великих агрохолдингів та банківських установ, дозволяє значно підвищити інвестиційну привабливість. Зокрема, розкриття інформації про природний капітал (стан ґрунтів, використання водних ресурсів) у поєднанні з фінансовими результатами дає інвесторам впевненість у довгостроковій стійкості бізнесу.

Цифровізація цього процесу через формат XBRL дозволяє автоматизувати збір нефінансових даних та забезпечити їх порівнюваність на міжнародному рівні.

Висновки. Інтегрована звітність є логічним етапом еволюції корпоративного обліку. Вона перетворює звітність із технічного документа на інструмент стратегічного діалогу з суспільством та інвесторами. Перехід до інтегрованого мислення дозволяє менеджменту краще розуміти взаємозв'язки між різними ресурсами компанії, що є запорукою успішного розвитку в економіці знань та сталого фінансування.

Список використаних джерел

1. Безверхий К. В. Генезис та еволюція інтегрованої звітності в контексті сталого розвитку підприємств. Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 2 (108). С. 115–123.

2. Жук В. М. Інтегрована звітність: теорія, методологія та практика впровадження в аграрному секторі економіки : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2024. 320 с.

3. Коцупатрий М. М., Шарко В. В. Особливості формування інтегрованої звітності аграрними підприємствами: теоретико-методичний аспект. Облік і фінанси. 2023. № 3 (101). С. 24–31.

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 14.03.2026).

Аріна ТУЖИЦЬКА,
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Левченко О.Ф.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ АКТИВІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. Сучасна парадигма функціонування вітчизняних підприємств характеризується високим рівнем невизначеності, зумовленим дією обставин непереборної сили (форс-мажору). Військові дії, руйнування інфраструктури, релокація бізнесу та розрив логістичних ланцюгів ставлять перед системою бухгалтерського обліку складні завдання: від забезпечення збереження активів до коректного відображення збитків у звітності. Проблема полягає у відсутності єдиного алгоритму документування втрат у зоні бойових дій та розбіжностях між національними ПСБО та МСФЗ щодо оцінки активів, які тимчасово не контролюються власником.

Виклад основного матеріалу. Трансформація системи організації обліку в умовах форс-мажору (зокрема, воєнної агресії) вимагає від суб'єктів господарювання переходу від статичних моделей реєстрації фактів господарського життя до динамічного управління ризиками. Основним викликом є розрив між фактичною наявністю активів та можливістю їх документального підтвердження [1, с. 88].

Згідно з чинним законодавством України (Наказ МФУ №879), проведення інвентаризації є обов'язковим у разі настання форс-мажорних обставин. Проте специфіка сучасного періоду полягає у неможливості фізичного доступу до об'єктів на тимчасово окупованих територіях або в зонах активних бойових дій. У таких кейсах організація обліку має базуватися на принципі дистанційного моніторингу та оперативного документування.

Матриця облікових дій залежно від ступеня впливу форс-мажору наведена в таблиці 1.

Матриця облікових дій залежно від ступеня впливу форс-мажору

Ступінь впливу	Організаційний захід	Обліковий наслідок
Повне руйнування	Акт візуального огляду, фото/відеофіксація, витяг з ЄРДР	Списання на витрати періоду (субрахунок 947)
Втрата контролю (ТОТ)	Наказ про призупинення експлуатації, переведення на окремий субрахунок	Знецінення активу, перекласифікація у сумнівні активи
Релокація активів	Складання актів внутрішнього переміщення, зміна матеріально-відповідальних осіб	Зміна аналітичних розрізів обліку, уточнення інвентарних номерів

Важливим аспектом дослідження є порівняння національних методик обліку з міжнародною практикою, оскільки саме гармонізація цих підходів дозволяє підприємствам розраховувати на міжнародну фінансову допомогу та репарації. В основі вітчизняного обліку лежить суворе дотримання первинного документування та наказів контролюючих органів, тоді як зарубіжний досвід базується на концепції пріоритету сутності над формою та оцінці активів через призму їхньої здатності генерувати майбутні економічні вигоди в умовах невизначеності. Систематизацію цих підходів представлено в таблиці 2.

Порівняльний аналіз підходів до обліку активів за форс-мажорних обставин [2, с. 113]

Елемент порівняння	Вітчизняна практика (ПСБО)	Зарубіжний досвід (МСФЗ)
Визнання активу	Актив залишається на балансі до підтвердження факту знищення (акт інвентаризації).	Актив списується або знецінюється, якщо контроль над ним втрачено (IAS 36).
Оцінка збитків	На основі балансової вартості або акта оцінки сертифікованого експерта.	Пріоритет надається справедливій вартості та моделі очікуваних кредитних збитків (IFRS 9).
Документування	Обов'язковий сертифікат ТПП про настання форс-мажорних обставин.	Достатньо професійного судження та незалежних аудиторських доказів.

Дані таблиці свідчать про те, що ключова відмінність полягає у моменті визнання збитків. Якщо вітчизняні стандарти (ПСБО) вимагають обов'язкового підтвердження факту втрати активу через акт інвентаризації, що часто є неможливим у зоні бойових дій, то МСФЗ дозволяють використовувати модель очікуваних кредитних збитків та професійне судження для своєчасного відображення знецінення. Такий підхід забезпечує більшу прозорість звітності для

зовнішніх користувачів, проте потребує від бухгалтера високої кваліфікації у питаннях фінансового моделювання та оцінки ризиків.

Важливим аспектом є облік зобов'язань. Форс-мажор не звільняє від виконання зобов'язання взагалі, а лише від відповідальності за невиконання (штрафів, пені) у період дії таких обставин. В обліку це вимагає перегляду класифікації заборгованості: переведення її з поточної до сумнівної або безнадійної.

За даними вибіркового дослідження релокованих підприємств у 2024 році, структура активів зазнала суттєвих трансформацій:

- частка необоротних активів, що потребують тестування на знецінення, зросла на 45% порівняно з довоєнним періодом;

- витрати на цифровізацію обліку (хмарні сервіси) зросли в середньому на 30%, що дозволило зберегти 98% первинної документації в електронному вигляді.

Висновки. Підсумовуючи проведені дослідження, можна констатувати, що ефективна організація бухгалтерського обліку в умовах дії обставин непереборної сили потребує комплексного перегляду підходів до управління активами та зобов'язаннями підприємства. Ключовим пріоритетом стає активне використання механізмів резервування, зокрема створення резервів сумнівних боргів та цільових забезпечень під майбутні витрати на відновлення зруйнованої інфраструктури, що дозволяє реалістично оцінити фінансовий стан суб'єкта господарювання. Важливою умовою виживання облікової системи в кризових параметрах є її повна діджиталізація через впровадження хмарних технологій та електронного документообігу, що мінімізує ризики фізичної втрати реєстрів. Водночас стратегічне значення має гармонізація вітчизняних методик оцінки збитків із вимогами МСФЗ, оскільки це є необхідною передумовою для залучення міжнародних інвестицій та отримання репарацій у майбутньому. Зрештою, зарубіжний досвід переконливо доводить, що в умовах динамічної нестабільності висока гнучкість облікової політики та застосування професійного судження бухгалтера виявляються значно ефективнішими інструментами, ніж жорстка нормативна регламентація.

Список використаних джерел

1. Захарченко Н. В. Форс-мажор як чинник трансформації облікової політики підприємства: прикладні аспекти. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* 2024. № 2 (108). С. 88–95.

2. Ковальчук Т. А. Організація бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану: проблеми та перспективи діджиталізації. *Фінанси, облік, аудит*. 2024. № 1 (33). С. 112–119.

3. Петренко В. М., Сидоренко О. І. Особливості оцінки та обліку необоротних активів на деокупованих територіях. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 19.03.2026).

4. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з питань бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 10 січ. 2024 р. № 15. *Офіційний вісник України*. 2024. № 12. С. 45–48.

5. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо фіксації збитків, завданих активам підприємств внаслідок збройної агресії : Наказ Міністерства економіки України від 15 лист. 2023 р. № 17312. *Урядовий кур'єр*. 2023. № 234.

Тетяна ЧЕРЕВИЧНА,
здобувач освіти 3 курсу агрономічного відділення,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Новочорторийський технологічно-економічний фаховий коледж
Керівник – Вітюк С.М.,
спеціаліст другої категорії, викладач

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Активна цифрова трансформація охоплює всі сфери діяльності підприємств. Впровадження інформаційних технологій змінює підходи до управління підприємством, підвищує вимоги до якості, швидкості та достовірності облікової інформації. У цих умовах бухгалтерський облік та аудит виступають як інструменти фіксації господарських операцій та як ключові елементи інформаційного забезпечення управління.

Цифровізація бухгалтерського обліку та аудиту передбачає використання сучасних технологій для автоматизації процесів збору, обробки та аналізу фінансових даних. Це дозволяє значно підвищити ефективність діяльності підприємств, скоротити витрати часу та мінімізувати людський фактор [1]. Водночас цифровізація породжує нові виклики, пов'язані з необхідністю адаптації облікових систем, підвищенням рівня кваліфікації персоналу, забезпеченням кібербезпеки та вдосконаленням нормативного регулювання. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває дослідження сучасного стану та перспектив розвитку цифровізації бухгалтерського обліку та аудиту [2].

Однією з найважливіших складових цифровізації є впровадження електронного документообігу. Перехід від паперових носіїв до електронних документів забезпечує оперативність обробки інформації, зменшує витрати на зберігання документів і підвищує ефективність взаємодії між контрагентами. Крім того, електронні документи мають юридичну силу за умови використання електронного цифрового підпису, що сприяє розвитку електронного бізнесу. Цифровізація охоплює автоматизацію первинного обліку, ведення реєстрів, складання фінансової звітності та здійснення аналітичних процедур. Використання спеціалізованих програмних продуктів дозволяє значно підвищити точність облікових даних і зменшити ризик помилок [4].

Найпоширенішими програмами є:

- BAS Бухгалтерія - повнофункціональна система для ведення бухгалтерського та податкового обліку, формування фінансової звітності, обліку запасів, зарплати та виробництва;
- MASTER:Бухгалтерія - українська ERP-система з модульною структурою, що підходить для середнього та великого бізнесу, підтримує електронний документообіг і звітність;
- Дебет Плюс - універсальна бухгалтерська програма для підприємств різного масштабу з можливістю ведення фінансового, податкового та управлінського обліку;
- ISpro (IC-ПРО) - потужна система для автоматизації обліку на підприємствах і в бюджетних установах;
- М.Е.Дос - одна з найпопулярніших програм для електронної звітності та обміну документами;
- СОТА - онлайн-версія М.Е.Дос для подання звітності та роботи з податковими документами;
- iFin - сервіс для подання звітності в податкову для ФОП і підприємств;
- Арт-Звіт Pro - програма для формування та подання електронної звітності.

Важливу роль у цифровізації відіграють хмарні технології. Використання хмарних сервісів дозволяє підприємствам зберігати облікові дані на віддалених серверах, забезпечуючи доступ до них у будь-який час і з будь-якого місця. Це особливо актуально в умовах дистанційної роботи та глобалізації бізнесу. Хмарні технології також сприяють зниженню витрат на обслуговування ІТ-інфраструктури та підвищують рівень захисту інформації.

Онлайн-бухгалтерії (хмарні сервіси):

- Dilovod - онлайн-сервіс для ФОП і підприємств: облік, документообіг, звітність, CRM;

- SMARTFIN.UA - хмарна бухгалтерія з функціями розрахунку зарплати, податків і подання звітності;

- Bookkeeper - онлайн-платформа для ведення обліку, складання та подання звітності для ФОП і підприємств;

- Облік SaaS - хмарна система для бухгалтерського обліку підприємств різних галузей;

- Vimr - хмарна програма для управлінського та бухгалтерського обліку, орієнтована на малий і середній бізнес.

Окремої уваги заслуговує використання технологій великих даних (Big Data) та штучного інтелекту. Завдяки цим технологіям підприємства можуть обробляти значні обсяги інформації, здійснювати глибокий аналіз фінансових показників і прогнозувати майбутні результати діяльності. Це підвищує якість управлінських рішень та дозволяє оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища [2].

Цифровізація суттєво впливає і на аудиторську діяльність. Сучасний аудит переходить від традиційних методів перевірки до використання цифрових інструментів аналізу даних. Зокрема, застосування спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє аудиторам перевіряти не вибіркові дані, а повні масиви інформації, що значно підвищує достовірність результатів аудиту [5].

Крім того, розвиток інформаційних технологій сприяє впровадженню концепції безперервного аудиту. Це означає, що перевірка фінансової інформації здійснюється не періодично, а в режимі реального часу. Такий підхід дозволяє своєчасно виявляти помилки та порушення, зменшувати ризики шахрайства та підвищувати рівень фінансової дисципліни на підприємстві [3].

Разом із численними перевагами цифровізація створює низку проблем. Однією з основних є недостатній рівень цифрових компетенцій у фахівців бухгалтерської та аудиторської сфери. Сучасний бухгалтер повинен володіти навичками роботи з інформаційними системами, аналізу даних та кібербезпеки, що потребує постійного підвищення кваліфікації. Не менш важливою є проблема інформаційної безпеки. Зростання обсягів електронних даних та їх передача через мережу Інтернет підвищують ризик кіберзагроз, таких як несанкціонований доступ, витік інформації або її спотворення. У зв'язку з цим підприємства повинні впроваджувати сучасні системи захисту інформації та забезпечувати контроль доступу до облікових даних. Ще одним важливим аспектом є недосконалість

нормативно-правового забезпечення цифровізації. Законодавство часто не встигає за темпами розвитку технологій, що створює труднощі у застосуванні нових інструментів обліку та аудиту. Зокрема, потребують вдосконалення питання електронного документообігу, використання цифрових підписів та зберігання електронних даних [4]. Водночас цифровізація відкриває значні перспективи для розвитку обліку та аудиту. Автоматизація операцій дозволяє зменшити навантаження на персонал і підвищити ефективність роботи. У результаті бухгалтери та аудиторі можуть більше уваги приділяти аналітичній та консультаційній діяльності, що підвищує їх роль у системі управління підприємством.

Цифровізація бухгалтерського обліку та аудиту є складним і багатогранним процесом, який потребує комплексного підходу та врахування як технологічних, так і організаційних аспектів.

Висновки. Цифровізація бухгалтерського обліку та аудиту є важливим напрямом розвитку сучасної економіки. Вона сприяє підвищенню ефективності облікових процесів, покращенню якості облікової інформації та розширенню можливостей аналізу підприємства. Разом із тим цифрова трансформація супроводжується рядом викликів, серед яких ключовими є необхідність підвищення кваліфікації фахівців, забезпечення кібербезпеки та вдосконалення нормативно-правового регулювання. У перспективі цифровізація сприятиме подальшій автоматизації обліку, розвитку інтелектуальних систем аналізу даних та впровадженню безперервного аудиту. Це дозволить підприємствам підвищити конкурентоспроможність, ефективність управління та рівень фінансової прозорості.

Таким чином, успішна адаптація до умов цифрової економіки є необхідною умовою стабільного розвитку підприємств і потребує постійного вдосконалення системи бухгалтерського обліку та аудиту.

Список використаних джерел

1. Соколенко Л. Ф. Розвиток процесів цифровізації як передумова трансформації бухгалтерського обліку.
2. Приймак Н. Адаптація обліку та аудиту до викликів цифрової економіки.
3. Артюх О. В., Колосов А. С. Вплив цифровізації на бухгалтерський облік: виклики та перспективи.
4. Орлов І. Організація бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки.
5. Ахмед Е. Р. Вплив цифрових процедур на аудит та оподаткування.

СЕКЦІЯ 5 МАРКЕТИНГ, МЕНЕДЖМЕНТ, ТУРИЗМ

*Наталія ЗАЯЦЬ,
здобувачка освіти 2 курсу,
спеціальності 075 "Маркетинг",
Тернопільський фаховий коледж
харчових технологій і торгівлі
Науковий керівник – Сукач Г.І.,
спеціаліст першої категорії*

МАРКЕТИНГ У ПІДПРИЄМНИЦТВІ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Станом на 2026 рік маркетинг виступає не просто функціональною складовою підприємницької діяльності, а стратегічним фундаментом та інструментом формування економічної стійкості бізнесу. Українська економіка продовжує функціонувати в умовах безпрецедентних воєнних викликів, структурної перебудови та активної фази євроінтеграції. Після глибокого падіння у 2022 році та відновлювальної динаміки у 2023–2025 роках, коли щорічні темпи зростання ВВП коливалися в межах 3–5 %, економіка демонструє поступову стабілізацію та адаптацію до нових реалій. Інфляція у 2025 році знизилася до однозначних показників, що сприяло частковому відновленню купівельної спроможності населення. Водночас рівень доходів залишається диференційованим, а сповча поведінка - обережною, раціональною та надзвичайно вибагливою до етичності брендів. У таких умовах саме маркетинг забезпечує гнучку адаптацію підприємств до нової моделі економічного розвитку, де клієнтоцентричність стає питанням виживання. [2]

Кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва в Україні у 2026 році перевищує 2 млн, при цьому понад 60 % з них функціонують у сфері торгівлі, послуг та переробної промисловості. Конкурентне середовище є гранично насиченим, а бар'єри входу на ринок у багатьох галузях суттєво знижені завдяки хмарним технологіям та доступним цифровим інструментам. Це обумовлює критичну необхідність формування чіткої маркетингової стратегії, яка базується на глибокому аналізі великих даних (Big Data), сегментації цільової аудиторії за психографічними ознаками, ретельному моніторингу конкурентів та

прогнозуванні ринкових трендів. Без системного маркетингового планування та чіткого позиціонування бізнес втрачає позиції навіть за наявності якісного продукту, оскільки боротьба за увагу споживача переходить у площину персоналізованих сенсів. [3]

Однією з ключових тенденцій 2026 року є тотальна домінація цифрової економіки. Частка електронної комерції у структурі роздрібного товарообігу перевищила 20 %, а у мегаполісах цей показник сягає 35-40 %. Споживачі остаточно перейшли до моделі «mobile-first», використовуючи мобільні додатки, маркетплейси, соціальні мережі та месенджери як основні точки дотику з брендом. За оцінками ринку, понад 75 % підприємств малого бізнесу використовують складні канали digital-просування. Витрати на онлайн-рекламу демонструють стабільне зростання, а найбільш ефективними інструментами залишаються автоматизована таргетована реклама, короткий відеоконтент (Reels, TikTok) та інфлюенс-маркетинг, що базується на мікроспільнотах. Цифровізація маркетингу перестала бути перевагою, перетворившись на базову гігієнічну умову конкурентоспроможності будь-якого підприємства. [4]

Суттєво змінилася і психологічна структура споживчого попиту. У 2026 році споживач орієнтується не лише на ціну, а й на ціннісний капітал продукту, його соціальну вагу та екологічний слід. Близько двох третин покупців свідомо обирають товари українського походження, звертають увагу на підтримку виробником Сил оборони України, участь у соціальних ініціативах та прозорість бізнес-процесів. Це стимулює бурхливий розвиток концепції соціально відповідального маркетингу (Cause-Related Marketing). Підприємства активно комунікують свою роль у відбудові країни, звітують про благодійні проекти та впроваджують програми інклюзивності. Такий підхід формує стійкий емоційний зв'язок із клієнтом, перетворюючи його з разового покупця на лояльного адвоката бренду. [1]

В умовах ризиків та економічної турбулентності особливого значення набуває динамічна цінова політика. Підприємці відходять від статичних прайс-листів на користь гнучких моделей ціноутворення, диференціації асортиментних портфелів та багаторівневих програм лояльності, що працюють на утримання клієнта (Retention). Активно впроваджуються аналітичні інструменти предиктивного прогнозування попиту, що дозволяє бізнесу оптимізувати складські запаси та суттєво зменшити операційні витрати. Маркетинг дедалі тісніше інтегрується з фінансовим менеджментом: маркетингові показники, такі як вартість залучення клієнта (CAC) та його життєва цінність (LTV), стають

ключовими для оцінки загальної рентабельності та інвестиційної привабливості бізнесу.

Стратегічно важливим напрямом є розвиток експортно орієнтованого маркетингу. У 2026 році, завдяки гармонізації законодавства з нормами ЄС, частка українських МСБ, що виходять на європейські ринки, демонструє стрімке зростання. Це вимагає від підприємців глибокої адаптації маркетингових стратегій до міжнародних стандартів якості, сертифікації продукції та активного просування бренду «Made in Ukraine» як символу надійності, креативності та стійкості. Використання глобальних цифрових платформ (Amazon, Etsy, eBay) спрощує доступ до іноземних споживачів, проте системні маркетингові дослідження локальних ринків ЄС стають критичною умовою успішної зовнішньоекономічної експансії. [5]

Окремої аналітичної уваги потребує інноваційно-технологічний аспект маркетингу. У 2026 році українські підприємства масово впроваджують екосистеми автоматизації: CRM-системи нового покоління, інструменти штучного інтелекту для генерації контенту та персоналізації клієнтського досвіду. Використання алгоритмів машинного навчання для аналізу поведінкових патернів дозволяє бізнесу діяти на випередження, пропонуючи клієнту товар саме в той момент, коли виникає потреба. Таким чином, маркетинг остаточно інтегрується з інноваційною політикою підприємства, стаючи головним драйвером його технологічного оновлення.[1]

Отже, маркетинг у підприємницькому середовищі України 2026 року - це комплексний інтелектуальний механізм, що забезпечує не лише збут, а й життєздатність бізнесу в глобальному масштабі. Його роль трансформувалася від простої реклами до формування гнучких стратегій виживання та розвитку, ефективного використання High-Tech інструментів та побудови глибокої довіри між бізнесом і суспільством. Саме через системне застосування сучасного інструментарію маркетингу українські підприємства отримують унікальну можливість не лише адаптуватися до воєнних та післявоєнних викликів, а й стати архітекторами нової, високотехнологічної та соціально відповідальної моделі економіки України.

Список використаних джерел

1. Єлістратов Д. О. *Маркетинг та його місце в розвитку підприємства* // Вісник Університету «Україна», № 13 (40), 2025. Аналіз функцій маркетингу та його впливу на конкурентоспроможність підприємств.

2. Хархаліс Т. С. *Аналіз маркетингових стратегій та трендів у публікаціях цифрового контенту* // SEMI: Випуск 9, № 2, 2025. Розгляд цифрового маркетингу для B2B і B2C підприємств.

3. Шипуліна Ю. С., Коломієць А. О. *Вплив таргетованої реклами на поведінку споживачів в Instagram* // Маркетинг і цифрові технології, 2025 (online). Дослідження впливу digital-комунікацій на рішення покупців.

4. *Огляд ринку маркетингових сервісів в Україні: підсумки 2025 та прогноз на 2026* Ukrainian Marketing Agency Report, 26.12.2025. Оцінка розмірів ринку маркетингових комунікацій, трендів та прогнозів росту на 2026 р.

5. *Огляд ринку маркетингових сервісів в Україні: підсумки 2025 та прогноз на 2026* публікація на Detector Media, 02.01.2026. Дані про зростання сегментів trade marketing, loyalty marketing та івент-маркетингу.

Діна КИШКО,
здобувач освіти 3-го курсу економічного відділення,
спеціальність «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Ольшанська О. М.,*
викладач спеціальних економічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ТікТок ЯК ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ СЕРЕД МОЛОДІЖНОЇ АУДИТОРІЇ

Анотація. Досліджено ефективність використання платформи ТікТок як інструменту маркетингових комунікацій для просування товарів серед молодіжної аудиторії. Проаналізовано особливості платформи, поведінку користувачів віком 16–30 років та рекламні можливості ТікТок. Визначено переваги й обмеження платформи та обґрунтовано доцільність її використання в digital-маркетингу.

Ключові слова: ТікТок, digital-маркетинг, молодіжна аудиторія, соціальні мережі, просування товарів.

Вступ. Цифрові технології суттєво змінили підходи до маркетингових комунікацій. Соціальні мережі стали основним каналом взаємодії між брендами та споживачами. Особливе місце займає ТікТок, який демонструє швидке зростання аудиторії та високий рівень залученості.

Молодь є найбільш активним сегментом цифрового середовища, що обумовлює актуальність дослідження ТікТок як інструменту просування товарів.

Метою статті є аналіз ефективності TikTok у маркетингових комунікаціях серед молодіжної аудиторії.

Соціальні мережі як інструмент маркетингу

Соціальні мережі виконують комплексні функції у маркетингу:

- Комунікаційна - забезпечують двосторонній зв'язок із клієнтами
- Формування лояльності - створюють емоційний зв'язок із брендом
- Інтерактивна взаємодія - залучають користувачів до створення контенту
- Брендинг - формують імідж та позиціонування компанії

TikTok поєднує ці функції завдяки креативному та нативному формату контенту.

Особливості TikTok як маркетингової платформи

Основні характеристики TikTok:

- Алгоритмічна стрічка рекомендацій - забезпечує велике органічне охоплення
- Короткий відеоформат (15–60 с) - відповідає швидкому сприйняттю інформації
- Вірусне поширення контенту - дозволяє швидко масштабувати рекламу
- Орієнтація на тренди - підвищує впізнаваність бренду
- Інструменти креативу - спрощують створення контенту
- Високий рівень залученості - сприяє ефективній взаємодії

Рекламні формати TikTok

Платформа пропонує такі інструменти:

- In-Feed Ads - нативна реклама у стрічці
- Top View - максимальне охоплення при відкритті додатку
- Hashtag Challenge - стимулювання створення контенту користувачами
- Branded Effects - брендovanі фільтри та ефекти
- Інфлюенсер-маркетинг - просування через блогерів

Особливості молодіжної аудиторії

Аудиторія 16–30 років характеризується:

- високою цифровою активністю
- довірою до інфлюенсерів
- орієнтацією на відеоконтент
- чутливістю до автентичності бренду
- негативним ставленням до прямої реклами

Це зумовлює необхідність використання нативного та емоційного контенту.

Показники ефективності маркетингу в TikTok

Основні метрики:

- Охоплення (Reach) - кількість користувачів
- Залученість (Engagement Rate) - рівень взаємодії
- CTR - кількість переходів
- Конверсія - виконання цільових дій
- САС - вартість залучення клієнта

Найважливішим для TikTok є показник залученості, оскільки він впливає на поширення контенту.

Переваги та ризики TikTok

Переваги:

- вірусність контенту
- низький поріг входу
- креативність
- емоційний контакт з аудиторією

Ризики:

- нестабільність алгоритмів
- швидка зміна трендів
- репутаційні ризики
- залежність від креативу

Висновки

TikTok є ефективною платформою для просування товарів серед молоді завдяки високій залученості та алгоритмічному поширенню контенту. Платформа дозволяє створювати нативний і емоційний контент, що відповідає потребам молодіжної аудиторії.

Ефективність залежить від здатності бренду адаптуватися до трендів і створювати автентичний контент. TikTok доцільно розглядати як важливий інструмент digital-маркетингу.

Список використаних джерел

1. Корольова О. М. Цифровий маркетинг: теорія і практика. Київ: КНЕУ, 2023. 312 с.
2. Ковальчук В. П., Сидоренко І. М. Маркетингові комунікації у цифрову еру. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. 284 с.
3. Примак Т. О. Маркетинг: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2022. 328 с.
4. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Маркетинг: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 400 с.

5. Гаркавенко С. С. Маркетинг: підручник. 9-те вид., допов. Київ: Лібра, 2020. 720 с.
6. Ілляшенко С. М. Інноваційний маркетинг: підручник. Суми: Університетська книга, 2021. 368 с.
7. Окландер М. А., Жарська І. О. Цифровий маркетинг: теорія та практика. Одеса: Астропринт, 2022. 292 с.
8. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2021. 352 с.

Марія КРЮКОВА
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник: *Ганузек Л. М.*,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У основі маркетингу лежить дуже проста початкова ідея: виробляти те, що вимагає покупець, і що, в загальному випадку, зможе задовольнити його нужди, потреби і запити, і за тією ціною, яку він готовий при цьому заплатити. це втілюється у формулу – маркетинг є прагнення товаровиробника зробити з потенційного покупця свого клієнта. Маркетинг є ринковим поняттям і його функція полягає у розвитку взаємодії між виробником, продавцем, споживачем в певних ринкових умовах, що має на меті отримання прибутку кожним з його учасників.

Маркетинг, як невід'ємна категорія ринку, в узагальненому вигляді конкретизує реальну діяльність фірми по управлінню попитом на результати своєї діяльності. Це управління включає вивчення потреби різних категорій людей (суспільства) в продукції (послугах, що надаються), що випускається, і ряд заснованих на результатах аналізу маркетингових дій.

У ринковій економічній системі узгодження між попитом і пропозицією відбувається децентралізовано, на мікрорівні, а саме, на ринку, виходячи з того, яке положення фірма зайняла на ньому. На так званому ринку продавця попит перевищує пропозицію, формується дефіцит; покупці повинні докладати активні зусилля для того, щоб придбати бажаний товар; виробники стурбовані тільки

отриманням сировини і виробництвом товарів, вся продукція у них купується без проблем.

На ринку покупця, навпаки, пропозиція панує над попитом; покупці мають нагоду вибирати, і проблема для них полягає тільки в тому, можуть вони дозволити собі це споживання чи ні, чи задоволені вони якістю товару і послуги саме цього продавця або треба звернутися до іншого. Продавці, у свою чергу, повинні активно прагнути збути товар: дослідити характер попиту, виявити сегменти ринку, переконати покупця в переваги свого товару і добиватися диференціальних переваг в порівнянні з іншими продавцями, розширюючи диверсифікацію.

В основі формування ринкового попиту лежать рішення споживачів. Модель поведінки споживача будується за загальними правилами мікроекономічного моделювання і включає три основних елементи: мету, обмеження, вибір. Важливість досліджень мотивації і поведінки споживачів відома у всьому світі. Головна турбота і підприємців і маркетологів полягає в тому, щоб вплинути на цю саму поведінку. В результаті наука про споживача набуває першорядної ваги. Поведінка споживача направлена безпосередньо на здобуття, вжиток і розпорядження продуктами і послугами, включаючи процеси ухвалення рішень, які передують цим діям і слідує за ними.

Мета споживача полягає в отриманні якомога більшого задоволення від споживання певного набору благ, тобто в максимізації корисності. Обмеження – це всі обставини, які не дозволяють споживачу отримати все, що забажається, найважливішими з них є ціни товарів і послуг та дохід споживача. Вибір полягає у прийнятті та реалізації рішення щодо обсягу і структури споживчого набору за даних обмежень, який дозволив би максимізувати задоволення потреб.

Поведінкою споживача є поведінка особи, що вирішує проблему, купівлі товарів для задоволення особистих потреб. Змістовну основу поведінки споживачів складає процес прийняття рішень щодо купівлі та чинники, що його визначають. У цьому контексті доцільно розрізняти наступні поняття: кінцевий споживач і проміжний споживач, споживач і покупець. [2]

Кінцеві споживачі купують для власного споживання, а проміжні – для перепродажу чи здачі в оренду. Система чинників, що визначають поведінку цих груп споживачів є різною.

Споживач і покупець можуть бути однією особою, а можуть бути різними. Якщо покупець купує для себе, тоді ці поняття співпадають, а якщо купує для споживання іншими, то відрізняються. Отже, покупець, це особа яка купує товар, а

споживач, це особа яка його використовує. У сфері послуг поняття "покупець" і "споживач" співпадають, в цій сфері в якості поняття "споживач" нерідко використовують поняття "клієнт".

Чинники поведінки споживачів можна розділити на внутрішні і зовнішні. До зовнішніх відносяться ті, що формуються соціальним оточенням: культура, моральні цінності, демографічний стан, соціальний статус, референтні групи, сім'я тощо. До внутрішніх чинників ті, що властиві споживачеві як індивідууму: рівень доходів, сприйняття, навчання, пам'ять, мотиви, емоції, темперамент тощо. [1]

Вихідною точкою споживчої поведінки є життєвий стиль. Вважається, що кінцеві споживачі купують для того, щоб підтримати або поліпшити життєвий стиль. Процес прийняття рішень споживачем розглядається, як правило, у складі наступних етапів: усвідомлення споживачем наявності проблеми, інформаційний пошук, оцінка та вибір альтернатив купівлі, купівля, використання покупки та оцінка рішення.

Традиційно споживання розглядалася як спосіб задоволення базисних людських потреб за допомогою разового або тривалого споживання-знищення товарів. Так, споживаючи хліб, ви його знищуєте, споживаючи одяг, ви його зношуєте. Проте вивчення споживання привело ряд дослідників до висновку, що споживання стає для широких мас населення передусім виробництвом символів. Людина купує модний одяг, щоб всі бачили його сучасність, і уникає екстравагантної, щоб не уславитися диваком. Людина, споживаючи, прагне повідомити оточуючим інформацію про себе, таким способом він пише своєрідний текст.

У перші ж тижні введення воєнного стану, особливо в містах, наближених до зони бойових дій, підвищився попит споживачів на продовольчі товари першої необхідності, до яких слід віднести сіль, цукор, борошно, крупи, рослинні олії, консерви, тобто товари тривалого зберігання. Руйнування логістичної інфраструктури, розподільчих центрів, закриття продовольчих магазинів, небезпека наближення фронту і можлива окупація, міграція мільйонів українців за кордон, призвели до спорожнілих полиць в діючих торговельних підприємствах. Серед непродовольчих товарів підвищеним попитом відзначались такі товари як пальне, сірники, свічки, окремі підгрупи засобів гігієни та інші.

З початком повномасштабної війни змінилось відношення споживачів до брендів, а традиційні підходи до маркетингу та реклами втратили свій сенс. [9] Скорочення кількості споживачів, обумовлене міграційними процесами, зниженням рівня доходів, втратою роботи та низкою інших факторів, призводить

до необхідності посилення конкурентної боротьби за споживача, а тому важливим шляхом утримання споживача залишається додаткова цінність бренду та її підвищення. [2]

Дослідження показали, що важливою стратегією, якої дотримуються українці в цих умовах, є стратегія купівлі тих самих брендів, але при цьому зменшуючи обсяг. Основною відмінністю є перехід українських споживачів на більш дешеві торгові марки.

Споживачі віддають перевагу дешевшим брендам або товарам-замінникам (36%), а розвиток споживацького патріотизму також вплинув на вибір бренду. Так, при виборі серед звичних та нових брендів, споживачі надають суттєву перевагу саме українським виробникам, взагалі або частково відмовляючись від купівлі продукції брендів, які мають бізнес у росії (60% респондентів). [4]

Закономірно виникає питання чи потрібен українському споживачеві бренд у воєнний час. Враховуючи вищевикладене, відповідь на це питання, однозначно, є позитивною, але фахівці наголошують на тому, що виникає необхідність робити бренд людянішим та відкритішим, тобто підприємство має змінити фокус зі споживача на людину. Однак слід зазначити, що в умовах сьогодення спостерігається підтримка споживачами локального бренду на тлі загальної тенденції зміни в бік зменшення лояльності до брендів.

Бізнес при виборі маркетингової стратегії повинен враховувати всі ці зміни й докладати зусиль до створення щирої та відповідальної комунікації, в якій головна роль відводиться саме загальнолюдським цінностям. Бізнесу дуже важливо мати розуміння, що саме відбувається в цей важкий воєнний час з різними верствами населення для формування актуальної та ефективної взаємодії зі своїми клієнтами. [4]

Таким чином, підприємство будь якої галузі та сфери має не тільки спрямовувати свою діяльність на прибутковість, але й формувати та здійснювати соціально відповідальну політику, що є особливо важливим чинником успішності в умовах воєнного часу.

Отже, на тлі повномасштабної війни в Україні спостерігаються стійка тенденція суттєвої зміни поведінки та купівельних пріоритетів українських споживачів, що бізнес, відповідно, має враховувати в своїй діяльності. Враховуючи вищевикладене, слід зазначити, що дана тема потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Єрмакова Я., Гафуров М., Брик В. Вижити й перемогти: як змінилася купівельна поведінка українців під час війни – дослідження RAU і NielsenIQ. URL: <https://usp-ltd.org/vyzhyty-j-peremohty-iaak-zminylasia-kupivelna-povedinka-ukraintsiv-pid-chas-vijny-doslidzhennia-rau-i-nielseniq/>
2. Косар Н., Мамчин М., Баран А. Дослідження зміни поведінки споживачів у сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2022. (45). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-68>
3. Крючко К. Маркетинг воєнного часу: як змінилася поведінка споживачів під час війни? Чи потрібний бренд у воєнний час? Як має змінитися підхід до маркетингу? дослідження Havas Village Ukraine. URL: <https://cases.media/article/marketing-voyennogo-chasu-doslidzhennya-havas-village-ukraine>
4. Мазана Т. В., Ткаченко В. П. Ринкова поведінка споживача та її вплив на результативність функціонування підприємства. Агросвіт. 2017. № 7. С. 38–41.
5. Ткалич М. Вісімнадцяте загальнонаціональне опитування: Психологічні маркери війни. URL: <http://ratinggroup.ua/>
6. Як змінилася споживча поведінка українців. URL: <https://dia.dp.gov.ua/yak-zminilasya-spozhyvcha-povedinka-ukra%D1%97nciv/>

Діана ЛІНІЙЧУК
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник: *Ганузек Л. М.*,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕМОЦІЙНОГО МАРКЕТИНГУ ПРИ ПОБУДОВІ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ

В умовах воєнного часу та соціальної нестабільності емоційний маркетинг набуває особливого значення і стає важливим інструментом формування та підтримки лояльності споживачів. Усвідомлення емоційних потреб аудиторії та відповідна адаптація маркетингових стратегій дають змогу підприємствам зберігати позитивний імідж і зміцнювати свої позиції на ринку.

Емоційний чинник має вагомий вплив на процес прийняття споживчих рішень, часто визначаючи вибір ще до його раціонального усвідомлення.

Дослідження американського інституту Gallup свідчить, що близько 70% рішень споживачів ґрунтуються саме на емоціях, тоді як лише 30% – на логічних та раціональних аргументах [1]. Це створює нові можливості для маркетологів щодо розроблення комунікаційних кампаній, які викликають емоційний відгук у споживачів, особливо в умовах воєнних викликів.

Воєнні події мають значний психологічний вплив на населення України. За результатами соціологічного дослідження «Емоційно-психологічний стан українців», проведеного Українським інститутом майбутнього спільно з New Image Marketing Group, більшість українців перебуває у стані емоційного виснаження та депресивних настроїв. На початку 2024 року домінуючими емоціями серед населення були тривога (57%), напружене очікування покращення ситуації (46%) та надія (41%) [2].

Українці вже значною мірою адаптувалися до нових реалій війни: початковий шок минув, а швидкі очікування завершення війни змінилися більш реалістичним сприйняттям ситуації. Водночас люди зберігають віру у перемогу, проте відчують значну втому. За таких умов брендам важливо створювати простий, зрозумілий і підтримуючий контент, поширювати позитивні історії та демонструвати щире емпатію до своєї аудиторії, проявляючи увагу до її емоційного стану та потреб [3].

Емоційний маркетинг у період війни потребує особливої обережності та делікатності. Під час побудови комунікації з цільовою аудиторією важливо діяти з повагою, відповідальністю та глибоким розумінням емоційного стану й потреб людей. Насамперед це має проявлятися у таких аспектах:

1. Підтримка та солідарність. Бренди можуть використовувати інструменти емоційного маркетингу для демонстрації підтримки військовим, постраждалим від війни та всім, хто потребує допомоги. Це може реалізовуватися через благодійні ініціативи, організацію зборів коштів, надання гуманітарної допомоги або моральну підтримку. Споживачам важливо розуміти, яку роль відіграють бренди, якими вони користуються, у наближенні перемоги. Згідно з результатами спільного дослідження Google та Kantar щодо сприйняття рекламного креативу в умовах війни, 23% респондентів зазначили, що деякі дії брендів під час воєнного стану викликають у них роздратування. Зокрема, негативно сприймається використання національної символіки у комерційних цілях, ігнорування реалій війни, а також спекуляції чи піар на воєнній тематиці. Крім того, 46% опитаних висловили негативне ставлення до використання російської мови в комунікаціях [4].

2. Чутливість до контексту. В умовах війни особливо важливо уникати маркетингових повідомлень, які можуть здатися недоречними або нечутливими до ситуації. Брендам необхідно ретельно добирати слова, образи та візуальні елементи, щоб не провокувати негативні асоціації чи емоції. Перед створенням рекламних матеріалів доцільно проаналізувати поточну ситуацію та емоційний стан суспільства, що передбачає проведення досліджень громадських настроїв. У кризові періоди люди менш схильні до експериментів і більше цінують стабільність та знайомі речі. Саме тому зростає популярність так званої *comfort food* – простої, зрозумілої та «затишної» їжі. У маркетингових комунікаціях доцільно робити акцент не стільки на креативності, скільки на практичній користі продукту чи послуги для споживача [3].

3. Підкреслення значення спільноти та національної єдності. Емоційний маркетинг може бути спрямований на посилення відчуття спільності, взаємної підтримки та єдності суспільства. Комунікаційні повідомлення, які наголошують на тому, що люди сильніші разом, здатні справляти значний емоційний вплив на аудиторію та сприяти консолідації суспільства в складний період.

4. Формування надії та оптимізму. Навіть у надзвичайно складних обставинах позитивні та надихаючі повідомлення мають важливе значення. У період війни люди відчують втому від постійної напруги та страху, тому часто позитивно реагують на контент, який викликає усмішку або допомагає відволіктися. У кризові часи суспільство стає більш консервативним, а накопичену напругу люди намагаються зменшити через гумор і творчість [3]. За результатами опитувань [4], гумористична реклама викликає негативну реакцію лише у 26% респондентів, тоді як 32% зазначають, що така рекламна активність їм подобається і вважається доречною.

Варто зазначити, що результативне використання емоційного підходу в маркетингу неможливе без залучення сучасних технологій, зокрема штучного інтелекту та нейромаркетингу, які дають змогу глибше досліджувати емоції та потреби цільової аудиторії. Компанії можуть застосовувати інструменти штучного інтелекту для аналізу інформації із соціальних мереж, відстеження змін у настроях споживачів та виявлення актуальних тенденцій у поведінці користувачів. На основі отриманих даних створюється персоналізований контент, який враховує індивідуальні емоційні особливості аудиторії. Крім того, системи генеративного штучного інтелекту здатні прогнозувати поведінку споживачів та передбачати їхню можливу реакцію на різні маркетингові стимули, що сприяє прийняттю

більш ефективних рішень щодо просування продукції та водночас дозволяє бренду демонструвати свою соціальну позицію.

Використання нейромаркетингових методів, зокрема тестування рекламних матеріалів за допомогою спеціального обладнання (айтрекінгу, електроенцефалографії тощо), дає змогу оцінити емоційну реакцію фокус-групи на зміст рекламного повідомлення та виявити можливі негативні тригери ще до запуску маркетингової кампанії. Дослідження емоційного сприйняття дизайну продукту та упаковки також допомагає визначити, які кольори, форми та інші елементи оформлення найбільш ефективно впливають на емоції споживачів і спонукають їх до здійснення покупки.

Отже, в умовах війни та соціальної нестабільності емоційний стан людей значно загострюється: більшість відчуває тривогу, невизначеність і страх за майбутнє. Це створює додаткові виклики для маркетологів, які мають бути максимально уважними до емоційних настроїв аудиторії. За таких обставин емоційний маркетинг стає одним із найефективніших інструментів просування товарів і послуг на ринку. Водночас компаніям не слід повністю уникати роботи з негативними емоціями, такими як страх або гнів, адже правильне їх використання може підсилити зміст комунікаційного повідомлення та підвищити ефективність рекламної кампанії. Комплексний підхід до врахування емоцій споживачів не лише сприяє зростанню продажів, але й допомагає формувати довготривалі довірчі відносини між брендом і його аудиторією.

Список використаних джерел:

1. Емоційно-психологічний стан українців: ключові результати соціологічного дослідження / Український інститут майбутнього та New Image Marketing Group, 2023. URL: <https://uifuture.org/publications/emocijno-psyhologichnyj-stan-ukrayincziv-klyuchovi-rezultaty-socziologichnogo-doslidzhennya/?fbclid=IwAR3Nafnbq0KSDiucvcFJj1VRb6FiKjsqd5kNXFjgfJA0xnBwzLHmFwrTNxY> (дата звернення: 09.05.2024).

2. Емоційний креатив брендів в умовах війни: дозволені та заборонені прийоми Жовтень, 2022. URL: https://www.restorator.ua/post/war_brand_emotions (дата звернення: 17.05.2024).

3. Сприйняття рекламного креативу під час війни: звіт за результатами дослідження Google та Kantar. Жовтень, 2022. URL: <https://services.google.com/fh/files/events/webinar.pdf> (дата звернення: 09.05.2024).

4. Customer Brand Preference and Decisions: Gallup's 70/30 Principle. September, 2022. URL: <https://www.gallup.com/workplace/398954/customer-brand-preference-decisions-gallup-principle.aspx> (available at: 09.05.2024).

*Анастасія СТЕПАНЧУК,
здобувач вищої освіти 4 курсу,
спеціальності 073 «Менеджмент»,
Державний університет «Житомирська політехніка»
Науковий керівник – Остапчук Т. П.,
доктор економічних наук, професор*

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КРОС-КУЛЬТУРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

У сучасних умовах глобалізації економічних процесів, цифровізації бізнесу та активного розвитку міжнародного співробітництва суттєво змінюються вимоги до професійної підготовки майбутніх фахівців. Сучасний ринок праці потребує не лише високого рівня професійних знань, але й здатності ефективно працювати у міжнародному середовищі, взаємодіяти з представниками різних культур та адаптувати управлінські підходи до умов культурного різноманіття. У зв'язку з цим особливого значення набуває розвиток компетентностей у сфері крос-культурного менеджменту, який виступає важливим елементом сучасної управлінської діяльності [4].

Крос-культурний менеджмент розглядається як напрям управління, що досліджує особливості взаємодії представників різних культур у процесі організації спільної діяльності, формування управлінських рішень та розвитку міжнародного бізнесу. Його основною метою є забезпечення ефективної комунікації та співпраці в умовах культурного різноманіття, мінімізація міжкультурних конфліктів і підвищення результативності діяльності мультикультурних команд [3]. У сучасних умовах глобального ринку підприємства все частіше функціонують у міжнародному середовищі, що зумовлює необхідність формування у майбутніх менеджерів відповідних компетентностей.

У цьому контексті важливу роль відіграє система вищої освіти, яка повинна забезпечити підготовку фахівців, здатних ефективно діяти в умовах глобалізованої економіки. Одним із найбільш дієвих механізмів формування таких компетентностей є міжнародна академічна мобільність. Вона сприяє інтеграції національних освітніх систем у світовий освітній простір, забезпечує обмін знаннями, досвідом та інноваційними освітніми практиками між університетами різних країн [5].

Міжнародна академічна мобільність передбачає тимчасове навчання студентів, викладачів або науковців у закордонних закладах вищої освіти, участь у спільних освітніх програмах, міжнародних дослідницьких проєктах, стажуваннях та академічних обмінах. Така форма співпраці дозволяє студентам ознайомитися з іншими освітніми системами, сучасними методами викладання та альтернативними підходами до організації навчального процесу.

Особливе значення для розвитку міжнародної академічної мобільності має програма Erasmus+, яка є однією з найбільших освітніх програм Європейського Союзу [2]. Вона спрямована на підтримку академічних обмінів, розвиток міжнародного партнерства між університетами та формування міжкультурних компетентностей студентів і викладачів. Участь у таких програмах створює можливості для здобуття міжнародного освітнього досвіду, розширення професійного світогляду та формування навичок міжкультурної комунікації.

У контексті розвитку крос-культурного менеджменту важливим є врахування теоретичних підходів до дослідження культурних відмінностей. Однією з найбільш відомих концепцій у цій сфері є модель культурних вимірів, запропонована нідерландським дослідником Г. Гофстеде [1]. Вона дозволяє аналізувати культурні особливості різних країн за такими параметрами, як дистанція влади, індивідуалізм та колективізм, уникнення невизначеності, маскуліність та фемініність, а також довгострокова орієнтація. Використання цієї моделі дає змогу менеджерам краще розуміти поведінкові особливості представників різних культур, адаптувати управлінські підходи та формувати ефективні міжнародні команди.

Окрім того, сучасні дослідження у сфері міжнародного менеджменту значну увагу приділяють розвитку культурного інтелекту (Cultural Intelligence – CQ). Культурний інтелект визначається як здатність особистості ефективно взаємодіяти з представниками різних культур та адаптувати власну поведінку до нових соціокультурних умов. Він включає когнітивний компонент (знання про інші культури), мотиваційний компонент (зацікавленість у міжкультурній взаємодії) та поведінковий компонент (здатність змінювати поведінку відповідно до культурного контексту). Високий рівень культурного інтелекту сприяє підвищенню ефективності міжнародної комунікації та успішному функціонуванню організацій у глобальному бізнес-середовищі.

Участь студентів у програмах академічної мобільності створює сприятливе середовище для розвитку комплексу професійних компетентностей, необхідних для ефективної діяльності у міжнародному середовищі. Навчання у

мультикультурному академічному середовищі передбачає постійну взаємодію з представниками різних національностей, участь у міжнародних проєктах, дискусіях та командних завданнях. Це сприяє формуванню комунікативних навичок, розвитку толерантності, гнучкості мислення та здатності адаптуватися до нових культурних умов. У процесі академічної мобільності студенти також набувають практичного досвіду роботи у міжнародних командах, що є надзвичайно важливим для майбутньої професійної діяльності у сфері менеджменту, маркетингу та туризму. Робота у мультикультурному середовищі дозволяє поєднувати різні культурні підходи до вирішення проблем, генерувати інноваційні ідеї та знаходити більш ефективні управлінські рішення.

Вплив міжнародної академічної мобільності на формування ключових професійних компетентностей студентів узагальнено у таблиці 1.

Таблиця 1

Вплив міжнародної академічної мобільності на формування професійних компетентностей

Компетентність	Прояв у процесі міжнародної академічної мобільності	Значення для майбутньої професійної діяльності
1	2	3
Міжкультурна комунікація	Активна взаємодія студентів із представниками різних культур у навчальному та соціальному середовищі, участь у міжнародних командних проєктах, проведення презентацій та дискусій іноземною мовою.	Формування здатності ефективно налагоджувати професійну комунікацію з міжнародними партнерами, клієнтами та колегами.
Культурний інтелект	Ознайомлення з культурними цінностями, нормами поведінки та соціальними традиціями різних країн, розвиток здатності адаптувати власну поведінку до нового культурного середовища.	Підвищення ефективності управління мультикультурними командами та врахування культурних особливостей у процесі прийняття управлінських рішень.
Командна робота	Участь у міжнародних групових проєктах, спільних дослідженнях та кейс-завданнях.	Формування навичок співпраці, координації діяльності та ефективного розподілу ролей у міжнародних колективах.
Лідерські компетентності	Ініціювання нових ідей, організація групової роботи та прийняття відповідальних рішень під час виконання командних завдань.	Розвиток управлінських навичок, здатності мотивувати колектив та забезпечувати досягнення стратегічних цілей організації.
Креативне та інноваційне мислення	Поєднання різних культурних підходів до вирішення проблем, генерація нових ідей у процесі міжкультурної взаємодії.	Формування здатності впроваджувати інноваційні рішення у сфері менеджменту, маркетингу та міжнародного бізнесу.

Окрім формування професійних компетентностей, академічна мобільність сприяє розвитку так званого соціального та культурного капіталу студентів. Вона розширює міжнародні контакти, формує глобальне мислення, підвищує рівень адаптивності та сприяє формуванню відкритості до інновацій. Студенти отримують можливість порівнювати різні моделі управління, освітні системи та організаційні культури, що сприяє формуванню більш комплексного бачення сучасних управлінських процесів.

Таким чином, міжнародна академічна мобільність виступає важливим інструментом підготовки фахівців нового покоління, здатних ефективно функціонувати у глобалізованому економічному середовищі. Вона сприяє розвитку міжкультурної комунікації, культурного інтелекту, лідерських якостей, навичок командної роботи та інноваційного мислення.

Отже, міжнародна академічна мобільність відіграє ключову роль у розвитку крос-культурного менеджменту та формуванні професійних компетентностей майбутніх менеджерів. Інтеграція освітніх систем, розширення міжнародного співробітництва та активна участь студентів у програмах академічного обміну створюють умови для формування конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно управляти мультикультурними командами, приймати управлінські рішення з урахуванням культурних особливостей та впроваджувати сучасні підходи до управління в умовах глобальної економіки.

Список використаних джерел

1. Hofstede G., Hofstede G. J., Minkov M. *Cultures and Organizations: Software of the Mind: Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. 3rd ed. New York : McGraw-Hill, 2010. 576 p.

2. European Commission. *Erasmus+ Programme Guide*. Brussels : European Commission, 2023. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu> (дата звернення: 10.02.2026).

3. Кравченко В. О. Крос-культурний менеджмент в реалізації стратегії розвитку міжнародних компаній. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2018. №1 (51). С. 87–92.

4. Кривобок К. В., Канова О. А., Котельникова Ю. М. Проблеми розвитку крос-культурного менеджменту в міжнародному бізнесі. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. №1. С. 202–207.

5. Леві-Джордж О. Міжкультурна комунікація учасників програм академічної мобільності. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2021. №22. С. 87–91.

СЕКЦІЯ 6 ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

Анастасія КОХАНЕНКО,
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 076 "Підприємництво та торгівля",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Семенчук Н. І.*,
викладач спеціальних економічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У БІЗНЕСІ

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки соціальні мережі стали одним із найважливіших інструментів комунікації між бізнесом та споживачами. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та зростання кількості користувачів інтернету сприяють активному використанню соціальних платформ у маркетинговій діяльності підприємств. Соціальні мережі забезпечують швидке поширення інформації, створення бренду, підвищення лояльності клієнтів та формування позитивного іміджу компанії.

Актуальність використання соціальних мереж у бізнесі зумовлена постійним зростанням їх популярності. За даними міжнародних аналітичних досліджень, у 2023 році кількість користувачів соціальних мереж у світі становила приблизно 4,95 млрд осіб, у 2024 році – понад 5,07 млрд, а у 2025 році – близько 5,41 млрд користувачів [3].

Таким чином, соціальні платформи охоплюють більшу частину населення планети, що робить їх потужним каналом для просування товарів і послуг. У середньому користувачі проводять у соціальних мережах понад 2 години щодня, що значно підвищує ефективність маркетингових комунікацій підприємств.

Соціальні мережі виконують низку важливих функцій у діяльності бізнесу. Насамперед вони виступають ефективним інструментом маркетингових комунікацій. Підприємства використовують соціальні мережі для реклами продукції, поширення новин, інформування клієнтів про акції та спеціальні пропозиції. Завдяки цьому компанії можуть значно швидше реагувати на зміни ринку та потреби споживачів.

Однією з ключових переваг соціальних мереж є можливість встановлення прямого контакту між компанією та клієнтом. Традиційні засоби реклами, такі як

телебачення чи друковані медіа, передбачають односторонню комунікацію. Натомість соціальні мережі забезпечують двосторонній обмін інформацією, що дозволяє отримувати зворотний зв'язок від споживачів, аналізувати їхні відгуки та оперативно реагувати на запити або скарги. Такий підхід сприяє формуванню довіри до бренду та підвищує рівень задоволеності клієнтів.

Ще одним важливим аспектом використання соціальних мереж у бізнесі є формування та розвиток бренду. Через соціальні платформи компанії можуть створювати власний унікальний стиль комунікації, поширювати цінності бренду та формувати позитивний імідж серед цільової аудиторії. Соціальні мережі дозволяють активно використовувати різні формати контенту, зокрема текстові публікації, фотографії, відео, прямі трансляції та інтерактивні опитування.

Важливим напрямом використання соціальних мереж є контент-маркетинг. Його суть полягає у створенні корисного та цікавого контенту, який привертає увагу користувачів і стимулює їх до взаємодії з брендом.

Дослідження показують, що [3]:

- 90% компаній використовують соцмережі у маркетингу;
- понад 70% споживачів дізнаються про бренди саме через соцмережі;
- реклама в соцмережах часто дешевша на 30–50%, ніж традиційна.

Крім того, сучасні тенденції розвитку соціальних платформ свідчать про зростання популярності коротких відео та інтерактивного контенту, який сприяє більш активному залученню аудиторії.

Соціальні мережі також відіграють важливу роль у збільшенні продажів підприємств. За результатами досліджень, використання декількох соціальних платформ у маркетинговій стратегії може збільшити обсяг продажів компанії на 2–5%. Це пояснюється тим, що присутність бренду на різних платформах підвищує рівень впізнаваності компанії та збільшує ймовірність здійснення покупки.

Відкриття дверей до величезної аудиторії через соціальні мережі може принести значні зростання продажів, якщо бізнес правильно використовує інструменти та стратегії.

Основними перевагами при цьому є [3]:

- швидкість покупки; зручність;
- доступність 24/7;
- понад 50% онлайн-покупок пов'язані із соцмережами;
- функції “магазин” у соцмережах збільшують конверсію на 20–30%.

Таким чином, соціальні мережі стають повноцінними торговими майданчиками.

Особливо важливим використання соціальних мереж є для малого та середнього бізнесу. Для таких підприємств соціальні платформи стають доступним і ефективним інструментом реклами, який не потребує значних фінансових витрат. За допомогою соціальних мереж компанії можуть просувати свою продукцію, проводити рекламні кампанії та залучати нових клієнтів без значних інвестицій у традиційні канали маркетингу.

Крім маркетингових функцій, соціальні мережі виконують також аналітичну роль. Сучасні платформи надають бізнесу доступ до великої кількості статистичних даних про поведінку користувачів, їхні інтереси та демографічні характеристики. Використання цих даних дозволяє компаніям більш точно визначати цільову аудиторію та підвищувати ефективність рекламних кампаній.

Соціальні мережі впливають на поведінку споживачів, формуючи їхні споживацькі уподобання, процеси прийняття рішень щодо покупок, а також створення уявлення про бренди та товари. Вони також впливають на кожну фазу цифрового шляху споживача, включаючи виявлення потреби, пошук альтернатив, оцінку, рішення про покупку та післяпродажну поведінку.

Факти [3]: близько 75% користувачів шукають інформацію про товар у соцмережах; понад 60% покупців довіряють відгукам в інтернеті; рекомендації інфлюенсерів можуть збільшити продажі до 50%.

Соціальні мережі стрімко змінюються та стають ключовим інструментом розвитку бізнесу. Компанії адаптуються до нових технологій, поведінки користувачів і цифрових інновацій, що формують сучасні маркетингові стратегії.

1. Домінування відеоконтенту. Короткі відео (Reels, TikTok, Shorts) стали найефективнішим форматом залучення аудиторії. Відео дозволяє швидко передати інформацію та викликати емоційний відгук.

2. Використання штучного інтелекту (AI). Штучний інтелект активно застосовується для створення контенту, аналізу поведінки користувачів і автоматизації комунікації (чат-боти, рекомендації). Це підвищує ефективність маркетингу та економить час бізнесу.

3. Розвиток соціальної комерції (social commerce). Соціальні мережі стають платформами для покупок. Користувачі можуть обирати та купувати товари безпосередньо в додатках, що значно спрощує процес продажу.

4. Зростання ролі інфлюенсерів. Лідери думок (блогери) впливають на рішення споживачів. Бізнес активно співпрацює з інфлюенсерами для просування продуктів і підвищення довіри до бренду.

5. Автентичність і довіра до бренду. Компанії переходять від агресивних продажів до побудови довготривалих відносин із клієнтами. Важливими стають щирість, прозорість і “живий” контент.

6. Персоналізація контенту. Завдяки аналізу даних бізнес створює індивідуальний контент для кожного користувача, що підвищує ефективність реклами та рівень продажів.

7. Інтерактивність і залучення аудиторії. Опитування, сторіс, прямі ефіри та інтерактивні формати допомагають активно взаємодіяти з клієнтами та формувати лояльність.

Отже, соціальні мережі стали невід’ємною частиною сучасного бізнесу. Вони виконують одразу кілька функцій: маркетинг, продажі, комунікація та аналітика. Завдяки широким можливостям і доступності, соцмережі дозволяють бізнесу швидко розвиватися та адаптуватися до змін. У майбутньому їх роль лише зростатиме, а компанії, які не використовують цей інструмент, ризикують втратити конкурентні переваги.

Список використаних джерел

1. Дейнега І. О. Соціальні мережі як інструмент маркетингових комунікацій підприємства // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2022. – Вип. 42. – С. 45–49.

2. Шпилик С. В. Інтернет-маркетинг як ефективний інструмент розвитку бізнесу // Економіка та суспільство. – 2023. – № 52. – С. 112–118.

3. Global Social Media Statistics Research Summary 2025. URL: <https://www.statista.com> (дата звернення: 20.03.2026).

Дар’я КРАСНОПОЛЬСЬКА,
здобувач освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальність 076 «Підприємництво та торгівля»
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – Климчук І. В.,
викладач вищої категорії, викладач-методист

УКРАЇНСЬКЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ 2026

Постановка проблеми. Ведення бізнесу в умовах воєнного стану в Україні супроводжується високими ризиками: фізичне знищення активів, порушення логістики, дефіцит кадрів через мобілізацію та міграцію, зниження купівельної

спроможності. Подолання цих загроз вимагає адаптації: релокації, диверсифікації постачальників, переходу на цифрові канали продажу та активного навчання персоналу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У 2026 року український бізнес продовжив працювати в умовах воєнних ризиків та енергетичних обмежень. За результатами 45-го щомісячного опитування Інституту економічних досліджень (ІЕД), проведеного серед 491 промислового підприємства, перелік ключових перешкод розвитку загалом не змінився, однак окремі проблеми посилюються.[1].

1. Брак робочої сили. Найбільшою проблемою для бізнесу залишається дефіцит кадрів – на це вказали 60% опитаних (у грудні – 62%).

При цьому складніше знайти саме кваліфікованих працівників: про такі труднощі повідомили 52,6% компаній. Дефіцит некваліфікованого персоналу відчувають 32,5% підприємств.

2. Небезпечні умови роботи. Другою за значущістю перешкодою залишаються безпекові ризики – 54% респондентів назвали небезпечні умови роботи серйозною проблемою (проти 57% у грудні).

Понад 80% компаній у Запорізькій, Дніпропетровській, Одеській, Житомирській, Черкаській та Вінницькій областях вважають фактор безпеки суттєвою перешкодою для ведення бізнесу.

3. Перебої з електро-, водо- та теплопостачанням. На третій позиції – проблеми з енергопостачанням, які в січні відзначили 48% опитаних (42% у грудні). Через відключення електроенергії у грудні 60% підприємств тимчасово зупинили роботу.

Лише 5% компаній не зазнали відключень, а 35% змогли працювати безперервно.

Середні втрати робочого часу становили 10%. Найгірша ситуація – у Дніпропетровській області (36% втрат), Житомирській (25%), Волинській (20%), Запорізькій (19%) та Києві (11%) [4].

4. Зростання цін на сировину. Четверте місце посідає подорожчання сировини, матеріалів та товарів – 45% підприємств назвали це суттєвою перешкодою (проти 42% у грудні).

5. Зменшення попиту. Проблему скорочення попиту на продукцію та послуги відзначили 21% бізнесів. Показник незначно зріс порівняно з попереднім місяцем.

6. Логістичні труднощі. Про складнощі з перевезенням сировини або готової продукції повідомили 21% підприємств. Це свідчить про посилення логістичних ризиків. Серед факторів найбільшого негативного впливу на бізнес підприємці наразі виділяють [1].:

- ✓ Атаки на українську енергосистему (82%)
- ✓ Нестачу кваліфікованих працівників (78%)
- ✓ Війну, окупацію територій (66%)
- ✓ Скорочення внутрішнього споживання (46%)
- ✓ Нестабільність економіки (40%)

Українські роботодавці масово втрачають молодих працівників після надання можливості виїзду для хлопців 18-22 роки.

Великі підприємства найбільше відчули дефіцит робітників. Зокрема, постраждали від втрати кадрів:

- ✓ готельно-ресторанний бізнес (65% компаній зафіксували звільнення),
- ✓ роздрібна торгівля (59%),
- ✓ харчова промисловість (52%),
- ✓ будівництво та деревообробка (47%),
- ✓ оптова торгівля та дистрибуція (43%),
- ✓ транспортна галузь (31%)

Водночас бізнес утримує фінансові резерви на відносно стабільному рівні. Так, 67% компаній мають запас фінансової міцності на рік і більше, 21% – на пів року, 10% – на кілька місяців, і лише 2% повідомляють про відсутність резервів.

Втрати бізнесу внаслідок війни зростають. На початок 2026 року 19% компаній повідомляють про втрати до \$1 млн, 25% – \$1-10 млн, а 20% – понад \$10 млн, що більше ніж торік (16%). Водночас 11% компаній не зазнали втрат, тоді як чверть респондентів поки не можуть їх точно оцінити.

Підтримка бізнесом збройних сил залишається незмінно стійкою. Наразі 71% компаній підтримують власних працівників у лавах ЗСУ, 56% допомагають фінансово, 37% – продукцією.

Основні тренди та виклики підприємництва під час війни:

- ✓ Адаптація та релокація: Багато підприємств перемістилися в безпечніші регіони, змінивши ланцюжки постачання.
- ✓ Нові сектори: Активно реєструються ФОПи у сфері послуг, ремонту техніки, неспеціалізованої торгівлі та благодійності.
- ✓ Ключові виклики: Недостатня кількість платоспроможних клієнтів, дефіцит капіталу, логістичні труднощі на митниці та проблеми з бронюванням персоналу.

✓ Державна підтримка: Впроваджено податкові пільги, грантові програми для релокації та підтримки малого бізнесу. Підприємці можуть скористатися урядовим пакетом енергетичної підтримки. Мова про виплати фізичним особам - підприємцям до 15 тис. грн, а також нульові кредити на енергообладнання [4].

✓ Вплив на агросектор: Скорочення посівних площ, блокада портів та зростання цін на ресурси.

У 2026 році частина підприємців змушена згорнути діяльність через падіння купівельної спроможності, релокацію населення та складну безпекову ситуацію. Водночас інші, навпаки, знаходять нові ніші та можливості для розвитку.

Найбільш активними залишаються сфери послуг, харчування, онлайн-торгівлі та побутового сервісу. У містах Дніпропетровщини з'являються нові кав'ярні, пекарні, невеликі виробництва напівфабрикатів, ремонтні майстерні, студії краси. Також активно розвивається сектор мікровиробництва, від крафтових продуктів до одягу і товарів для військових.

Експерти зазначають, що під час війни споживачі частіше обирають локальні бренди. Це пов'язано як із підтримкою місцевого виробника, так і з логістичною стабільністю, адже місцевий бізнес швидше реагує на запити ринку.

Підприємці стали гнучкішими. Вони тестують формати, працюють у невеликих приміщеннях, зменшують витрати, активно переходять в онлайн. Той, хто швидко адаптується, має шанс не просто вижити, а й розширитися, - пояснюють фахівці з економіки регіону.

Окремо зростає кількість бізнесів, пов'язаних із ремонтом техніки, альтернативною енергетикою, встановленням генераторів та сонячних панелей. Попит на такі послуги залишається стабільним через ризики нових атак на енергетичну інфраструктуру.

Водночас найбільших втрат зазнають галузі, залежні від великих інвестицій та довгострокової окупності. Йдеться про розважальний сектор, великі торгові площі, частину ресторанного бізнесу, а також підприємства, що працюють у прифронтових громадах [6].

Попри війну та постійну турбулентність, український бізнес дивиться у 2026 рік із помірним, але впевненим оптимізмом. 56% підприємців планують утримати свої позиції, а ще 30% - готові до розширення, інвестуючи у нові продукти, ринки та технології. 8% компаній роблять ставку на стратегічні партнерства, розуміючи, що об'єднання ресурсів стає ключем до виживання та зростання [4].

Висновки. Бізнес продовжує підтримувати економіку, створюючи робочі місця та забезпечуючи податкові надходження, незважаючи на постійну

невизначеність. Український малий і середній бізнес довів: навіть у війні він здатен не просто вижити, а будувати майбутнє. Після болючого спаду у 2022–2023 роках саме 2025 став роком відновлення - завдяки інвестиціям, грантам, міжнародній підтримці та неймовірній стійкості підприємців. Так, перешкоди залишаються: непередбачувана політика, проблеми з інфраструктурою та енергетикою, тиск фронту. Але попри це, 36% компаній уже планують зростання у 2026 році, а не просто утримання позицій. Це означає одне - бізнес більше не чекає «ідеальних умов», він сам формує реальність. І якщо держава забезпечить прогнозованість, міжнародні партнери - стабільну підтримку, а небо стане безпечнішим, український МСБ здатен не просто відновитися, а стати основою нової економіки країни [1].

Війна показала, хто ми є. 2026 рік покаже, ким ми можемо стати.

Список використаних джерел:

1. Мурована Т.О <https://orcid.org/0000-0001-6285-7681>
2. Сидоренко І.М. Адаптаційні стратегії підприємств в умовах воєнного стану. Вісник економіки та управління., 2025.
3. Цопа В.А Міжнародний інститут менеджменту, м. Київ, Україна <https://orcid.org/0000-0002-4811-3712>
4. Шевченко О.Л. Державна підтримка підприємництва в умовах військових дій. Економіка України., 2026.
5. Гречанюк М.С. Підприємництво в умовах кризи: виклики та можливості. Київ: Наукова думка., 2026.
6. (<https://www.work.ua/articles/analytics/3865/>) дослідження Work

Анастасія НЕСЕНЕНКО,
здобувач освіти 2 курсу економічного відділення,
спеціальність 075 «Маркетинг»
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – Климчук І. В.,
викладач вищої категорії, викладач-методист

КОНТЕНТ МЕЙКЕР: ОБОВ'ЯЗКИ, НАВИЧКИ ТА ПЛАТФОРМИ

Постановка проблеми: Кожного дня ми зіштовхуємося з контентом: читаємо новини, інфодописи в соцмережах, переглядаємо відео. Дуже швидко при

перегляді однотипних матеріалів відчуваємо підсвідоме ігнорування інформації в мережі. І єдиний спосіб щоб зацікавити інтернет-користувачів це запропонувати унікальний, креативний контент. Саме цим і займаються контент-мейкери.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Контент мейкер це фахівець із розробки та створення цифрового контенту (відео, фото, тексти) для брендів або блогів, спрямованого на залучення аудиторії. Бренди зрозуміли: статичні фото більше не працюють. Потрібен живий, динамічний контент. Саме такий створюють контент-мейкери. За останні два роки попит на цих спеціалістів виріс у п'ять разів.

Створення контенту складний процес, який потребує різних навичок та креативності. Професіонали працюють з різноманітними форматами цифрового вмісту.

Сучасний контент мейкер може створювати: текстовий контент (статті, пости), візуальний матеріал (інфографіка, зображення), відеоконтент (короткі та довгі формати), аудіоматеріали (подкасти, аудіозаписи).

Контент мейкер допомагають брендам в соціальних мережах з метою просування товару. Вони працюють в багатьох місцях: маркетингові агентства, інтернет-магазини та e-commerce платформи, корпоративні компанії, освітні онлайн-проекти, фріланс-платформи.

Контент мейкери використовують професійні інструменти: графічні редактори: Canva, Adobe Photoshop; відеоредактори: Adobe Premiere, Final Cut Pro; платформи для анімації.

Ключові особливості професії: здатність створювати унікальний контент, розуміння потреб цільової аудиторії, володіння різними форматами подачі інформації, навички комунікації та storytelling.

Професія контент мейкера гнучка й масштабована. Вона дозволяє працювати в різних форматах: за наймом, на фрилансі або як незалежний творець. Розглянемо кожен варіант докладніше.

Фриланс: робота з брендами, агентствами та медіа. Контент мейкер фриланс має повну свободу: сам формує графік, обирає клієнтів і типи проєктів. Головне вчасно здавати якісний результат і постійно оновлювати портфоліо.

Робота в компанії: штатний формат. У великих компаніях контент мейкера часто беруть у команду. Він може входити до відділу маркетингу, PR або бути частиною in-house студії. Це стабільний дохід, чітка структура і доступ до ресурсів. Ідеальний варіант для тих, хто хоче розвиватись у команді [1].

Розвивати себе як контент мейкер Instagram, TikTok або YouTube. Ви створюєте контент про себе або свою нішу й монетизуєте його через: рекламу брендів, продаж власних продуктів. Цей формат дає найбільшу свободу, але вимагає системності, витривалості та підприємницького мислення.

Професія контент-мейкера одна з тих, куди можна увійти без диплома, але не без скілів [2].

1. Почніть з себе. Оцініть свої сильні сторони: любите знімати відео чи писати тексти? Комфортно працювати з камерою чи більше хочеться бути "за кадром"? Це допоможе вибрати напрям.

2. Навчання. Сьогодні є безліч безкоштовних курсів (YouTube, Coursera, TikTok Creator tools) і доступних тренінгів на українських платформах. Не обов'язково одразу йти на річну програму - почніть із малого.

3. Створіть партфоліо. Навіть без клієнтів. Наприклад, вигаданий бренд одягу чи фейковий ресторан. Ви вже маєте приклади робіт у каруселі, сторіс, Reels або текстах.

4. Соцмережі. Спробуйте вести Instagram або TikTok як контент мейкер. Навіть невелика активна аудиторія - це вже точка старту.

5. Масштабуйтеся. З першим досвідом з'являються клієнти, проекти, стабільність. Можна обирати: залишатися фрилансером чи йти в команду. І навіть створювати особистий бренд.

Професія контент мейкера це справжній конструктор можливостей. Вона однаково підходить: початківцям, які хочуть швидко увійти в ринок і почати заробляти; спеціалістам із суміжних сфер (копірайтерам, фотографам, SMM-никам), які хочуть розширити компетенції; креативним людям, які прагнуть реалізації й гнучкого графіка [3].

У 2026 році контент мейкери в Україні можуть заробляти від 12 000 до 40 000 грн на місяць. Досвідчені фахівці можуть отримувати більше, особливо якщо працюють з відео.

Ролі контент мейкера, блогера, копірайтера, SMM-менеджера часто змішуються, але насправді кожна має свою зону відповідальності [4].

Контент мейкер це людина, яка створює контент: фото, відео, тексти, аудіо або комбінацію всього цього. Він може працювати «в кадрі» або залишатися за лаштунками - головне, що він генерує й оформлює сам контент.

Блогер це публічна персона, яка просуває себе, ділиться думками, історіями, досвідом. Блогер може бути і контент мейкером, і ні багато хто наймає команду для зйомки та оформлення матеріалів.

Копірайтер спеціалізується на текстах: від рекламних слоганів до статей і сценаріїв. Його фокус - зміст, логіка, переконання через слова.

SMM-менеджер веде соцмережі бренду або особистого бренду. Він не завжди створює контент самостійно, але відповідає за стратегію публікацій, аналітику, залучення аудиторії.

Щоб створювати системний контент, який працює на результат, потрібен набір ключових навичок і зручних інструментів.

1. Креативність. Контент мейкер має бачити новизну в буденному.

2. Візуальне мислення. Розуміти композицію, кольори, типографіку; вміти оцінити, чому один макет «чіпляє», а інший - ні.

3. Копірайтинг. Уміння писати тексти - основа. Усе має бути не тільки інформативно, а й легко читатись.

2. Базовий монтаж і технічні інструменти.

3. Робота з трендами й аналітикою. Контент мейкер має жити в трендах: стежити за TikTok і Reels, мемами, візуальними трендами; адаптувати їх під бренди.

Професія контент мейкера здається мрією. Але за яскравими кадрами стоїть чимало викликів. Щоб об'єктивно оцінити перспективи, важливо бачити як переваги, так і підводні камені [5].

Отже, розглянемо плюси:

1. Креативність і самовираження. Це одна з небагатьох професій, де можна щодня втілювати в свої ідеї, експериментувати з форматами, тестувати подачу.

2. Гнучкий графік. Часто це фриланс або проєктна робота. Ви самі плануєте свій день, вибираєте теми й іноді навіть клієнтів. Особливо цінно для тих, хто хоче поєднувати роботу з навчанням, подорожами чи іншим фахом.

3. Можливість працювати з будь-якої точки світу. Багато контент-мейкерів працюють у кав'ярнях, коворкінгах або навіть на пляжі.

4. Швидкий розвиток у digital-сфері. Постійне занурення в соцмережі, інструменти й тренди формує гнучке мислення, адаптивність і медіа грамотність.

Мінуси:

1. Нестабільність доходу. Особливо на старті. Це вимагає фінансової гнучкості та емоційної витривалості.

2. Висока конкуренція. Контент мейкерів стає все більше, і щоб виділитись, потрібно постійно вдосконалюватись. Лише креативом вже нікого не здивуєш.

3. Вигорання. Постійне створення, соціальні мережі 24/7 можуть виснажити. Особливо якщо контент пов'язаний з особистим брендом. Важливо вміти ставити межі та відновлюватись.

Де шукати перших клієнтів.

1. Біржі фрилансу, соцмережі, локальні бренди. Так, конкуренція велика, і ставки невисокі. Але це гарна точка входу: перший досвід, кейси, відгуки.

2. Соцмережі. Instagram, Facebook, Telegram - це ваш майданчик для залучення клієнтів. Досить просто: публікувати приклади своїх робіт. Такі активності привертають увагу і запускають сарафанне радіо.

3. Локальні бренди. Невеликі кав'ярні, студії краси, магазини біля дому часто не мають маркетолога чи дизайнера.

2. Просування через особистий контент. Один із найкращих способів знайти замовників це стати самим прикладом якісного контенту. Бренди шукають не просто майстра, а людину, яка розуміє контент. І власна сторінка найкраще підтвердження.

3. Спеціалізація як перевага. У світі контенту працює правило: краще бути першим у вузькій ніші, ніж середнім для всіх, наприклад контент тільки для б'юті-сфери.

У 2026 році штучний інтелект став повноцінним робочим інструментом у сфері створення цифрового вмісту. Контент мейкери використовують штучний інтелект для генерації ідей, написання чернеток текстів, створення зображень, автоматичного монтажу відео та аналізу ефективності публікацій. Це дозволяє значно пришвидшити виробництво контенту та зменшити витрати.

Висновок

Усе, що ми споживаємо в соцмережах від веселих рілсів до експертних блогів хтось створює. І в більшості випадків за цим «хтось» стоїть контент мейкер. Це професія, яка стала символом цифрової епохи. Ще вчора вона звучала як щось нове, а сьогодні одна з найпопулярніших і затребуваних у діджиталі.

Контент мейкер це не просто “той, хто щось публікує в Instagram”. Це професія, що поєднує творчість, технічні навички, маркетингове мислення і постійну адаптацію. Професія контентмейкер ідеально підходить тим, хто хоче поєднати творчість із технологіями, мати свободу у вираженні й при цьому бути затребуваним у будь-якій індустрії - від кав'ярні до великої корпорації. І головне: щоб залишатися затребуваним, достатньо дотримуватись трьох принципів: вчитися, створювати і не боятись експериментів.

Контент починається з тебе. Ідеальний час почати - зараз.

Список використаних джерел

1. Коляда С. П. Особистий бренд як прояв лідерства в цифровому суспільстві. Бізнес Інформ. 2025. № 11. С. 401–406
2. Прядко О. М., Олініченко К. С. Використання сучасних маркетингових інструментів для спонукання споживчих мотивацій. Бізнес Інформ. 2021. № 10. С. 368–374.
3. Туманов О. О. Соціальні медіа як об'єкт статистичного дослідження. Бізнес Інформ. 2022. № 12. С. 8–14.
4. Федущко С. С. Рудник М. В. Створення (розвиток) власного бренду в соціальних мережах. // Міжнародна науково практична інтернет-конференція. (м. Дніпро, 2025р.). С. 1379–1382.
5. Шталь Т. В., Дмитрієв Г. Б. SMM як сучасні технології маркетингу. Бізнес Інформ. 2025. № 12. С. 446–452.

СЕКЦІЯ 7
МОДЕЛЮВАННЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Вероніка ВАСІЛЬКОВА,
здобувач освіти 3 курсу агрономічного відділення,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Новочорторійський технолого економічний фаховий коледж
Керівник – *Вітюк С.М.*,
спеціаліст другої категорії, викладач

АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ:
СУЧАСНІ ІТ-РІШЕННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ЗВІТНОСТІ

Роль інформаційних технологій у системі управління підприємством значно зростає з кожним роком. Бухгалтерський облік, як основне джерело фінансової інформації, потребує точності, оперативності та відповідності законодавчим вимогам. Традиційні методи ведення обліку, що базуються на ручній обробці даних, не здатні забезпечити необхідний рівень швидкості та достовірності інформації в умовах зростаючих обсягів господарських операцій.

Проблеми, пов'язані з помилками в обліку, затримками у формуванні звітності та складністю обробки великих масивів даних, негативно впливають на ефективність управління підприємством. У зв'язку з цим актуальності набуває питання автоматизації бухгалтерського обліку, яка дозволяє підвищити якість ведення обліку та формування фінансової звітності.

Крім того, посилення вимог до прозорості бізнесу, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності та необхідність швидкого прийняття управлінських рішень зумовлюють потребу у використанні сучасних ІТ-рішень в обліковій системі підприємства.

Автоматизація бухгалтерського обліку - це процес впровадження інформаційних систем і програмного забезпечення для виконання облікових функцій із мінімальним втручанням людини. Вона передбачає передачу частини функцій бухгалтера спеціалізованим програмам, що здійснюють автоматичні розрахунки, формування звітності та обробку даних.

На практиці автоматизація включає:

- автоматичне формування бухгалтерських проводок;
- розрахунок податків і заробітної плати;

- створення фінансової та податкової звітності;
- інтеграцію з банківськими системами та електронним документообігом.

Таким чином, автоматизація є важливим інструментом підвищення ефективності облікових процесів [1].

Сучасні інформаційні технології у бухгалтерському обліку представлені різноманітними програмними продуктами та системами, серед яких можна виділити:

1. ERP-системи (Enterprise Resource Planning) - комплексні системи управління ресурсами підприємства, що інтегрують облік, фінанси, виробництво та інші бізнес-процеси.

2. Хмарні бухгалтерські сервіси - дозволяють вести облік онлайн, забезпечують доступ до даних у режимі реального часу та спрощують взаємодію між користувачами.

3. Системи електронного документообігу (ЕДО) - забезпечують обмін первинними документами в електронній формі, що значно скорочує час їх обробки.

4. Програмні модулі для складання звітності за МСФЗ - автоматизують процес трансформації фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів [3].

Впровадження таких систем дозволяє підприємствам уніфікувати облікові процеси, підвищити їх прозорість та забезпечити відповідність міжнародним вимогам.

Автоматизація бухгалтерського обліку суттєво впливає на якість фінансової звітності підприємства. Основні аспекти цього впливу такі:

1. Підвищення точності даних - завдяки автоматичним розрахункам значно зменшується кількість помилок, пов'язаних із людським фактором. Це сприяє формуванню достовірної фінансової інформації.

2. Оперативність формування звітності - автоматизовані системи дозволяють швидко обробляти великі обсяги даних і формувати звітність у короткі терміни, що особливо важливо для своєчасного подання звітів.

3. Підвищення прозорості діяльності - автоматизація забезпечує чітке відображення всіх господарських операцій та доступ до інформації в режимі реального часу, що підвищує рівень довіри до підприємства.

4. Узгодженість облікових даних - інтеграція різних підсистем дозволяє уникнути дублювання інформації та забезпечує єдність даних у бухгалтерському, податковому та управлінському обліку.

5. Спрощення аудиту та контролю - автоматизовані системи знижують ризик порушень і полегшують проведення аудиту, оскільки всі дані зберігаються в електронному вигляді та легко перевіряються.

Незважаючи на значні переваги, автоматизація бухгалтерського обліку супроводжується певними труднощами:

- значні витрати на впровадження ІТ-систем;
- необхідність навчання персоналу;
- ризики кібербезпеки;
- адаптація програмного забезпечення до специфіки підприємства [2].

Крім того, важливим є правильний вибір програмного забезпечення та його відповідність законодавчим вимогам.

Сучасні тенденції розвитку автоматизації бухгалтерського обліку пов'язані з:

- використанням штучного інтелекту та машинного навчання;
- впровадженням технологій Big Data;
- розвитком хмарних сервісів;
- цифровізацією звітності та переходом до електронних форматів подання даних.

Ці напрями сприятимуть підвищенню ефективності облікових систем і якості фінансової інформації.

Висновки. Автоматизація бухгалтерського обліку є важливим напрямом розвитку сучасних підприємств, що дозволяє підвищити ефективність управління та якість фінансової звітності. Використання сучасних ІТ-рішень забезпечує точність, оперативність і прозорість облікових даних, а також сприяє зниженню ризиків помилок і фінансових порушень. Водночас впровадження автоматизації потребує значних ресурсів і належної підготовки персоналу. Незважаючи на це, переваги автоматизації значно перевищують її недоліки, що робить її необхідною складовою сучасного бізнесу. У перспективі розвиток цифрових технологій сприятиме подальшому вдосконаленню бухгалтерського обліку та формуванню якісної фінансової звітності, що відповідає міжнародним стандартам і потребам користувачів.

Список використаних джерел

1. Солодовнік О., Андренко О. Автоматизація обліку та звітності із сталого розвитку підприємств // Економіка та суспільство. 2025.
2. Гладчук Г. Г., Звірід Н. В. Вплив автоматизації на точність бухгалтерського обліку // Актуальні питання економічних наук. 2024.
3. Автоматизація бухгалтерського обліку та звітності за МСФЗ // BDO Україна.

Аліса ВАХОВСЬКА,
здобувач освіти 3 курсу факультету фінансів та цифрових технологій,
спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок",
Державний податковий університет,
Науковий керівник – *Гудзь О.Є.,*
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій

МОБІЛЬНІ ФІНАНСОВІ ДОДАТКИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТОРІВ

Перехід клієнтів у цифрове середовище, відкриває нові горизонти для фінансових установ щодо використання мобільних фінансових додатків у якості інструменту залучення інвесторів. За даними дослідження PwC, понад 90% банків прогнозують зростання популярності мобільних додатків, а 71% опитаних установ, вважають, що більше 60% їхніх клієнтів будуть користуватися мобільним банкінгом щонайменше раз на місяць. У таких умовах якісний мобільний досвід стає вирішальним чинником як для утримання поточних інвесторів, так і для залучення нової аудиторії.

Щоб додаток був успішним, він має поєднувати в собі низку ключових характеристик. Насамперед, це інтуїтивний інтерфейс (UX) та швидкий онбординг. Простота входу через підтвердження телефону або інтеграцію з „Дією” в Україні суттєво знижує бар'єр входу та мінімізує відтік користувачів на старті [3].

Важливу роль у підвищенні мотивації відіграє гейміфікація. Використання балів, бейджів, рівнів та таблиць лідерів перетворює рутинні фінансові операції на захопливий процес. Яскравий приклад – банк Extraco, який після впровадження ігрових механік зміг збільшити залучення клієнтів на 700% [1].

Не менш важливою є персоналізація. Сучасні AI-алгоритми здатні аналізувати поведінку користувача, надаючи йому таргетовані новини, індивідуальні інвестиційні поради та рекомендації, що значно підвищує зацікавленість і довіру. Додати соціального виміру, дозволяють функції спільнот: спільні чати, можливість ділитися досвідом, ставити спільні фінансові цілі та запрошувати друзів – усе це працює на потужний ефект „сарафанного радіо”.

Підтримувати інтерес та інформувати про важливі події допомагають push-повідомлення. Вчасно надіслана нотифікація про зміни на ринку або стан портфеля спонукає користувача відкрити додаток і виконати цільову дію. І, звісно, фундаментом усього вважається, безпека й відповідність регуляторним нормам. Використання біометрії, шифрування даних, швидка верифікація KYC/AML [1]

(наприклад, через відеоідентифікацію) формують високий рівень довіри та захищають як користувача, так і саму установу.

Ефективність впровадження цих функцій вимірюється конкретними метриками успіху (KPI). Основними показниками здорової бізнес-моделі у фінтесі є довічна цінність клієнта (LTV), вартість його залучення (CAC), коефіцієнт утримання (retention rate) та обсяг активів під управлінням (AUM). Золотим стандартом вважається співвідношення LTV до CAC більше ніж 3, що свідчить про стійкість бізнесу. Цікаво, що, як підтверджує практика, додатки, що використовують гейміфікацію, демонструють вражаючі результати, збільшуючи утримання аудиторії втричі.

Втім, рух у цифрове середовище пов'язаний із певними ризиками. Серед основних загроз, виділимо: вразливості безпеки (DDoS-атаки, фішинг), які нівелюються багатофакторною автентифікацією та регулярним аудитом. Швидкі зміни в регуляторному полі (посилення AML/KYC, вимоги GDPR/PSD2 або норми НБУ) [1] вимагають превентивної роботи з регулятором та гнучкості в оновленні продукту. Також, часто генерується ризик невдалого релізу з поганим користувацьким досвідом – тут рятує ретельне А/В тестування та залучення фокус-груп на етапі розробки.

Світова практика знає чимало надихаючих прикладів. Так, український Monobank, який уже має понад 10 млн активних користувачів, успішно використовує гейміфікацію через маскота Monocat, „баночки” для накопичень та кешбек, мотивуючи клієнтів до заощаджень та інвестицій. Іспанський додаток BBVA Game за перші пів року залучив понад 100 тисяч користувачів, нагороджуючи їх балами за транзакції, що доводить ефективність навіть невеликих заохочень. Згаданий раніше американський Extraso зі своїми гейміфікованими челенджами також підтверджує, що інновації в UX приносять разове зростання ключових показників [2]

Отже, потенціал мобільних фінансових додатків, як інструменту залучення інвесторів, величезний, і він вимагає відповідної реакції ринку. Інвесторам варто уважно оцінювати мобільні фінансові додатки у фінтех-проектах саме у контексті їх цифрової стратегії, адже успішні кейси демонструють значну окупність інвестицій (ROI). Водночас регуляторам і фінансовим менеджерам доцільно сприяти розвитку мобільних фінансових додатків для нарощення інноваційних потоків, впроваджуючи ліберальні, але безпечні вимоги до AML/KYC та підтримуючи високі стандарти UX. Такий підхід не лише розширює інвестиційні

можливості різноманітних інвесторів на ринку, але й сприятиме зростанню фінансової інклюзії.

Список використаних джерел

1. Десятнюк О. М., Крисоватий А. І., Птащенко О. В. Розвиток фінансового інструментарію бізнесу в умовах цифрової інклюзії. *Journal of strategic economic research*. 2024. № 6. С. 28–37. URL: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.6.3> (дата звернення: 18.03.2026).

2. Євчук Д., Терещук Д. Розвиток інвестиційної діяльності як передумова формування фінансової безпеки. *Problems and prospects of economics and management*. 2024. № 2(38). С. 285–296. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2\(38\)-285-296](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-2(38)-285-296) (дата звернення: 18.03.2026).

3. Мукутыук Р., Мукутыук В. Financial technologies in money management, investments and financial services. *Herald of economics*. 2025. No. 1. P. 65–78. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2025.01.065> (date of access: 18.03.2026).

Софія ВЛАСЮК,
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Левченко О.Ф.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

DEERFAKES ТА БІОМЕТРИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

Постановка проблеми. У сучасних умовах цифровізації фінансового сектору біометрична ідентифікація (статична та динамічна) стала ключовим інструментом забезпечення безпеки банківських операцій та верифікації клієнтів. Використання технологій розпізнавання обличчя (FaceID), відбитків пальців та голосової автентифікації дозволило значно знизити рівень традиційного фрод-фродінгу, пов'язаного із викраденням паролів чи фізичних носіїв інформації. Однак, стрімкий розвиток генеративного штучного інтелекту породив якісно нову загрозу - технологію Deepfake, яка дозволяє з високою точністю синтезувати аудіо- та відеоконтент, здатний імітувати унікальні біометричні характеристики особи.

Проблема полягає у виникненні критичного розриву між наявними алгоритмами біометричного захисту банків та новими методами кібератак, що використовують синтетичне відтворення особистості для обходу систем Liveness Detection (перевірки «живої» присутності). Це створює прямі загрози для конфіденційності клієнтських даних, цілісності платіжних систем та фінансової стійкості банківських установ. Крім того, використання дипфейків у соціальній інженерії дозволяє зловмисникам маніпулювати банківським персоналом та клієнтами, що вимагає перегляду концептуальних підходів до організації системи внутрішнього контролю та кібербезпеки банків у 2026 році.

Виклад основного матеріалу. Стрімка цифровий трансформація банківського сектору зумовила перехід біометричних технологій із категорії інноваційних концепцій у площину повсякденної операційної реальності. На сьогодні стандартом верифікації та ідентифікації клієнтів у дистанційних каналах обслуговування стали системи розпізнавання обличчя (FaceID) та голосової аутентифікації. Проте паралельно з інтенсифікацією захисних механізмів спостерігається не менш стрімка еволюція методів кіберзлочинності.

Найбільш критичною загрозою для фінансової стабільності та конфіденційності даних у період 2025–2026 рр. стали дипфейки (deepfakes) - високореалістичний синтетичний контент, генерований за допомогою штучного інтелекту. Сучасний інструментарій зловмисників дозволяє з високою прецизійністю імітувати антропометричні та фоноскопичні характеристики клієнта, що ставить під сумнів надійність традиційних алгоритмів біометричної перевірки.

В основі механізму генерації дипфейків лежить архітектура генеративно-змагальних мереж (Generative Adversarial Networks - GANs). Дана модель базується на ітераційній взаємодії двох нейронних мереж:

Генератора, що створює фальсифікований об'єкт (зображення або голос);

Дискримінатора, функцією якого є диференціація автентичного контенту від синтезованого.

У процесі самонавчання Генератор досягає такого рівня майстерності, що сформовані ним цифрові «маски» стають практично ідентичними реальним об'єктам у режимі реального часу, створюючи критичну вразливість для процедур Remote Video KYC.

Аналіз даних таблиці свідчить про радикальну зміну пріоритетів кіберзлочинців: відбувається масова відмова від примітивних фізичних методів на

Динаміка спроб обходу біометричної ідентифікації (2023–2026 рр.)

Тип атаки	Частка у 2023 р.	Частка у 2025 р.	Прогноз на 2026 р.	Темп зростання
Фізичні муляжі (маски, фото)	45%	15%	8%	Спад
Deepfake-відео (Face swap)	12%	48%	62%	+416%
Цифрові ін'єкції (Injection)	28%	30%	24%	Стабільно
Соціальна інженерія	15%	7%	6%	Спад

користь високотехнологічних дипфейків. Вектори застосування останніх у фінансовій сфері диференціюються за трьома напрямками:

1. Атаки на дистанційну ідентифікацію (Remote KYC): використання технології Real-time Face Swap для несанкціонованого відкриття рахунків.

2. Адаптивний голосовий фішинг (Vishing 2.0): синтез унікального тембру клієнта (на основі 3–5 секундного еталона) для авторизації транзакцій.

3. Компрометація ділового листування (BEC): створення фальсифікованих відеоконференцій за участю цифрових копій керівництва компаній.

Для нівелювання зазначених загроз банківські установи впроваджують передові системи Liveness Detection (перевірки «живої» присутності), ефективність яких порівняно в таблиці 2.

Ефективність алгоритмів Liveness Detection

Метод перевірки	Точність (TAR)	Швидкість	Вразливість до ШП
Active Liveness (прохання кліпнути)	82.5%	5–10 сек	Висока
Passive Liveness (аналіз текстури)	94.2%	1–2 сек	Середня
Multi-modal AI (обличчя + голос)	98.9%	3–5 сек	Низька
3D-картографування (інфрачервоне)	99.7%	< 1 сек	Майже відсутня

Сучасні діагностичні системи орієнтовані на виявлення параметрів, недоступних для візуального сприйняття: мікрозатримки піксельної сітки (20–40 мс), відсутність природних обертонів (спектральний аналіз понад 16 кГц) та застосування методу дистанційної фотоплетизмографії (rPPG) для фіксації пульсових хвиль на шкірних покриттях. Економічна доцільність впровадження анти-дипфейк систем є очевидною. Хоча використання нейромереж для відеоаналізу підвищує вартість процедури KYC на 15–22%, інтеграція пасивної біометрії дозволяє нівелювати до 65% успішних випадків фроду, що критично

важливо з огляду на зростання середнього збитку від однієї ВЕС-атаки до 1.2 млн дол. США у 2025 році.

Висновки. Резюмуючи проведені дослідження, варто зазначити, що стрімка еволюція технологій генеративного штучного інтелекту, зокрема архітектур GANs, перетворила дипфейки на домінуючу загрозу для безпеки сучасних банківських операцій, що підтверджується експоненціальним зростанням спроб обходу біометричної ідентифікації у 2025–2026 рр. Аналіз засвідчив неефективність традиційних методів Active Liveness перед високореалістичними цифровими масками, що зумовлює необхідність переходу банківського сектору до мультимодальних систем верифікації та 3D-картографування. Попри зростання операційних витрат на впровадження нейромережевого аналізу відеопотоку на 15–22%, використання пасивних методів детекції (зокрема rPPG та спектрального аналізу голосу) є економічно обґрунтованим кроком, оскільки дозволяє мінімізувати прямі фінансові збитки від ВЕС-атак та забезпечити цілісність процедур Remote KYC. Таким чином, архітектура кібербезпеки майбутнього має базуватися на принципах нульової довіри до медіаконтенту та безперервної валідації біометричних параметрів у реальному часі.

Список використаних джерел

1. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20> (дата звернення: 15.03.2026).
2. Біометрична ідентифікація в банківській системі: виклики кібербезпеки та перспективи розвитку : монографія / за ред. О. М. Петренка. Київ : Наукова думка, 2024. 215 с.
3. Іванов С. В., Коваленко Г. П. Використання генеративно-змагальних мереж (GAN) у фінансовому фроді: методи виявлення та протидії. *Економіка та управління АПК*. 2025. № 2. С. 45–58.
4. Мельник В. А. Аналіз ризиків використання Deepfake-технологій при дистанційному відкритті банківських рахунків. *Фінансові послуги*. 2023. № 4. С. 12–19.
5. NIST. Face Recognition Technology Evaluation (FRTE). Part 1: Verification. Gaithersburg : National Institute of Standards and Technology, 2026. URL: <https://www.nist.gov/> (дата звернення: 11.03.2026).
6. Сидоренко Л. М. Штучний інтелект у системі фінансового моніторингу банків: трансформація підходів у 2025-2026 роках. *Вісник Національного банку України*. 2026. № 1. С. 28–34.

Ніна ГУРМАН,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
Ірина ОСІПЧУК,
спеціаліст вищої категорії, викладач –методист
ВСП «Фаховий коледж геодезії та землеустрою
Поліського національного університету»

ПРОЦЕДУРА АКРЕДИТАЦІЇ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ

Закон України «Про освіту» тлумачить фахову передвищу освіту наступним чином: фахова передвища освіта спрямована на формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних з виконанням виробничих завдань підвищеної складності та/або здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки, і завершується здобуттям відповідної освітньої та/або професійної кваліфікації.

Система фахової передвищої освіти передбачає здобуття кваліфікацій, що відповідають п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій. Згідно Закону України «Про фахову передвищу освіту» акредитація освітньо-професійної програми - оцінювання освітньо-професійної програми та освітньої діяльності закладу фахової передвищої освіти за цією програмою на предмет забезпечення та вдосконалення якості фахової передвищої освіти. Заклад освіти, який бажає акредитувати освітньо-професійну програму, подає до центрального органу виконавчої влади із забезпечення якості освіти в електронному вигляді заяву та документи, що підтверджують відповідність освітньо-професійної програми та освітньої діяльності за цією програмою вимогам та критеріям, встановленим положенням про акредитацію освітньо-професійних програм.

Процедура акредитації освітньо-професійної програми (ОПП) - це зовнішня оцінка якості освіти, що передбачає самоаналіз програми закладом, експертизу, яку здійснює Державна служба якості. Основні етапи акредитації ОПП:

Підготовчий етап та самоаналіз : заклад освіти розробляє самоаналіз ОПП (відомості про самооцінювання) за встановленими критеріями. Ключові вимоги: залучення роботодавців до розробки програми, забезпечення прав здобувачів освіти, наявність системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Подання документів: заклад подає заяву та самоаналіз до акредитаційного органу.

Експертиза : експертна група вивчає матеріали, проводить зустрічі (онлайн/офлайн) з учасниками освітнього процесу та формує звіт про акредитацію.

Рішення : акредитаційна комісія розглядає звіт та приймає рішення про: акредитацію; умовну (відкладену) акредитацію; відмову в акредитації.

Сучасна фахова передвища освіта повинна готувати фахівців нового рівня, нових можливостей, здатних до ефективної трудової діяльності в умовах активного впровадження сучасних інформаційно-комунікативних та цифрових технологій. Її функціонування спрямовується на оволодіння випускниками коледжів ключовими фаховими компетенціями, знаннями та навиками, необхідними для майбутньої професійної діяльності в різних галузях економіки. Акредитація освітньо-професійних програм у закладах фахової передвищої освіти полягає у:

- встановленні відповідності якості названих програм та освітньої діяльності; – допомозі закладам освіти у визначенні сильних і слабких сторін, можливостей і загроз реалізації програм;

- наданні усім стейкхолдерам інформації щодо якості програм та освітньої діяльності закладу освіти за цими програмами;

- посиленні довіри до фахової передвищої освіти в Україні; – сприянні інтеграції закладів освіти до Європейського освітнього простору [4].

Отже, акредитація освітньо-професійних програм у закладах фахової передвищої освіти покликана оцінити якість надання освітніх послуг і разом з тим - надати рекомендації з покращення названих програм у методичному, освітньому, науковому аспектах.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про фахову передвищу освіту»;
2. Закон України «Про освіту».
3. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text>

Валерія ІВАНЦОВА,
здобувачка освіти 3 курсу економічного відділення,
спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Левченко О.Ф.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ПРОГНОЗУВАННЯ БАНКРУТСТВА В ЕПОХУ АІ: ЧИ ЗАМІНЯТЬ НЕЙРОМЕЖІ КЛАСИЧНІ МОДЕЛІ АЛЬТМАНА ТА ТАФЛЕРА?

Постановка проблеми. Прогнозування фінансової неспроможності підприємств є фундаментальним завданням фінансового аналізу. Протягом останніх десятиліть класичні моделі Е. Альтмана (Z-score) та Р. Таффлера були "золотим стандартом" через їхню математичну простоту та інтерпретованість. Проте глобалізація економіки, волатильність ринків та цифрова трансформація бізнесу висувають нові вимоги до точності прогнозів. Поява технологій штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML) створює прецедент для перегляду традиційних методик на користь більш гнучких нейромережових моделей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Класичні моделі базуються на методі багатовимірного дискримінантного аналізу (MDA).

Модель Альтмана використовує вагові коефіцієнти для ключових фінансових показників (рентабельність, ліквідність, структура капіталу).

Модель Таффлера орієнтована на аналіз платоспроможності та оборотності.

Головна перевага цих моделей - лінійність та прозорість. Аналітик може чітко простежити, який саме показник призвів до зниження підсумкового бала. Однак їхньою слабкою стороною є "жорсткість" коефіцієнтів, які були розраховані на основі історичних даних минулого століття і часто не враховують галузеві особливості сучасних ІТ-компаній або сервісних підприємств.

Штучні нейронні мережі (Artificial Neural Networks - ANN) на відміну від лінійних моделей здатні виявляти складні, нелінійні залежності між показниками.

Ключовими перевагами AI-моделей, на наш погляд, є:

1. Обробка великих даних (Big Data): нейромережі можуть аналізувати сотні показників одночасно, включаючи нефінансові індикатори (ділова репутація, згадки у ЗМІ, макроекономічні тренди).

2. Самонавчання: модель постійно вдосконалюється на основі нових даних про дефолти компаній, що підвищує її актуальність.

3. Відсутність вимог до нормальності розподілу: класична статистика вимагає певної структури даних, тоді як нейромережі працюють із "шумними" та неповними даними.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика класичних моделей та ШІ-підходів

Критерій порівняння	Моделі Альтмана / Таффлера	Нейромережі (ANN / XGBoost)
Метод аналізу	Дискримінантний аналіз (лінійний)	Нелінійні алгоритми навчання
Кількість факторів	Обмежена (4–5 показників)	Необмежена (100+)
Інтерпретованість	Висока ("Біла скринька")	Низька ("Чорна скринька")
Точність на нових ринках	Середня / Низька	Висока
Вимоги до ресурсів	Калькулятор / MS Excel	Потужні сервери, Big Data

Попри високу точність (яка в нейромереж часто сягає 95-98% порівняно з 75-80% у моделі Альтмана), існує критична проблема - "ефект чорної скриньки". У банківському регулюванні та юридичних суперечках важливо розуміти чому прийнято рішення про ризик банкрутства. Нейромережа видає результат, але не завжди може пояснити логіку внутрішніх вагових зв'язків.

Тому в період 2024–2026 рр. спостерігається тренд на Explainable AI (XAI) - штучний інтелект, який може обґрунтувати свої висновки. До моменту повного впровадження XAI класичні моделі Таффлера та Альтмана залишатимуться обов'язковим елементом "контрольної перевірки".

Для фінансового аналітика перехід на ШІ-прогнозування означає зміну парадигми ризик-менеджменту. Зниження рівня хибнопозитивних прогнозів (коли стабільну компанію вважають банкрутом) на 5% дозволяє банку зберегти мільйони в кредитному портфелі. На відміну від моделі Альтмана, яка розраховується за квартальною звітністю, ШІ-системи можуть проводити скоринг у режимі реального часу, аналізуючи щоденні транзакції підприємства.

Висновки. Відповідь на питання про заміну класики нейромережами не є однозначною. Штучний інтелект не замінює моделі Альтмана та Таффлера, а поглинає їх як один із вхідних параметрів. Майбутнє фінансового аналізу належить гібридним системам, де класичні коефіцієнти слугують базовим фундаментом, а нейромережі виступають надбудовою для тонкого налаштування під конкретну галузь та ринкові умови.

Для вітчизняних підприємств впровадження AI-моделей є критичним, оскільки українська економіка характеризується високим ступенем невизначеності, яку лінійні моделі минулого століття не здатні адекватно описати.

Список використаних джерел

1. Сидоренко Л. М. Трансформація методів фінансового аналізу в умовах цифровізації економіки : монографія. Київ : Наука, 2025. 240 с.
2. Бондаренко О. М., Савченко В. І. Методологічні підходи до оцінки ESG-ризиків та ймовірності дефолту при кредитуванні підприємств реального сектору економіки. *Фінанси України*. 2025. № 3. С. 14–29.
3. Мельник В. А. Порівняльний аналіз класичних моделей Альтмана та нейромережевих інструментів у системі прогнозування банкрутства підприємств. *Економіка та управління АПК*. 2024. № 2. С. 56–68.

Ілона ІЩУК,
здобувач освіти 3 курсу агрономічного відділення,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
Новочорторийський технологічно-економічний фаховий коледж
Керівник – *Вітюк С.М.*,
спеціаліст другої категорії, викладач

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА АУДИТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Розвитку економіки характеризується активною цифровізацією всіх сфер діяльності, включаючи бухгалтерський облік, оподаткування та аудит. Швидке впровадження інформаційних технологій, автоматизації, штучного інтелекту та обробки великих даних змінює традиційні підходи до формування, обробки та аналізу фінансової інформації.

У сучасних умовах підприємства стикаються з новими викликами, зокрема глобалізацією, економічною нестабільністю, воєнними ризиками, а також необхідністю оперативного прийняття управлінських рішень. Це зумовлює потребу у трансформації облікових систем, удосконаленні податкового адміністрування та впровадженні новітніх методів аудиту.

Цифрова трансформація дозволяє підвищити ефективність облікових процесів, скоротити витрати часу та зменшити кількість помилок, що є важливим

фактором забезпечення конкурентоспроможності підприємств . Водночас вона створює нові ризики, пов'язані з кібербезпекою, захистом даних та необхідністю адаптації персоналу до нових технологій.

Таким чином, актуальність теми дослідження полягає у необхідності визначення сутності цифрової трансформації обліку, оподаткування та аудиту, а також оцінки її впливу на діяльність підприємств.

1. Сутність цифрової трансформації обліку

Цифрова трансформація бухгалтерського обліку передбачає впровадження сучасних інформаційних технологій у процес збору, обробки та аналізу фінансової інформації. До основних технологій належать хмарні сервіси, автоматизовані облікові системи, блокчейн, штучний інтелект та великі дані.

Застосування цифрових технологій дозволяє:

- автоматизувати облікові процеси;
- забезпечити обробку інформації в режимі реального часу;
- підвищити точність даних;
- забезпечити прозорість господарських операцій [1].

Дослідження показують, що цифрові технології здатні радикально змінити принципи функціонування бухгалтерського обліку, забезпечуючи швидкість, доступність та достовірність інформації .

Крім того, цифровізація сприяє інтеграції бухгалтерського обліку з іншими інформаційними системами підприємства, що забезпечує комплексний підхід до управління фінансовими ресурсами.

2. Цифровізація оподаткування

Цифрова трансформація суттєво впливає і на систему оподаткування. В Україні активно впроваджуються електронні сервіси, зокрема електронна звітність, електронний кабінет платника податків та автоматизовані системи контролю.

Основними перевагами цифровізації оподаткування є:

- підвищення прозорості податкових операцій;
- спрощення подання звітності;
- зменшення адміністративного навантаження на бізнес;
- підвищення ефективності контролю з боку держави.

Цифрові процедури дозволяють забезпечити більш ефективний збір податків та підвищити рівень податкової дисципліни .

Водночас цифровізація податкової системи вимагає високого рівня цифрової грамотності користувачів та надійного захисту інформації.

3. Трансформація аудиту в цифрову епоху

Аудит також зазнає значних змін під впливом цифрових технологій. Традиційні методи перевірки поступово замінюються сучасними підходами, що базуються на аналізі великих обсягів даних та використанні автоматизованих інструментів.

Зокрема, розвиток цифрового аудиту передбачає:

- використання аналітики великих даних;
- впровадження безперервного аудиту;
- застосування штучного інтелекту для виявлення ризиків;
- автоматизацію аудиторських процедур.

Сучасні технології дозволяють аудиторам здійснювати перевірку фінансової інформації в режимі реального часу, що значно підвищує ефективність контролю [2].

Водночас розвиток цифрового аудиту потребує вдосконалення нормативної бази та підготовки фахівців, здатних працювати з новими технологіями.

4. Взаємозв'язок цифрової трансформації обліку, оподаткування та аудиту

Цифрова трансформація обліку, оподаткування та аудиту є взаємопов'язаним процесом. Облік виступає джерелом інформації, на основі якої формується податкова звітність, а аудит перевіряє її достовірність [4].

Впровадження цифрових технологій забезпечує:

- інтеграцію облікових і податкових систем;
- автоматичне формування звітності;
- підвищення прозорості фінансових потоків;
- ефективний контроль і мінімізацію ризиків.

Штучний інтелект та автоматизація відіграють ключову роль у трансформації обліку та аудиту, забезпечуючи новий рівень обробки інформації та прийняття рішень .

Таким чином, цифровізація сприяє формуванню єдиної інформаційної системи управління підприємством.

5. Проблеми та виклики цифрової трансформації

Незважаючи на значні переваги, цифрова трансформація супроводжується низкою проблем:

- недостатній рівень цифрової компетентності персоналу;
- високі витрати на впровадження технологій;
- ризики кіберзагроз;

- недосконалість нормативно-правового забезпечення.

Крім того, швидкий розвиток технологій вимагає постійного оновлення знань та навичок фахівців у сфері обліку та аудиту [3].

Водночас цифровізація відкриває нові можливості для розвитку бізнесу, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності.

Висновки

Цифрова трансформація обліку, оподаткування та аудиту є невід'ємною складовою розвитку сучасної економіки. Вона забезпечує підвищення ефективності облікових процесів, прозорість фінансової інформації та вдосконалення системи контролю.

Впровадження цифрових технологій дозволяє автоматизувати облік, спростити податкове адміністрування та підвищити якість аудиторських перевірок. Водночас цей процес супроводжується певними ризиками та потребує адаптації підприємств до нових умов функціонування.

Подальший розвиток цифровізації повинен бути спрямований на вдосконалення нормативної бази, підвищення рівня цифрової грамотності фахівців та впровадження інноваційних технологій. Лише за умови комплексного підходу можливо забезпечити ефективне функціонування системи обліку, оподаткування та аудиту в сучасних економічних умовах.

Список використаних джерел

1. Пілевич Д. С. Трансформація системи бухгалтерського обліку в умовах розвитку цифрових технологій.
2. Трансформація облікових процесів в умовах цифровізації. Економічний дискурс, 2024.
3. Приймак Н. Адаптація обліку та аудиту до викликів цифрової економіки. 2025.
4. Назарова К., Бондаренко К. Digital аудит та трансформація облікових процесів.

Юлія НЕСТЕРЧУК,
здобувачка освіти 2-стн курсу економічного відділення,
спеціальності 071 "Облік і оподаткування",
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Левченко О.Ф.*,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ЕТИКА ТА РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМУ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Постановка проблеми. Стрімка цифровізація економіки зумовила інтеграцію технологій штучного інтелекту (ШІ) у функціональні модулі бухгалтерського обліку: від автоматичного розпізнавання первинних документів до предиктивного аналізу фінансових результатів. Проте, поряд із технологічними перевагами, виникає гостра проблема етичної відповідальності за результати автоматизованих рішень. Відсутність чіткої нормативної бази щодо статусу алгоритмічних систем у бухгалтерському обліку створює ризики маніпулювання даними («алгоритмічна упередженість») та розмивання професійної відповідальності бухгалтера, що потребує негайного теоретичного обґрунтування та розробки етичних регламентів.

Виклад основного матеріалу. Трансформація парадигми бухгалтерського обліку під впливом штучного інтелекту (ШІ) супроводжується переходом від традиційної моделі «реєстратора» до інтелектуальної моделі «аналітика-верифікатора». Проте інтеграція нейронних мереж та алгоритмів машинного навчання (Machine Learning) у систему організації бухгалтерського обліку на підприємстві створює низку методологічних викликів, де етична складова стає визначальним чинником достовірності звітності.

Організація обліку в цифровому середовищі вимагає ідентифікації ризиків, що виникають на етапі алгоритмізації облікових процедур. Ключовим ризиком є «алгоритмічна упередженість» (algorithmic bias), коли система, навчена на некоректних або застарілих історичних даних, генерує помилкові прогнози щодо платоспроможності контрагентів або оцінки активів. Це прямо порушує принцип об'єктивності, зафіксований у Кодексі етики професійних бухгалтерів [4].

Рівні інтеграції ШІ та відповідні зони етичної відповідальності

Рівень автоматизації	Функціональна роль ШІ	Етичний виклик (Ризик)	Спосіб контролю (Захід)
I. Роботизація (RPA)	Автоматичне введення даних, розпізнавання рахунків	Ризик технічної помилки при зчитуванні реквізитів	Вибіркова ручна верифікація 10% документів
II. Машинне навчання	Класифікація витрат, виявлення аномальних транзакцій	Втрата «audit trail» (сліду аудиту) через складність алгоритму	Впровадження інструментів Explainable AI (XAI)
III. Когнітивний ШІ	Прогнозування банкрутства, оцінка гудвілу, стратегічний консалтинг	Заміна професійного судження бухгалтера авторитетом машини	Пріоритет підпису бухгалтера над рекомендацією системи

Статистичні дослідження впровадження інтелектуальних систем у 2024–2025 роках вказують на такі закономірності [1, с. 47]:

1) Використання ШІ дозволяє скоротити час на закриття звітного періоду на 40-50%, проте ризик виникнення непередбачуваних помилок у нетипових господарських операціях зростає на 12%.

2) За результатами опитування фахівців, понад 70% респондентів відчують «цифрову недовіру» до систем, які не мають модулів пояснення логіки прийняття рішень.

3) Економічний ефект від запобігання шахрайству (fraud detection) за допомогою ШІ-моніторингу оцінюється у середньому в 15-20% від річного обороту компанії, що підкреслює доцільність технології за умови жорсткого етичного контролю.

Наукова дискусія щодо суб'єктності ШІ в обліку зводиться до концепції «людина в контурі управління». Бухгалтер не може делегувати етичну відповідальність алгоритму. Організація обліку має передбачати дворівневу систему валідації: автоматизований розрахунок та експертне підтвердження. Особливо гостро це питання стосується конфіденційності: передача комерційної таємниці у відкриті LLM-моделі (як-от ChatGPT) для аналізу фінансового стану є грубим порушенням професійної етики, що вимагає впровадження закритих корпоративних архітектур даних.

Висновки. Таким чином, варто констатувати, що інтеграція штучного інтелекту в систему організації бухгалтерського обліку зумовлює фундаментальну трансформацію професії, переміщуючи акцент із виконання рутинних операцій на стратегічний контроль та етичну верифікацію алгоритмічних рішень. Ключовим

викликом залишається подолання ризиків «алгоритмічної упередженості» та непрозорості автоматизованих висновків, що вимагає впровадження систем пояснювального ШІ (Explainable AI) та суворого дотримання принципів об'єктивності й конфіденційності. Попри високий ступінь автоматизації, юридична та етична відповідальність за достовірність фінансової звітності залишається виключною прерогативою спеціаліста-обліковця, що має бути закріплено в оновлених внутрішніх регламентах облікової політики та стандартах професійної етики.

Список використаних джерел

1. Белова І. М. Ризики впровадження інтелектуальних систем у практику вітчизняних підприємств. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2024. № 1 (107). С. 45–52.

2. Ковальчук О. В. Етичні аспекти діджиталізації бухгалтерської професії: виклики та перспективи. Облік і фінанси. 2024. № 2 (104). С. 22–29.

3. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 груд. 2020 р. № 1556-р (ред. від 14.05.2024). Офіційний вісник України. 2024. № 41. С. 12–15.

4. Савченко Н. Г. Цифрова трансформація аудиту та обліку: роль штучного інтелекту в забезпеченні прозорості бізнесу. Економіка та суспільство. 2025. Вип. 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 15.03.2026).

Аліна ШУЛЬГАТА,
здобувач освіти 3-го курсу економічного відділення,
спеціальність «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
Житомирський агротехнічний фаховий коледж
Науковий керівник – *Ольшанська О. М.,*
викладач спеціальних економічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач,

ЗАСТОСУВАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація.

У статті досліджується теоретична суть, педагогічні можливості та практична ефективність використання змішаного навчання при викладанні

економічних дисциплін. Проаналізовано педагогічні принципи, моделі змішаного навчання, їхній вплив на якість знань здобувачів освіти, мотивацію до навчання, формування ключових компетентностей у сфері економіки.

Обґрунтовано, що адаптація змішаного навчання до специфіки економічних дисциплін підвищує гнучкість освітнього процесу, стимулює самостійність та критичне мислення здобувачів освіти.

Ключові слова: змішане навчання, економічні дисципліни, електронне навчання, методичні моделі, освітні технології, комбінація онлайн та офлайн.

Вступ

Сучасна вища освіта переживає епоху трансформації, пов'язану з активним впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальний процес. Одним із ключових підходів, що набули особливої актуальності, є змішане навчання, яке поєднує традиційні аудиторні заняття з інтерактивними онлайн-компонентами. Такий підхід дозволяє не лише підвищити якість освоєння знань, але й сприяти формуванню цифрової компетентності здобувачів освіти.

Для економічних дисциплін (економічна теорія, мікро- та макроекономіка, фінанси, менеджмент, маркетинг) характерна велика кількість абстрактних понять, моделей та графічних побудов, що потребують активного поєднання теоретичного осмислення та практичних кейсів. Змішане навчання забезпечує таку інтеграцію, роблячи процес більш динамічним, адаптивним та орієнтованим на здобувача освіти.

Теоретичні засади змішаного навчання

Змішане навчання (англ. *blended learning*) - це організація освітнього процесу, що поєднує очно-аудиторні форми та електронні (дистанційні) засоби навчання у системній, педагогічно обґрунтованій комбінації з метою підвищення ефективності засвоєння знань.

На відміну від класичного дистанційного навчання, змішане навчання зберігає традиційний контакт викладача і здобувача освіти, проте пропонує значно більшу гнучкість, самостійність та диференціацію освітнього маршруту.

До ключових компонентів змішаного навчання належать:

- лекторські заняття та семінари - живий педагогічний контакт;
- онлайн-лекції, тьюторські відео, інтерактивні вправи - самостійна робота здобувача освіти;
- електронні тести, симуляції, кейс-завдання - формувальне оцінювання;
- форум-дискусії та віртуальні групові проекти - взаємодія та колективне навчання.

Ця модель відповідає принципам індивідуалізації, гнучкості та активізації пізнавальної діяльності.

Моделі змішаного навчання.

Згідно з класифікацією Грагена та Галантері (як цитують сучасні дослідники ІКТ в освіті), змішане навчання може бути реалізоване у таких моделях:

1. Ротаційна модель - здобувачі освіти «чергують» між традиційним класом і самостійною роботою в онлайн-середовищі.

2. Модель практикуму в онлайні - теорія подається очно, а практичні вправи виконуються дистанційно.

3. Модульна модель - частина навчальних модулів проводиться повністю онлайн, частина - очно.

4. Перевернутий клас - здобувачі освіти ознайомлюються з новим матеріалом онлайн до аудиторної роботи, що слугує для обговорення й практики.

Особливо перспективними для економічних дисциплін є перевернутий клас та ротаційна модель, оскільки вони поєднують інтерактивне засвоєння теорії з глибокою обробкою практичних кейсів під супроводом викладача.

Переваги застосування змішаного навчання в економічній освіті.

Можливість самостійно працювати з онлайн-структурованими матеріалами стимулює активну позицію здобувача освіти. Згідно з дослідженнями здобувачі освіти, які навчалися за змішаною моделлю, демонстрували вищий рівень залученості та мотивації.

Економічні дисципліни потребують аналізу великих обсягів даних, інтерпретації моделей, побудови економічних прогнозів. Через онлайн-симуляції і віртуальні моделі здобувач освіти може відпрацьовувати ситуації, які важко реалізувати в аудиторії.

Змішане навчання дозволяє адаптувати темп, обсяг і форму подачі матеріалу відповідно до індивідуальних потреб здобувача освіти, що особливо важливо в умовах розмаїття академічних здібностей.

Уміння працювати з цифровими освітніми ресурсами є ключовою складовою професійної підготовки сучасного економіста. Змішане навчання забезпечує системну інтеграцію ІКТ у освітній процес.

Педагогічні складнощі та можливі ризики.

Незважаючи на очевидні переваги, змішане навчання має певні виклики:

1. Необхідність цифрової грамотності викладача і здобувача освіти.

2. Потреба в якісних електронних ресурсах та LMS-платформах (Canvas, Moodle тощо).

3. Складність оцінювання навчальних досягнень при поєднанні очних і дистанційних компонентів.

4. Психологічна адаптація здобувачів освіти до самостійної онлайн-роботи.

Важливо, щоб оцінювання було чітко структуроване і прозоре, і щоб здобувач освіти розумів критерії успішності як в онлайн-, так і в аудиторній частині.

Практичне застосування: досвід викладання економічних дисциплін.

Здобувачі освіти наперед знайомляться з теоретичними лекціями (відео, статті, онлайн-тести), а на аудиторних заняттях вирішують кейси, обговорюють бізнес-ситуації, аналізують моделі попиту-пропозиції.

Такий підхід підвищує якість дискусії, оскільки здобувачі освіти приходять підготовленими та мотивованими.

Очні лекції чергуються з онлайн-практикумами: здобувачі освіти виконують маркетингові дослідження через онлайнві опитування, створюють цифрові презентації, працюють з аналітичними сервісами.

Це зміцнює професійні навички і готує до реальної практичної діяльності.

Оцінювання результатів змішаного навчання.

Переважно використовуються:

- формувальне оцінювання (онлайн-тести, проектні роботи, блоги);
- результативне оцінювання (підсумкові контрольні, есей-звіти);
- самооцінювання та взаємооцінювання через онлайн-форум чи дискусійний простір.

Такий підхід сприяє глибшому розумінню матеріалу та саморефлексії здобувача освіти.

Висновки.

Змішане навчання є перспективною моделлю організації освітнього процесу при викладанні економічних дисциплін. Воно поєднує кращі елементи аудиторної взаємодії та цифрових технологій, сприяє розвитку ключових компетентностей, стимулює самостійність і критичне мислення.

Успішне застосування змішаного навчання потребує методичного супроводу, активної цифрової підтримки, відповідної підготовки викладачів і мотивації здобувачів освіти. У сучасних умовах розвитку освіти змішане навчання є не лише інструментом підвищення якості знань, а й засобом формування конкурентоспроможного фахівця.

Список використаних джерел

1. Ілляшенко С. М. Інноваційний маркетинг: підручник. Суми: Університетська книга, 2021.
2. Ковальчук В. П., Сидоренко І. М. Маркетингові комунікації у цифрову еру. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021.
3. Корольова О. М. Цифровий маркетинг: теорія і практика. Київ: КНЕУ, 2023.
4. Примак Т. О. Маркетинг: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2022.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 1970.
6. OECD. Blended Learning in Higher Education. Paris: OECD Publishing, 2020.
7. Bartolomé A. Blended Learning and Educational Technologies. Madrid: University Press, 2022

